

Projekti
„Museaalide
säilitamise teenuse
analüüsi tellimine
Rahandus-
ministeeriumile“
aruanne

05.12.2017

KPMG Baltics OÜ

Ratus OÜ

Kokkuvõte.....	6
Sissejuhatus.....	9
1. Metoodika.....	12
2. Praeguse olukorra ülevaade.....	14
2.1. Museaalide säilitamine ja selleks vajaliku kompetentsi arendamine.....	14
2.2. Olemasolevate hoidlate probleemid.....	15
2.3. Täiendava hoidlapinna vajadus.....	17
2.4. Konserveerimiskeskuste ja kompetentsikeskuse Kanut ruumide olukord.....	48
2.5. Konserveerimise olukord muuseumides.....	50
2.6. Digiteerimise olukord muuseumides.....	52
2.7. Museaalide juurdekasv.....	55
3. Võimalused museaalide praeguste hoiustamistingimuste parendamiseks ja kitsaskohtade lahendamiseks.....	57
3.1. Lahendusvariantide kirjeldused.....	57
3.1.1. Variant I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena.....	57
3.1.2. Variant II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine.....	64
3.1.3. Variant III Muudatusteta jätkamine.....	65
3.1.4. Variant IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine.....	66
3.2. Lahendusvariantide maksumus.....	66
3.2.1. Variant I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena.....	68
3.2.2. Variant II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine.....	68
3.2.3. Variant III Muudatusteta jätkamine.....	69
3.2.4. Variant IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine.....	70
3.3. Lahendusvariantide riskid.....	71
3.3.1. Lahendusvariantide ülesed riskid.....	72
3.3.2. Lahendusvariantidele ainuomaste riskide hinnangud ja maandamisvõimalused.....	85
3.4. Lahendusvariantide analüüsi kokkuvõte.....	88
4. Võimaliku ühishoidla ruumiprogramm.....	91
4.1. Eesti, Hollandi ja Soome hoiustamislahendused.....	91
4.2. Museaalide hoiustamine materjalipõhiselt või muuseumide kaupa.....	93
4.3. Hoidla ja kompetentsikeskuse sisustus ja ruumipaigutus.....	96
5. Ühishoidla jaoks vajalikud ressursid ja ajakava.....	99
5.1. Muuseumides vabanevate ruumide tulevik.....	99
5.2. Ühishoidla rajamise maksumus ja otstarbekus.....	103

5.3.	Ülalpidamiskulud	105
5.4.	Muud ühishoidlaga seotud püsikulud ja muutuvkulud	106
5.5.	Ühishoidla arvatav ehituskava.....	108
5.6.	SA Eesti Vabaõhumuuseumi külastuskeskuse projekti ümberhindamine	110
6.	Ühishoidla teenused ja museaalide säilitamise protsessi ühtlustamine.....	111
6.1.	Ühishoidla pakutavad teenused	111
6.1.1.	Ühishoidla põhiteenused.....	112
6.1.2.	Toetavad teenused	114
6.2.	Ühishoidla omatulu võimalused.....	118
7.	Ühishoidla võimalik juhtimine, struktuur, tööprotsessid.....	118
7.1.	Institutsiooniline kuuluvus ja juhtimisstruktuur	118
7.2.	Vajaminevad kompetentsid ja töökohad	125
7.3.	Töökohtade loomise võimalused	128
7.4.	Uuele mudelile üleminekuks vajalikud teenused.....	131

Museaalide säilitamise teenuse analüüsi tellis Rahandusministeeriumile Riigi Tugiteenuste Keskus. Analüüsi koostasid Ratus OÜ ja KPMG Baltics OÜ koostöös muuseumivaldkonna ja konserveerimise ekspertidega.

Projekti tegevusi rahastatakse Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme 12.1 „Riigi võimekuse tõstmine inimressursside arendamise ja institutsionaalse suutlikkuse parendamise kaudu“ tegevuse 12.1.3 „Institutsionaalse ja organisatsioonide võimekuse tõstmine“ eelarvest.

MÕISTED

Digiteerimine ehk digimine on füüsilise objekti või analoogmaterjali (kunstiteos, helisalvestis, kaart, kiri, kolmemõõtmelised objektid vms) digitaalsele kujule viimine.

Ennetav konserveerimine hõlmab säilitustegevusi, mille eesmärgiks on maksimaalselt aeglustada kogude vananemist, kusjuures objekte otseselt ei töödelda. Peamisteks strateegiateks on keskkonnatingimuste kontroll, hoiustamise, eksponeerimise ja käsitsemise parandamine.

Kogumispõhimõtted on muuseumikogu eesmärgipärase täiendamise aluseks olevad suunised, mis annavad muuseumikogu täiendamiseks selged valikukriteeriumid. Kogumispõhimõtete koostamisel lähtutakse olemasoleva muuseumikogu ülevaatest ning juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüsist, arvestades muu hulgas seotud muuseumide tegevust.

Konserveerimine tähendab vananemise aeglustamiseks ja kahjustuste kõrvaldamiseks kasutatavaid füüsilisi ja keemilisi meetodeid, mille korral mõjutatakse otseselt objekte.

Materjalipõhine hoiustamine on museaalide paigutamine hoidlasse materjali ja -esemeliikide (nt arhiivmaterjalid, mööbel, maalid, skulptuur jms) või eritingimusnõuete järgi (fotomaterjalid, arheoloogilised esemed, väärismetall, varased plastikud jms).

Museaal on muuseumis arvele võetud kultuuriväärtusega asi, mille üle peetakse arvestust muuseumide rahvusvahelistest dokumenteerimispõhimõtetest lähtudes.

Muuseum on ühiskonna ja selle arengu teenistuses alaliselt tegutsev kultuuri- ja haridusasutus, mis ei taotle majanduslikku kasumit, mis on üldsusele avatud ning mille ülesanne on koguda, säilitada, uurida ning vahendada inimese ja tema elukeskkonnaga seotud vaimset ja materiaalist kultuuripärandit hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Muuseum arvestab oma ülesannete täitmisel muu hulgas laste ja puuetega inimeste vajadusi.

Muuseumide infosüsteem on veebipõhine töökeskkond, mis on mõeldud muuseumikogude haldamiseks ja riigivara üle arvestuse pidamiseks ning võimaldab teha muuseumides leiduva informatsiooni kättesaadavaks nii erialaspetsialistile kui ka kõigile teistele huvilistele.

Muuseumikogu on museaalide kogum, mis võib olla jaotatud alakogudeks museaalide rühmade või liikide järgi.

Restaureerimine ehk ennistamine on kultuuriväärtusega objektide töötlemine, mille eesmärgiks on taastada, rekonstrueerida objekt võimalikult esialgsel oletataval kujul.

Stabiilne mikrokliima (sisekliima) tähendab keskkonnatingimusi, mille puhul ruumide õhuniiskus on vahemikus 40–50% ja selle sesoonne kõikumine võib olla $\pm 10\%$ ning ruumi temperatuur on vahemikus 12–18°C ja selle sesoonne kõikumine võib olla $\pm 5^\circ\text{C}$.

Säilitamine tähendab kõiki tegevusi, mille eesmärgiks on aeglustada objektide vananemist, takistada nende lagunemist ja pikendada kasutusaega.

LÜHENDID

AÕJI – Avalik-õiguslik juriidiline isik

EAM – Eesti Ajaloomuuseum

ERM – Eesti Rahva Muuseum

ETDM – Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum

ETMM – Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum

Kanut – Sihtasutus Eesti Vabaõhumuuseum Konserveerimis- ja Digiteerimiskeskus Kanut

MuIS – Muuseumide infosüsteem

RKAS – Riigi Kinnisvara Aktsiaselts

RTK – Riigi Tugiteenuste Keskus

SA EKM – Sihtasutus Eesti Kunstimuuseum

SA ETM – Sihtasutus Eesti Tervishoiu Muuseum

SA EVM – Sihtasutus Eesti Vabaõhumuuseum

Kokkuvõte

Museaalide säilitamise teenuse analüüsi eesmärk on välja selgitada, kuidas tuleks tagada efektiivne ja ressursisäästlik Eesti kultuuripärandi pikaajaline säilitamine ja millised on museaalide optimaalsed hoiustamisvõimalused kvaliteetse hoidlateenuse pakkumise teel, hinnates seejuures erinevate võimaluste riske ning riskide maandamise meetmeid. Analüüsis vaadeldi eelkõige 30 riigimuseumi ja riigile kuuluvat muuseumikogu kasutava muuseumi olemasolevaid hoiustamisvõimalusi ja tulevikuperspektiive. Analüüsi tegid Ratus OÜ ja KPMG Baltics OÜ koostöös Kultuuriministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga. Muuseumivaldkonna eksperdihinnanguid andsid Kanuti töötajad. Töö käigus koguti andmeid, kasutades dokumentide ja andmete analüüsi, andmepäringuid meili ja telefoni teel, elektroonilist ankeetküsitlust ning poolstruktureeritud individuaal- ja grüpiintervjuusid.

Eesti muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist. Muuseumid aitavad kaasa Eesti kultuuri säilimisele ja järjepidevusele, hoides, uurides ja populariseerides muuseumikogusid. Kindlustamiseks muuseumidele seatud ülesannete täitmist, on **oluline tagada muuseumikogudesse arvatud museaalide jaoks sobivad säilitustingimused ning valdkonnaga seotud tegevused**. Nõuetekohane hoiustamine tagab kultuuripärandi pikaajalise säilimise, pidurdades esemete vananemisprotsesse ning minimeerides kahjustusriske.

Ühishoidla rajamine kindlustaks Eesti kultuuripärandi pikaajalise säilitamise optimaalsel ja kuluefektiivsel moel.

Museaalide praeguste hoiustamistingimuste parandamiseks ja kitsaskohtade lahendamiseks analüüsiti nelja lahendusvarianti, milleks olid ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena, iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine, muudatusteta jätkamine ja erasektorilt hoidlaruumide üürimine. Lahendusvariante võrreldi vastavalt maksumus- ja riskianalüüsile. Maksumusanalüüsis vaadati nelja kulukomponenti: algne investering, üür, kõrvalteenuste kulud (tehnohoolduse, heakorra, elektrienergia, soojusenergia, vee ja kanalisatsiooni, tugiteenuse kulud) ja remondikulud. Maksumusanalüüsi tulemusel leiti, et diskonteeritud kulude puhul on iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine kõige kallim lahendus. Riskianalüüsi käigus identifitseeriti esmalt iga lahendusvariandi puhul olulisemad riskid Eesti kultuuripärandi jätkusuutlikul ja ressursisäästlikul säilitamisel. Järgnevalt jaotati riskid erinevate lahendusvariantide üleselt korduvateks riskideks ning igale lahendusvariandile ainuomasteks riskideks, hinnates muuhulgas riskide võimalikku mõju ja riski avaldumise suhtelist tõenäosust. Lahendusvariantide üleste riskide võrdluses hinnati kõige riskantsemaks muudatusteta jätkamise varianti, mille puhul tuli eriti esile säilitamise halva kvaliteedi risk. Ühishoidla rajamise ja erasektorilt üürimise variandil on mitmeid sarnase tasemega madalaid riske (näiteks ruumipuuduse ja museaalide piiratud füüsilise ligipääsu risk) ja kõrgeid riske (näiteks riigieelarve koormamise risk). Erasektorilt hoidlaruumide üürimise puhul on oluline mainida kõrge riskitaseme hinnanguga jätkusuutlikkuse riski. Teisisõnu, esitati küsimus selle kohta, mis saab edasi, kui hoidlaruumide üürileping pärast kokkulepitud perioodi lõppeb või eraettevõtte nt hoopis tegevuse lõpetab. **Analüüsi tulemusel leiti, et potentsiaalselt kõige efektiivsem ning ressursisäästlikum Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist tagav lahendus on ühishoidla loomine kompetentsikeskusena (arendajaks RKAS).**

Ühishoidla rajamine oleks parim võimalus lahendada nii praeguseid muuseumide hoidlate ruumiprobleeme kui ka parandada säilitustingimuste kvaliteeti, aidates sellega muuseumidel täita kultuuripärandi säilitamise eesmärki. Ühishoidla oleks konserveerimiskeskus-hoidlakompleks, kuhu on koondunud hoiustamis-, konserveerimis-, koolitus- ja digiteerimisvõimekus. Põhitegevuste toetamiseks on ühishoidlal soovitatav sisse osta logistika- ja majutusteenused. Ühishoidla on mõeldud

aitama muuseumeid üle terve Eesti, seetõttu on otstarbekas ehitada kaks hoonet: üks Põhja- ja teine Lõuna-Eestisse. Kuna Põhja-Eesti piirkonda jääb suurem arv täiendavat hoidlaruumi vajavaid muuseume (Tallinnale lähemal on 17 sellist muuseumi) kui Lõuna-Eestisse (6 muuseumi), tuleks suurem hoone, kus asuvad hoidlaruumid ning konserveerimis- ja digiteerimiskeskus, rajada Põhja-Eestisse. Lõuna-Eesti piirkonda jääva väiksema muuseumide (ja museaalide) arvu tõttu oleks otstarbekas Lõuna-Eestisse kavandada ainult hoidla- ja ennetava konserveerimise ruumid, kuid konserveerimisteenust oleks ka edaspidi otstarbekas tellida Kanutist (nagu see toimub praegu) või võimalusel ka ERM-i konserveerimisosakonnast. Ühishoidla ruumide kavandamisel on otstarbekas lähtuda **materjali- ja liigipõhisest paigutusest**, mis võimaldab luua parimad säilitustingimused lähtuvalt materjalist, säästa ruumi ning hõlbustada logistikat.

Ühishoidla potentsiaalse pinnavajaduse arvestamisel tugineti olemasolevate pindade analüüsi tulemustele. Lähtuti põhimõttest, et museaalid peaks viima ühishoidlasse juhul, kui muuseumi hoidlapinnad ei ole nõuetekohased (30 aasta perspektiivis) ning muuseumikogude juurdekasvu võimalused ei ole tagatud. Objektivse hinnangu tagamiseks korrigeeriti saadud pinnaandmeid vastavalt eksperdihinnangule, tuginedes hoidlaruumide seisukorrale, museaalide suurusele ning pinna optimeerimisvõimalustele. Tulemus oli, et **23 muuseumi viiksid enda muuseumikogud (tervikuna või osaliselt) ühishoidlasse säilitamiseks**. Analüüsil leiti, et ühishoidlasse ei ole mõttekas üle viia rasketehnikat ja museaale saartelt, sest nimetatud objektide transport ei ole otstarbekas. Muuseumide üks põhiülesannetest on koguda kultuuripärandit, seetõttu on oluline arvestada lisaks praegusele hoidlapinna vajadusele ka muuseumikogude kasvuga. Muuseumikogude juurdekasvu varuks on arvestatud 15%, mis põhineb varasema juurdekasvu tempol, eksperdihinnangutel ning rahvusvahelistel kogemustel. **Hoidlapinna vajadus, arvestades ka juurdekasvu varu, on 23 990 m²**. Peale hoidlaruumide oleksid ühishoidlas ka konserveerimise ja digiteerimise ruumid, auditoorium, ennetava konserveerimise ruumid ning tööruumid. Kuna kompetentsikeskus on planeeritud Põhja-Eesti hoonesse, koosneksid Lõuna-Eestis lisanduvad ruumid ennetava konserveerimise ruumidest ja muudest tööruumidest. **Ühishoidla kogupindala (hoidla, kompetentsikeskus ja muud ruumid) oleks 28 194 m² (sh Põhja-Eesti hoone 21 123 m² ja Lõuna-Eesti hoone 7071 m²).**

Ühishoidlate rajamise maksumus koosneb ehitusega seotud maksumusest ning sisustuse maksumusest. Maksumuse arvutamisel tugineti viimaste aastate jooksul tehtud sarnastele investeeringutele (Rahvusarhiiv Noora hoone, Eesti Rahva Muuseumi uus hoone ja Eesti Ajaloomuuseumi loodav hoidlahoone) ning eksperdihinnangutele. **Ühishoidla potentsiaalseks ehitusmaksumuseks saadi 40 571 400 €** (Põhja-Eesti hoone 30 346 700 € ja Lõuna-Eesti hoone 10 224 700 €). Täiendavalt tuleb teha kulutusi, mis on seotud rasketehnikale sobivate ning saarte peal paiknevatele muuseumidele (SA Hiiumaa Muuseumid ja Rannarootsi Muuseumi filiaal Ruhnu Muuseum) nõuetekohaste hoidlaruumide rajamisega. Ühishoidla rajamisega kaasnevad ka ülalpidamiskulud, mis modelleeriti, tuginedes RKAS-i andmetele. Ülalpidamiskulude all arvestati järgmiseid kulusid: kõrvalteenuste kulud, omanikukohustused ja remondikulu. Ülalpidamiskulude summaks saadi 913 486 €. Täiendavalt tuleb ühishoidla loomisel arvestada museaalide kolimiskuludega (museaalide pakendamise ja transpordi kulud) ning kolimisperioodi ajal topelt hoidlapindade ülalpidamise vajadusega.

Töö käigus analüüsiti ühishoidla institutsioonilist kuuluvust. Leiti, et eelistatuim on ühishoidla loomine muinsuskaitsereformijärgse **Muinsuskaitseameti hallatavaks riigiasutuseks**. Analüüsil ilmnes, et museaalidega seotud nõuete täitmise tagamiseks ja asutustevahelise (st muuseumid ja ühishoidla) koostöö edendamiseks on ühishoidla puhul olulisel kohal valitsusasutuste võimalus mõjutada koostööd ja nõuete täitmist. Hallatava asutuse vorm võimaldab suuremat mõjuvõimu asutuste tegevuste üle, kasutades administratiivseid vahendeid ning võimaldab ühtlasi teenida omatulu. 2013.

aastal alustati muinsuskaitseaduse muutmise eelnõu väljatöötamist. Muinsuskaitse reformi käigus soovitakse üle anda osa Kultuuriministeriumi pädevusi Muinsuskaitseametile. Kuna Muinsuskaitseamet hakkab suuremal määral tegelema muuseumide valdkonna juhtimisega, on mõistlik luua ühishoidla Muinsuskaitseameti, mitte Kultuuriministeriumi hallatava asutusena.

Ühishoidla teenuste pakkumisel on väga olulised säilitusvaldkonna teemade hea tundmine ühishoidla töötajate poolt ja töötajate praktilised tööoskused. Praegu on muuseumides olemas kogude teaduslikuks analüüsiks vajalik kompetents ja teadmised museaalidele hoiustamistingimuste loomiseks. Museaalide seisundi analüüsioskuste, konserveerimise ja digiteerimise kompetents on koondunud Kanutisse. Ühishoidla rajamisel tuleks Kanuti töötajad üle viia SA Eesti Vabaõhumuuseumi struktuurist ühishoidla struktuuri. Ühishoidla loomise korral ei ole Kanuti töötajate praegune arv piisav ühishoidla teenuste osutamiseks. Ühishoidlas on teenuste pakkumiseks vaja ühtekokku 54 töötajat, kellest neli töötaksid ühishoidla ruumides Lõuna-Eestis ning ülejäänud Põhja-Eestis asuvates ruumides. Juhul kui ühishoidlal tekib vajadus kasutada ERM-i konserveerimisosakonna kompetentsi, vajab ka ERM täiendavat personali.

Sissejuhatus

Eesti muuseumikogudesse kuulub väärtuslik osa Eesti kultuuripärandist, mida muuseumid hoiavad, uurivad ning hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel vahendavad. Muuseumide töö aitab kaasa Eesti kultuuri säilimisele ja järjepidevusele. Et muuseumid saaksid neile pandud eesmärke täita, on oluline tagada muuseumikogudesse arvatud museaalide jaoks nõuetekohased säilitustingimused ning muuseumivaldkonnaga seotud tegevused. Esemed vananevad paratamatult, kuid sobiva säilituskeskkonna korral on võimalik vananemisprotsesse aeglustada ning esemete kahjustamise riske minimeerida.

Siinse **uuringu eesmärk** on välja selgitada, kuidas oleks võimalik tagada efektiivne ja ressursisäästlik Eesti kultuuripärandi pikaajaline säilitamine ja millised on museaalide optimaalsed hoiustamisvõimalused kvaliteetse hoidlateenuse pakkumise teel, hinnates seejuures erinevate võimaluste riske ning riskide maandamise meetmeid. Analüüsil vaadeldakse eelkõige 30 riigimuuseumi ja riigile kuuluvat muuseumikogu kasutava muuseumi säilitamise teenust.

Põhilised analüüsitavad **uuringuküsimused** on järgmised:

1. Missugused on museaalide praeguste hoiustamistingimuste parendamise ja kitsaskohtade lahendamise erinevate võimaluste ohud, riskid ja riskide maandamisvõimalused? Käsitletakse nelja erinevat lahendusvarianti:
 - ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena;
 - iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine;
 - muudatusteta jätkamine;
 - erasektorilt hoidlaruumide üürimine.
2. Missugune võiks olla võimaliku ühishoidla ruumiprogramm?
3. Milliseid ressursse oleks vaja on ühishoidla rajamiseks ja milline võiks olla ühishoidla rajamise ajakava?
4. Milliseid teenuseid võiks ühishoidla pakkuda (seejuures silmas pidades museaalide säilitamise protsessi ühtlustamist)?
5. Missugused võiksid olla ühishoidla juhtimine, struktuur ja töökohad?

Ühishoidla loomist puudutavate küsimuste detailsem analüüs on tingitud hüpoteesist, et ühishoidla võib osutada muuseumide hoiustamistingimuste parandamisel otstarbekaimaks lahenduseks.

Kuna museaalide säilitamine ei tähenda üksnes nende hoiustamist, lähtutakse töös **põhimõttest**, et hoidlateenust tuleb vaadata koos konserveerimis- ja digiteerimisvõimekusega. Võimalik ühishoidla ei saa olla lihtsalt laoteenust pakkuv asutus, vaid ta peab olema museaalide säilitamiseks vajalike teenuste kompetentsikeskus. Muuseumide eesmärkide täitmiseks peab valitud lahenduse puhul olema tagatud avalikkuse juurdepääs säilitatavale kultuuripärandile: seda nii füüsiliselt kui ka digitaalselt.

Analüüsil võetakse arvesse ka juba olemasolevaid teenuseid ja struktuure ning muuseumivaldkonnas toimuvat laiemalt. Detailsem ülevaade museaalide hoiustamise olukorrast praegusel ajal Eestis on toodud peatükis 2.

Museaalide optimaalse hoiustamise laiema tausta mõistmiseks on oluline silmas pidada nii suundi mujal maailmas kui ka Eesti muuseumimaastikul. Mujal maailmas toimuva puhul on selle töö raames kõige enam tähelepanu vääri mitmetes riikides täheldatav suund ühishoidlate rajamisele. Näiteid leiab erinevaist paigust, kuid töös on tuginetud eelkõige Euroopa riikide kogemustele, millega oli

võimalik lähemalt tutvuda ning mis paistavad kohati silma ka uuendusliku lähenemisega. Euroopas on ühishoidlaid rajatud või on praegu rajamisel nt Taanis (Conservation Centre Vejle, al 2003. a), Soomes (Kokoelma- ja konservointikeskus Vantaalla, al 2016. a) ja Hollandis (Netherlands Collection Centre, oodatav valmimisaeg 2020. a). Eesti muuseumielu puhul on konteksti mõistmiseks tähtis arvesse võtta praegust muuseumivõrgustikku ja selle ümberkorraldusi, valdkonna õigusakte ja muid dokumente, riigi- ja muinsuskaitseriformi ning muuseumide infosüsteemi seisundit ja olukorda digiteerimisel.

Statistikaameti andmetel oli 2016. aastal Eestis koos filiaalidega kokku 246 muuseumi, kolmandik muuseumidest kuulus riigile, kolmandik kohalikele omavalitsustele ning kolmandik olid eramuuseumid. 2017. a 1. oktoobri seisuga oli Eestis 30 riigi muuseumikogu kasutatavat muuseumi (16 riigimuuseumi, 12 riigi asutatud sihtasutuse muuseumi¹ ning 2 kohaliku omavalitsuse muuseumi). Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on kokku 22 muuseumi, ülejäänud jaotuvad Kaitseministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Maaeluministeeriumi ning Siseministeeriumi valitsemisalasse ning kaks kohaliku omavalitsuse muuseumi kasutavad riigile kuuluvat muuseumikogu halduslepingu alusel. Alates 2012. aastast on muuseumivõrgustikku korrastatud ning muuseumide juriidilist vormi muudetud (sh on asutatud uusi muuseumide sihtasutusi ja antud riigimuuseumide kohalike omavalitsuste juhtida). Sihtasutuse vormi eelistatakse riigiasutuse omale, sest ta annab muuseumile paindlikuma ja kohaliku piirkonna või valdkonnaga rohkem arvestava juhtimismudeli.² Museaalide arv kõigis Eesti muuseumides kokku oli 2016. aastal Statistikaameti andmetel 8,7 miljonit³. Kultuuriministeeriumi kogutud ning uuringu käigus täpsustatud andmete alusel on riigi muuseumikogus 4,3 miljonit museaali. Suurem osa kogudes olevatest museaalidest paikneb hoidlates (2010. a Riigikontrolli poolt auditeeritud muuseumid eksponeerisid 1,2% oma kogudest⁴, käesoleva töö käigus küsitletud muuseumid eksponeerisid u 3,5% oma kogudest).

Muuseumide tegevust reguleerib muuseumiseadus⁵, mis kohaldub eelkõige riigimuuseumidele ja riigi sihtasutuse muuseumidele. Munitsipaalmuuseumidele, avalik-õigusliku isiku muuseumidele ja eramuuseumidele kohaldatakse muuseumiseaduse teatud nõudeid siis, kui need muuseumid on vabatahtlikult liitunud muuseumide infosüsteemiga MuIS, või juhul, kui nendega on sõlmitud haldusleping riigi muuseumikogu kasutamiseks. Kavandatava muinsuskaitseriformiga hakkab Muinsuskaitseamet juhtima nii muinsuskaitse kui ka muuseumide valdkonna strateegilist koostööd. Kultuuriministeerium soovib muudetud muinsuskaitseaduse jõustumist 1. jaanuaril 2019.⁶

Muuseumikogude haldamiseks ja riigivara üle arvestuse pidamiseks on loodud muuseumide infosüsteem MuIS, mille tegevust reguleerib 2013. aastal jõustunud määrus⁷. Osale muuseumidest (riigimuuseumid, riigile kuuluvat muuseumikogu kasutatavad muuseumid, v.a muuseumid, kes kasutavad looduse ainevaldkonna muuseumikogu, mille kohta on andmed üldsusele kättesaadavad muul viisil) on infosüsteemiga liitumine kohustuslik, lisaks on võimalik liituda vabatahtlikult (esitatud tingimustele vastavad avalik-õigusliku isiku muuseumid, munitsipaalmuuseumid, eramuuseumid).

¹ Tinglikult on siia alla liigitatud ka SA Narva Muuseum, kuid SA Narva Muuseumi muuseumikogu kuulub Narva linnale ning sihtasutusega ei ole sõlmitud halduslepingut kogu kasutamiseks.

² Kultuuriministeeriumi koduleht, <http://www.kul.ee/et/eesmargid-tegevused/muuseumid> [06.10.2017]

³ Statistikaameti andmed hõlmavad endas ka teaduskogusid.

⁴ Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 22. august 2011, http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/content-editors/muuseumivarad_riigikontrolli_j2relaudit_2011.pdf

⁵ Muuseumiseadus, vastu võetud 19.06.2013, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012016011>

⁶ Kultuuriministeeriumi koduleht, <http://www.kul.ee/et/eesmargid-tegevused/muinsuskaitse/muinsuskaitseriform> [06.10.2017]

⁷ Muuseumide andmekogu asutamine ja põhimäärus, vastu võetud 08.07.2013, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072013070>

01.11.2017 seisuga oli liitunud asutusi kokku 59.⁸ 2016. aastal koostatud riigiülesannete analüüsis⁹ nenditakse, et kuigi MuS-i on kantud andmed enam kui 2,86 miljoni museaali kohta, jätkub sisestamistööd mahukuse tõttu veel aastateks, ning infosüsteem on tehniliselt vananenud. MuS-i uuendamine on üks Kultuuriministeriumi prioriteete, aastatel 2015–2017 koostati koostöös Registrite ja Infosüsteemide Keskusega MuS-i ärianalüüs, mille eesmärk oli analüüsida uue muuseumide infosüsteemi vajalikkust ning ärinõudeid¹⁰. Lisaks tuuakse riigiülesannete analüüsi dokumendis¹¹ esile, et museaalide säilitamisel ning vahendamisel on oluline roll ka museaalide endi digiteerimisel, mis seisneb enamasti kõrgekvaliteedilise digikujutise loomises musealist, ning samuti seda, et MuS-is on olemas kujutised rohkem kui 932 000 museaali kohta, kuid paljud neist pole pikaajaliseks säilitamise jaoks piisava kvaliteediga. Praeguseks on kujutisi juba vähemalt 1 miljonist musealist¹². Kirjelduse digiteerimise olukorra kohta siinses analüüsis vaadeldud muuseumides leiab peatükist 2. Väärrib märkimist, et 2014. aastal Riigikogus heaks kiidetud dokumendis „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“¹³ on ühe eesmärgina kirjas kultuuripärandi väärtuslikuma osa digiteerimine 2018. aastaks ja selle pikaajalise säilimise tagamine rahvusvahelisi standardeid ja kvaliteedinõudeid arvestades.

⁸ Kultuuriministeriumilt saadud andmed.

⁹ Riigiülesannete analüüs (2016), https://drive.google.com/file/d/0B2eWQt1DaDp_aJISdUFNMG1sQk0/view

¹⁰ Kultuuriministeriumilt saadud andmed.

¹¹ Riigiülesannete analüüs (2016), https://drive.google.com/file/d/0B2eWQt1DaDp_aJISdUFNMG1sQk0/view

¹² Muuseumide infosüsteemi ärianalüüsi ja tegevusplaani lühitutvustus, Niinemaa, M. Ettekanne XX Eesti muuseumide festivalil Narvas, 26.09.2017, <https://drive.google.com/file/d/0BwzNGg6rgVVzR3VaWjRYN193Umc/view>

¹³ Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020, https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3140/2201/4002/RKo_lisa.pdf

1. Metoodika

Metoodika valik tugineb vajadusele täita museaalide säilitamise teenuse analüüsi eesmärk ja saada vastused uuringuküsimustele. Kogu uuringu ulatuses kasutatati uuringuprotsessi juhtimisel aktiivse ekspertteenuse läbiviimise metoodikat ning *Performance Improvement* metoodika raamistikku (planeerimise, analüüsi ning sünteesi ja soovitude etappide läbiviimise juhised¹⁴). Koos kasutatuna peaksid need tagama selle, et analüüs on mõtestatud ja juhitud ning kogu analüüsi vältel on tellija ja teised analüüsiga seotud osalised kaasatud nii ootuste defineerimisse kui ka väljapakutud lahenduste hindamisse.

Üldiste andmekogumise meetoditena on kasutatud:

- dokumentide ja andmete analüüsi;
- andmepäringuid meili ja telefoni teel;
- elektroonilist ankeetküsitlust;
- poolstruktureeritud individuaal- ja grupiintervjuusid.

Uuringu esimeses, planeerimise etapis toimus kolm kohtumist Kultuuriministeeriumi (ning ühel juhul ka Rahandusministeeriumi) esindajatega, et täpsustada ootusi ja leppida kokku projekti tegevused.

Teises, praeguse olukorra analüüsi etapis keskenduti hoiustamistingimuste parandamise erinevate lahendusvariantide selgitamise ja nende hindamise jaoks olulise informatsiooni kogumisele ja analüüsile. Museaalide praeguste säilitustingimuste probleemide võimalikult täpne väljaselgitamine on üks olulisi eeldusi lahendusvariantide asjakohaseks hindamiseks.

Dokumendi- ja andmeanalüüsi käigus käsitleti järgmiseid materjale:

- Eesti kultuurivaldkonda puudutavad avalikult kättesaadavad dokumendid ja andmed;
- museaalide säilitustingimusi puudutavad avalikult kättesaadavad dokumendid ja andmed;
- Kultuuriministeeriumi 2016.–2017. aastal koostatud olemasolevate muuseumide säilitamise teenuse ning selle tööprotsesside kaardistus;
- Kultuuriministeeriumilt saadud analüüsid muuseumide hoiustamistingimuste olukorra kohta, mis on koostatud muuseumikogude järelevalve käigus;
- muu Kultuuriministeeriumilt saadud info riigimuseumide praeguse toimimise kohta;
- teiste Euroopa riikide hiljutised (ühis)hoidlate loomise kogemused (Lätist ja Hollandist saadud materjalid museaalide ühise hoiustamise projektide kohta, Hollandi kollektsioonikeskuse külaskogemus, varasemad kogemused, mis on saadud Soomes ja Rootsis tegutsevate konserveerimise- ja digiteerimiskeskuste külastustest).

Täiendavate andmete kogumiseks tehti päringuid ka Riigi Kinnisvara AS-le, Rahvusarhiivile ning Eesti Rahva Muuseumile. Samuti lisandus esialgsele uuringuplaanile laiaulatuslik elektrooniline ankeetküsitlus kõigi uuringus vaadeldavate muuseumide hulgas, kuna tuvastati, et olemasolevate muuseumide säilitamise teenuse kaardistus ei anna piisavalt algmaterjali praeguste hoiustamistingimuste parandamise ja kitsaskohtade lahendamise võimaluste analüüsiks. Küsitluse tegemise ajal 2017. a augustis küsitleti 31 muuseumi. Siinjuures tuleb märkida, et 11.09.2017 liideti Eesti Põllumajandusmuuseum ja C. R. Jakobsoni Talumuuseum Eesti Maaelumuuseum SA-ks, mistõttu

¹⁴ *Performance Improvement* metoodika raamistiku järgi määratakse kindlaks iga nimetatud etapi eesmärk, tegevused ning tulemused, mille täitmist jälgitakse.

on analüüsis käsitletavate muuseumide arv edaspidi 30. Muuseumidele saadeti meili teel laiali osalt eeltäidetud andmetega ankeedid. Vajadusel võeti muuseumidega täiendavalt ühendust andmete täpsustamiseks. Küsimustiku näidis on leitav lisas 1. Küsitlusele vastamise kvaliteet oli kõikuv ning selle andmetele tuginemine oli seega raskendatud. Andmete hindamisel oli täiendavalt vaja toetuda uuringu tegemisse kaasatud konserveerimise ja muuseumivaldkonna ekspertide hinnangutele.

Toimus kolm kohtumist Kultuuriministeeriumi esindajatega ning tehti grupi- või individuaalintervjuud muuseumide, Muinsuskaitseameti ning Riigi Kinnisvara AS-i esindajatega. Ülevaade tehtud intervjuudest on järgmises tabelis (tabel 1). Võimalusel külastati intervjuude järel muuseumide praeguseid hoidlaid. Üks SA Eesti Vabaõhumuuseumi esindaja vastas täiendavalt intervjuuküsimustele ka meili teel.

Tabel 1. Läbi viidud intervjuud

Kuupäev	Asutus
14.07.2017	SA Eesti Vabaõhumuuseum
08.08.2017	Eesti Loodusmuuseum
16.08.2017	SA Eesti Kunstimuuseum
16.08.2017	Eesti Ajaloomuuseum
17.08.2017	Riigi Kinnisvara AS
22.08.2017	Eesti Rahva Muuseum
22.08.2017	Tartu Kunstimuuseum
05.09.2017	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
19.10.2017	Muinsuskaitseamet

5. septembril külastati ka Eesti Hoiuraamatukogu, et saada ülevaade sellest, millistes tingimustes säilitatakse seal täiendavat hoidlapinda üürivate SA Eesti Meremuuseumi, SA Eesti Tervishoiu Muuseumi, Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi ning Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi museaale.

Paralleelselt teise etapiga algas kolmas, sünteesi ja soovitude etapp. Muuseumikogude haldamisega seotud protsesside ehk juhtimissüsteemi kaardistuse ja parendamisvõimaluste analüüsil oli lähtekohaks *Value Delivery Framework* meetodika. Selle meetodika sisuks on esmalt vajaduste ja ootuste selgitamine, seejärel praeguse olukorra (*as is*) tuvastamine ning sellele järgnevalt tulevikulahenduste väljatöötamine (ehk *to be*). Analüüsi konkretiseerimiseks kasutati täiendavalt Rahandusministeeriumi poolt tellitud „Valitsussektori asutuste juriidiliste vormide ja ülesannete analüüsimetoodikat“¹⁵. Museaalide säilitamise parandusvõimaluste analüüsil kasutati lahendusvariantide hindamiseks kvalitatiivset riskihindamist ning finantsanalüüsi, mis seisnes esmalt museaalide säilitamise lahendusvariantide stsenaariumide sisuliste variantide täpsustamises, seejärel stsenaariumide kvantitatiivses kirjeldamises ning nende põhjal mudelarvutuse teostamises.

Toimused ka täiendavad kohtumised Kultuuriministeeriumi ja Rahandusministeeriumi esindajatega ning koostöös Kultuuriministeeriumiga toimus 21.11.2017 Tallinnas Kultuuriministeeriumi ja muuseumide ühine lahenduste seminar, milles lisaks uuringumeeskonnale osales kokku 49 osalejat

¹⁵ AS PricewaterhouseCoopers Advisor ja Praxis (2016). *Valitsussektori asutuste juriidiliste vormide ja ülesannete analüüsimetoodika*. Rahandusministeerium.

muuseumidest, Kultuuriministeeriumist ja Rahandusministeeriumist. Seminari eesmärk oli seni tehtud järeltusi valideerida ning tagasisidet koguda. Seminari lühikokkuvõtet on võimalik lugeda lisast 10.

2. Praeguse olukorra ülevaade

Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2018–2021¹⁶ kirjeldab Eesti kultuuripärandi säilimist järgmiselt: “Museaalide hoiutingimused on ebapiisavad, mistõttu Eesti materiaalse kultuuripärandi säilimine pole tagatud.” Selles peatükis antakse ülevaade praegusest olukorrast ning kitsaskohtadest museaalide säilitamisel. Tervikpildi huvides analüüsitakse nii hoidlaruumide seisukorda kui ka praegust konserveerimis- ja digiteerimisvõimekust.

Ruumide puhul kirjeldatakse nii probleemide iseloomu (ruumipuudus ja/või säilitustingimuste puudulik kvaliteet) kui ka probleemi suurusjärku. Seejuures väärib tähelepanu, et ruumipuudus mõjutab omakorda hoiustamise kvaliteeti, sest museaale võidakse ruumipuudusest tingituna säilitada ebasobivates tingimustes.

Ruumipuudus raskendab ka muuseumikogu kirjeldamist ja dokumenteerimist, sest esemete kättesaamine võib olla raskendatud. Esemete raskendatud kättesaadavus võib tähendada ka seda, et eset ei saa inventuuri käigus korralikult üle vaadata (nt pakendist eemaldada; kontrollitakse vaid museaali numbri olemasolu pakendil), eseme seisund jääb hindamata ja progresseeruvad kahjustused (niiskumine, hallitus, putukkahjurid jms) jäävad märkamata. Ruumi koristamine võib olla raskendatud, kui peaaegu kogu põrandapind on kaetud esemetega. Lisaks võib koristades museaale kahjustada.

Säilitustingimuste seisukohalt on kõige olulisem esemetele sobivate ja stabiilsete keskkonnatingimuste loomine, kusjuures need tingimused ei pruugi olla inimese jaoks mugavad. Lisas 2 on materjalipõhiselt esitatud museaalide säilitamiseks soovitatavad temperatuuri ja suhtelise õhuniiskuse (RH%) väärtused. Kahjustusriskide vähendamiseks tuleb hoidlahoone ruumides tagada turvalisus ning vastavus sisekliimanõuetele, mis lähtuvad esemete materjali eripärast. Säilitusvaldkonna tendentsid ühiskonnas näitavad, et üha rohkem nihkub tähelepanu üksikobjektide konserveerimiselt muuseumikogude säilitamisele (ennetav konserveerimine). Ennetava säilitamise kontseptsioon asetab rõhu probleemide ennetamisele tagajärgede likvideerimise asemel.

2.1. Museaalide säilitamine ja selleks vajaliku kompetentsi arendamine

Eesti muuseumid säilitavad museaale vastavalt võimalustele ja teevad parima, et objektide hoiustamisel oleks täidetud kõik säilitusnõuded. Kogudega töö on pidev ja ajamahukas.

SA Eesti Vabaõhumuuseumi struktuuriüksus Konserveerimis- ja digiteerimiskeskus Kanut ja varem ka Eesti Muuseumiühing on aastaid korraldanud säilitusteemalisi koolitusi ja seminare, et aidata muuseumitöötajatel olla kursis säilitusvaldkonna peamiste suundadega ja tõsta töötajate erialast kompetentsi. Ka konsultatsioonid ja suhtlus kolleegidega muuseumides on aidanud leida lahendusi muuseumide hoidlaprobleemide parandamiseks ja säilituskeskkonna nõuetekohaseks muutmiseks. Kahjuks on säilitusvaldkonna töötajate kompetents praegu muuseumides ebaühtlane. Osal

¹⁶ Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2018–2021, https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/kultuuriministeeriumi_arengukava_2018-2021.pdf

muuseumidest on vajalik kompetents olemas. Küsimus on selles, kuidas olemasolevaid teadmisi ja oskusi rakendatakse säilitusnõuete tagamisel.

Üldistuste tegemisel hoidlate hetkeseisukorra kohta (vt alljärgnev tekst) ja edaspidi on kasutatud projekti raames muuseumide küsitlemise tulemusena koostatud intervjuude protokolle, Kultuuriministeeriumi muuseumikogude järelevalve käigus tehtud muuseumide hetkeolukordade analüüside aruandeid (aastatel 2015–2017)¹⁷, Kultuuriministeeriumi poolt 2016.–2017. aastal tehtud hoidlate kaardistuse andmeid, informatsiooni muuseumides kohapeal nähtu ja kuuldu probleemitõstatuste kohta ning analüüsi jaoks muuseumide poolt täidetud küsimustikku (vt küsimustiku näidis lisa 1).

2.2. Olemasolevate hoidlate probleemid

Analüüsis käsitletud 30 muuseumi hoidlaprobleemid võib üldistavalt jaotada järgmiselt:

1. Praegusel ajal on ainult kahel vaadeldavatest muuseumidest, SA EKM-il Tallinnas Kadriorus (Kumu kunstimuuseum) ja ERM-il Tartus Raadil nõuetekohased moodsad hoidlad. Lisaks ehitatakse praegu uus hoidla EAM-ile Tallinnasse Maarjamäele.
2. Enamikul vaadeldavatest muuseumidest ei ole spetsiaalselt hoidlateks ehitatud hooneid. Säilitamise seisukohast ei ole tähtis üksnes hoone üldseisukord, vaid ka selle vastavus säilitusnõuetele. Enamik hoidlatena kasutusel olevatest hoonetest ja ruumidest on kohandatud hoiustamiseks, sh tööruumidest eraldatud või läbikäidavad ruumiosad ning keldrid ja pööningud. Sellised ruumid **ei vasta rahvusvaheliselt tunnustatud säilitusnõuetele** (lisa 2) **ning ei taga kultuuripärandi nõuetekohast hoiustamist**. Kasutuselolevad ruumid võivad hetkel ajutiselt oma eesmärgi täita, kuid nende kasutamisega kaasneb **museaalide kahjustumise riske** (ebastabiilsete keskkonnatingimuste, keskkonnasaaste, kahjurite, veeavarii, tuleohu, varguse, väära käsitsemise jms riskid). Korraliku ventilatsiooni ja kliimaseadmete ning küttesüsteemi reguleerimise võimaluse puudumine põhjustab ruumides liigkuivust. Muuseumihoidlates langeb kütteperioodidel õhu suhteline niiskus ruumides kohati alla 30%, mis võib põhjustada orgaanilistes materjalides (paber, tekstiil, nahk, pärgament, puit) keemilisi muundumisi.
3. Hoidlates valitseb suures osas ruumipuudus. Ruumipuuduse tõttu kasutavad muuseumid säilitusnõuetele mittevastavaid üüripindu (Eesti Hoiuraamatukogu Tallinnas Suur-Sõjamäel, kaubanduslikud laopinnad jms), praeguseks amortiseerunud ja väheturvalisi angaare museaalide hädapäraseks ladustamiseks (SA Eesti Meremuuseumi angaar Lennusadama hoone kõrval ja SA EVM-i angaarid muuseumi territooriumil) ning muuseumide abihooneid (SA Virumaa Muuseumid hoidlad laiali eraldi hoonetes). Aidad, kuurid ja katusealused (kasutusel peamiselt vabaõhu- ja talurahvamuuseumides) ei ole isoleeritud, neis ei ole sisekliima reguleerimise võimalusi ja neid on raske korras hoida (tolm, savi- ja liivapõrandad jms).

SA ETM, ETMM, ETDM ning SA Eesti Meremuuseum üürivad hoidlaruume (kokku 2017. a seisuga 1053 m²) Tallinnas Suur-Sõjamäe 44a asuvas Eesti Hoiuraamatukogu hoones (edaspidi Eesti Hoiuraamatukogu). Nimetatud hoone on ehitatud 1979. aastal raamatukoguhoidlaks ja kohati spetsiifilise inventariga varustatud ruumid on antud muuseumide kasutusse ning vastavalt võimalustele kohandatud museaalide hoiustamiseks. Ruumid on remonditud, kuid neis on kohati kasutatud museaalide säilitamiseks sobimatuid ehitus- ja viimistlusmaterjale (nt ebakvaliteetsed,

¹⁷ Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

staatilist elektrit kandvad PVC põrandakatted). Osas ruumidest on kasutusel seal algusest peale paiknenud rööbastel liigutatavad arhiiv-liugriiulid. Riiulid on valatud tsementpõranda sisse ning neid ei eemaldatud ruumide remondi ajal. Osa riiulitest on amortiseerunud ja ohtlikud nii töötajatele kui ka museaalidele: riiulid kukuvad rööbastelt maha. Hoones on tsentraalne keskkütte- ja ventilatsioonisüsteem. Ruumis sisekliimatingimuste jälgimiseks on paigaldatud seinale LCD ekraaniga temperatuuri- ja niiskusemõõtur. Sel mõõturil puudub mälu ja mõõteandmeid ei ole võimalik salvestada ega säilitada. Seda tüüpi mõõturite puhul on kliimakontrolliks vaja, et saadud näidud märgitaks regulaarselt päevikusse. Näitusid kontrollib ja registreerib vastavas päevikus Eesti Hoiuraamatukogu töötaja, kes teavitab näitudest muuseumi. Näitude alusel reguleeritakse kütet (tsentraalselt). Kuid selline variant ei ole sobiv, sest kütet peab olema võimalik reguleerida igas ruumis eraldi. Lisaks on Eesti Hoiuraamatukogu hoone puhul probleemiks ruumide ühiskasutus/läbikäidavus, mis tõstab turvariske, ja abiruumide puudumine museaalide töötlemiseks (desinfitseerimisruum).

4. Hoidlates on esemed paigutatud üksteisele liiga lähestikku, mistõttu muutub raskemaks esemete seisukorra jälgimine ja kasvab esemete kahjustuste tekke ja leviku risk. Niisketes ruumides võib tihedalt ladustatud esemetel areneda kontrollimatult hallitus. Kohati on hoidlad museaalide mõõtmetele sobivate riiulite paigutamiseks liiga väikesed ja alternatiivse lahendusena valitakse ka väiksemad riiulid, kus esemed on ruumi kokkuhoiu eesmärgil üksteise peale asetatud/kuhjatud (ETDM-i tekstiili hoidla). Ruumide väiksus ei võimalda jätta piisavalt ruumi hoidlainventari vahele museaalide logistikaks ja museaale ei saa ruumis vaadelda ega välja viia, ilma et tervet hoidlat ei peaks ümber tõstma.
5. Muuseumidel puuduvad ruumid ja museaalidega töötamiseks sobiv töökeskkond museaalide arvelevõtmiseks, kirjeldamiseks, uurimiseks (sh inventuuride käigus esemete vaatluseks ja seisundi hindamiseks), näitusteks ettevalmistamiseks, transpordiks pakkimiseks ja digiteerimiseks. Selliste tegevuste jaoks kasutatakse töökabinette (näiteks võetakse SA ETM-is tulmeid vastu peavarahoidja töökohal, mis asub muuseumitöötajate avatud kontoris) või tehakse tööd otse hoidlas (SA Eesti Meremuuseumi Lennusadama hoidla-angaar). Nõuetekohaste tööruumide puudumise korral ei saa rääkida ka museaalide seisukorra stabiilsusest: näiteks kui museaalid tuuakse teise keskkonda neid eelnevalt aklimatiseerimata (kütmata hoidlast sügis-talvisel perioodil sooja tööruumi ja tagasi – kütmata hoidlad on paljudes talurahvamuuseumides) või kui esemeid fotografeeritakse hoidlas, põhjustades ruumis prožektoritega järske päevaseid temperatuurimuutusi, millega kaasneb ka õhuniiskuse muutus ruumis. Muuseumidel puuduvad praktiliselt võimalused konserveerimistöoks või need on väga piiratud (SA EVM-i konserveerimisosakond (4 konservatorit, 3,5 täistöökohta) asub amortiseerunud puithoones). Puudub võimekus suures mahus museaalide digiettevalmistamiseks ja suuremõõtmeliste ning ruumiliste esemete digiteerimiseks.

Allpool järgnevasse tabelisse (tabel 2) on koondatud uuritud muuseumide hoidlate ja nende olukorra lühikirjeldus ning lisas 3 on esitatud põhjalikum kirjeldus praegustest hoiustamistingimustest näitlikustamiseks valitud kolmes muuseumis (SA EVM, ETMM, ETDM). Valitud muuseumide kohta on olemas üksikasjalik olukorrakirjeldus. Kultuuriministeeriumi muuseumikogude järelevalve ajal on eksperdid viimase paari aasta jooksul analüüsinud nende hoidlate seisukorda. Valitud muuseumid erinevad nii oma hoidlate seisukorra kui ka hoiustatavate museaalide liikide poolest. SA EVM-is on palju kütteta hoidlaruume, ETMM paikneb Tallinna kesklinnas kitsastes oludes ning hoiustab valdavat osa esemetest Eesti Hoiuraamatukogus, ETDM-i hoidlaruumid asuvad jällegi põhiliselt Tallinna vanalinnas ja Eesti Hoiuraamatukogus.

2.3. Täiendava hoidlapinna vajadus

Tabelis 2 on esitatud ka ülevaade muuseumide probleemsete hoidlaruumide pindaladest ning andmeid museaalide võimalikule uuele hoidlapinnale ümberkolimisel vajamineva uue pinna suuruse kohta, arvestades praegust pinnavajadust. Analüüsil edaspidi käsitletava ühishoidla loomise korral oleks kogu pinnavajadus suurem, sest tuleks arvesse võtta ka muuseumikogude juurdekasvu (vt ptk 2.7 ja tabel 6) ning muid hoidlas vajalikke ruume (vt võimaliku ruumiprogrammi kohta ptk 4 ja kogupindala kohta ptk 5.2).

Pinnavajaduse alginfo saamiseks uuriti esmalt küsitluse käigus muuseumide endi käest, kui palju pinda nad ühishoidlas selle loomise korral vajaksid ning milliseid museaale seal hoiustada sooviksid. Paljud muuseumid ei osanud võimalikku täiendava ruumi vajadust siiski täpselt öelda või oli nende hinnangus küsitavusi. Saamaks täpsemaid hinnanguid praeguste hoidlate säilitamistingimuste olukorra kohta pikaajalises vaates ning paremat ülevaadet ruumivajadusest, kasutati ruumivajaduse hindamiseks täiendavaid teadmisi ja põhimõtteid (sh Kultuuriministeeriumi muuseumikogude järelevalve ajal tehtud muuseumide hetkeolukordade analüüside aruanded, varasemad kogemused ERM-i kolimisest, projekti kaasatud muuseumivaldkonna ja konserveerimise ekspertide teadmised).

Iga muuseumi võimalikku ruumivajadust hinnati eraldi, sest muuseumide praegused hoiustamistingimused varieeruvad.

Esmalt hinnati, kas muuseumi praegused hoidlad tagavad potentsiaalselt (ilma väga suurte investeeringuteta olemasolevatesse hoidlatesse) muuseumikogu nõuetekohase hoiustamise ning ruumivajaduse järgnevas 30 aastaks, kuna on oluline silmas pidada museaalide säilitamisteenuse jätkusuutlikkust.

Kui vastus oli pigem ei, hinnati järgnevalt, kas uus hoidlapind oleks vaja planeerida tervele muuseumikogule või osale kogust. Seejuures eelistati terve kogu paigutamist uuele hoidlapinnale, sest see võimaldab paremini tagada pärandi ühtset ning kvaliteetset säilitamist. Osal juhtudel anti siiski hinnang, et uut hoidlapinda on vaja vaid osale muuseumikogust. Erandeid tehti juhul, kui muuseum oli investeerinud uute nõuetekohaste hoidlate loomisesse, kuid need ei rahulda ruumide koguvajadust (sellisel juhul oleks säästlikust ressursikasutusest lähtudes ebamõistlik terve kogu ümber paigutada), või neil juhtudel, kui oli muid mõjuvaid põhjuseid kogust osa muuseumi juurde jätmiseks (jälgides samas, et nende museaalide jaoks oleks olemas hoidlapind, mis on museaalide säilitamiseks sobiv või mida saab ilma väga suurte investeeringuteta nõuetekohaseks kohandada). Mõjuvaks põhjuseks oli nt teatud museaalide tihe kasutus kohapealse õppetöö ajal. Kuna eelkõige uuriti ühishoidlas uue hoidlapinna saamise vajadusi, märgiti eraldi ära need juhud, kus muuseumikogu esemete transport muuseumist eemal paiknevasse ühishoidlasse ei oleks otstarbekas (nt saartel paiknevad muuseumid, rasketehnika puhul).

Pärast otsust, kas ja kui suurele osale muuseumikogust on vaja lisapinda planeerida, analüüsiti eelnevast lähtudes konkreetse hoidlapinna vajadust praeguse seisuga (juurdekasvu arvestav hoidlapinna vajadus on toodud tabelis 6). Kuna museaalid on käesoleval ajal sageli liiga tihedalt hoiustatud, siis samade museaalide hoiustamiseks tarviliku pinna vajadus ühishoidlas (eeldades materjalipõhist paigutust¹⁸) kujunes üldjuhul 1,5 kuni 2,5 korda suuremaks kui probleemne hoidlapind, millel neid praegu hoiustatakse. Koefitsiendi valik lähtus museaaliliikidest, suurusest jms ning sellest tulenevast inventarivajadusest.

¹⁸ Vt museaalide paigutamiskiiruste kirjeldust ja analüüsi ptk-st 4.

Märkimist väärrib, et ka andmete täpsustamisel muuseumidega ja eksperditeadmiste kasutamisel ilmnes, et paljudel juhtudel jääb ülevaade museaalide liigipõhisest hoidlapinna vajadusest ligikaudseks just algandmete puudulikkuse tõttu. Ühishoidla loomise korral on soovitatav ettevalmistavate tegevuste käigus (vt lisa 6) täpsustada eksperte hõlmava töögrupi abil museaalide materjalipõhist hoidlapinna vajadust (e teha sihipärane inventuur), mis aitaks planeerida eri liikidest esemete hoidlapindade suurust, kliimatsoonide jaotust ja inventari hulka.

Tabel 2. Muuseumide hoidlate mahutavus, olukord ja täiendava pinna vajadus (fotodega)

Tabelisse on koondatud muuseumide küsitluse vastustest saadud info (kogude suurus, täituvus, hoidlate pinnad ja hoidlate olukord ning muuseumi poolt esitatud pinnavajadus), mida on vastavalt eksperdihinnangutele korrigeeritud. Kuna muuseumid ei vastanud täielikult kõigile küsimustele, võib tabelis esitatud andmestik olla kohati ebäühtlane. Tabelisse on lisatud eksperdihinnangud, mis toetuvad järelevalvematerjalidele ja/või muuseumide külastustele (viimase viie aasta jooksul) ja telefonivestlustele muuseumide peavarahoidjatega.¹⁹

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
1.	Eesti Ajaloomuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 1998 m² (Maarjamäe hoidlad, Lai tn 14 hoidlad, Maarjamäe lossi hoiupinnad) • Museaalide arv: 330 869 • Hoidlate asukoht: <ul style="list-style-type: none"> — Neli hoidlat asuvad Pirita teel ja kolm Laial tänaval (kohandatud hoidlaks). — Maarjamäe hoidlad Pirita tee 68 (660 m²), Pirita tee 70 ja 72 (486 m²) ja Pirita tee 74 (122 m²). Kokku 1268 m² • Hoidlate seisund: <ul style="list-style-type: none"> — Maarjamäe lossi ja Lai tn 14 hoidlad ei ole nõuetekohased. — Pirita tee 68, 70, 72 ja 74 hoidlaruumid on praeguse seisuga nõuetekohased. • Praegu ehitatakse uut hoidlahoonet Maarjamäele, et lahendada ruumipuudust ja parandada säilitamistingimusi. Uue hoidla pind 1267 m². Uuele pinnale viiakse üle kogud Lai tn 14 (124 m²) ja Maarjamäe Lossist (u 165 m², kokku u 289 m²-lt). <p>Hinnang: Pirita tee hoidlatele saab muuseumi kontekstis anda oluliselt väärtuslikuma sisu kui hoidlafunktsioon või välja rentida ja seetõttu seal asuvad museaalid kavandada ühishoidlasse.</p>	 <p style="text-align: center;">Skulptuurihoidla Maarjamäel</p>

¹⁹ Algsed küsitlusandmed ning muuseumide esindajatega olnud olulisemate kontaktivõttude lühikirjeldused on analüüsi tellijale edastatud eraldi MS Exceli failis.

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1270 m² (osa muuseumikogust: Pirita tee 68, 70, 72 ja 74 hoidlates paiknevad museaalid)</p>	
2.	<p>Eesti Arhitektuuri-muuseum (Tallinn)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 299 m² ja 642 m³ • Museaalide arv: 30 273 • Hoidlate asukoht: hoidlad asuvad muuseumihoones 1., 2. ja keldrikorrusel ning 3. ja 4. korruse tööruumides. • Hoidlate seisund: hoidlates ei ole stabiilset sisekliimat, sest puudub võimalus reguleerida kütet ja talvel kasutatakse ruumides lokaalset niisutamist. • Hoidlate täituvus: on museaalide liigiti erinev, jäädes vahemikku 20–100%. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 450 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Suureformaadilised eri liikidest esemed samas hoidlaruumis</p>
3.	<p>SA Eesti Kunstimuuseum (Tallinn)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 2657 m² ja 6942 m³ • Museaalide arv: 63 612 • Hoidlate asukoht: <ul style="list-style-type: none"> — Kumu kunstimuuseumis Weizenbergi tn 34 // Valge tn 1 on 10 hoidlaruumi, Kadrioru Kunstimuuseumis Weizenbergi tn 37 on 7 hoidlaruumi ja Niguliste kirikus on 1 hoidlaruum, Pärnu mnt 154 laohoones on 1 hoidlaruum. • Üüripind: Pärnu mnt 154 laohoones (423 m²) • Hoidlate seisund: 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<ul style="list-style-type: none"> — Weizenbergi tn 34 // Valge tn 1 hoiustatakse lisaks ka Mikkel muuseumi ja Niguliste muuseumi vappide ja polükroomia kogu. Weizenbergi tn 34 // Valge tn 1 hoidlate sisekliima on stabiilne. — Weizenbergi tn 37 hoidlate sisekliima on stabiilne. — Niguliste hõbedakogu ja väiksemad esemed hoiustatakse Niguliste kirikus. Niguliste kogu suuremõõtmelisi puit- (nt vappepitaafid ja -detailid) ja metallesemeid (nt lühtrid ja nende detailid) hoiustatakse ka Niguliste muuseumis püsiekspositsioonis ja hoidlaks mittesobivas ruumis. — Pärnu mnt 154 laohoones hoiustatakse skulptuure, tänapäevakunsti, maaliraame. • Hoidlate täituvus: <ul style="list-style-type: none"> — Pärnu mnt 154 laohoone täituvus on 80%. — Weizenbergi tn 34 // Valge tn 1 hoidlate üldtäituvus on 90–100%, sh täituvus kohati 125% ja püsiekspositsioonis olevatel maalidel puudub hoidlakoht; osa hoidlas olevaid maale on hoiustatud ruumipuudusel mittenõuetekohastes puidust boksides. — Niguliste kiriku hoidla täituvus on 90%. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1100 m² (osa muuseumikogust: kokku 750 m²-lt (sh Pärnu mnt 154 üüripinnalt), suuremõõtmelised eri materjalidest skulptuurid, nüüdiskunsti esemed, suur graafika rullidel, mööbli- ja fotokogu)</p>	 <p data-bbox="1346 783 2056 850">Skulptuurihoidla – liiga tihe paigutus ja väga erimõõdulised museaalid</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
4.	SA Eesti Meremuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 1497 m² ja 2089 m³ • Museaalide arv: 92 492 • Hoidlate asukoht: <ul style="list-style-type: none"> — Lennusadamas on 4 ja Pikk tn 70 on 5 hoidlaruumi ning Eesti Hoiuraamatukogus on 1 hoidlaruum. • Üüripind: Eesti Hoiuraamatukogus (60 m²) • Hoidlate seisund ja täituvus: <ul style="list-style-type: none"> — Lennusadama hoidlaks on angaar, milles ei saa tagada stabiilseid sisekliima tingimusi. Lennusadama hoidlad planeeritakse lammutada. — Eesti Hoiuraamatukogu hoidla (60 m²) ja Pikk tn 70 (109 m²): hoidlate sisekliima on nõuetekohane. — Hoidlate täituvus on 100%. • Paksu Margareeta kompleksi remonditööde ajaks (arvatavasti 2018. aastal) viiakse kogud ajutisele asenduspinnale ja Paksus Margareetas olevad hoidlaruumid muudetakse ekspositsiooniruumideks. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1900 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Liiga tihedalt hoiustatud museaalid Lennusadama hoidlas</p>
5.	Eesti Rahva Muuseum (Tartu)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 12 402 m² ja 34 746 m³ • Museaalide arv: 1 170 934 • Hoidlate asukoht ja seisund: <ul style="list-style-type: none"> — Raadi mõisa kõrvalhooned ja ERM-i uus hoone. Kokku on 54 hoidlaruumi. — ERM-i uues hoones on nõuetekohased hoidlad. Praegu ei ole Raadi mõisa hooned stabiilse sisekliimaga (hooned vajavad investeringuid). • Hoidlate täituvus: vahemikus 50–100%, osa hoidlate puhul on kolimine pooleli. ERM-i uue hoone hoidlad on planeeritud 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>muuseumikogu juurdekasvu arvestades ja vajadusel saab muuseum oma ruume ka välja rentida.</p> <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Näide saanide hoiustamisest, kus on jäetud ka piisavalt manööverdamise ruumi. Museaalid on ratastel alustel, mis võimaldab museaalide hõlpsamat liigutamist</p>
6.	SA Eesti Spordi- ja Olümpia-muuseum (Tartu)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 308 m² ja 934 m³ • Museaalide arv: 138 625 • Hoidlate asukoht: Hoidlad asuvad muuseumihoones Rütli tn 15. Kokku on hoidlaruume 15. • Hoidlate seisund: kõik peale ühe hoidla (ruum 301, skulptuurikogu hoidla) on renoveeritud ning kohaldatud nõuetekohasteks hoidlateks, sh fotokogu külmkamber. • Hoidlate täituvus: erinevates hoidlates on täituvus vahemikus 60–95%. • Rütli tn 15 ruumid on võimalik teha ekspositsiooni- ja haridustöö ruumideks: peale 4. korruse fotokoguhoidla, mis jääb ekspositsioonist kaugemale ja on nõuetekohane hoidla. 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>Pinnavajadus ühishoidlas: 950 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Hoidla ruum on täidetud väga otstarbekalt, kuid museaali (siin: rattad) kättesaadavus on raskendatud</p>
7.	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 653 m² • Museaalide arv: 16 573 • Hoidlate asukoht: Lai tn 17 on 9 hoidlaruumi, Aida tn 3 (peavarahoidla) on 4 hoidlaruumi ja Eesti Hoiuraamatukogus üks hoidlaruum. • Üüripind kokku 386 m²: Eesti Hoiuraamatukogus (128 m²) ja Lai tn 17 (258 m²) • Hoidlate seisund: museaalid on ruumipuudusel paigutatud liiga tihedalt. Laia tn 17 hoones paiknevate hoidlate sisekliima ei ole reguleeritav. Hoidlateks kasutatakse niiskeid ja ventilatsioonita keldreid, niiskusprobleemid (läbijooks, ruumides hallituslõhn) on ka 1. korruse ruumides. (Vt täpsemat kirjeldust lisast 3) 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate täituvus: hoidlate pinnad on praegu maksimaalselt kasutatud. • Võimalusel soovib muuseum terve muuseumikogu kolida teisele pinnale, et vabastada Lai tn 17 ruumid ning Aida tn 3 peavarahoidla. • 2017. aastal saab muuseum lisapinna 128 m² Eesti Hoiuraamatukokku. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1200 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Museaalid on pakendatud nõuetekohaselt rullidele, kuid ruumipuudusest ja halvast riulilahendusest tingituna on museaalid ladustatud üksteise otsa</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
8.	Eesti Teatri- ja Muusika-muuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 929 m² • Museaalide arv: 741 191 • Hoidlate asukoht: Müürivahe tn 12 hoones on 8 hoidlaruumi ja Eesti Hoiuraamatukogus 4 hoidlat erinevatel korrustel (1., 2., 4. ja 5. korrusel). Museaale hoiustatakse ka Müürivahe tänaval asuva kontori tööruumide kappides. • Üüripind: Eesti Hoiuraamatukogus (648 m²) • Hoidlate seisund: Müürivahe tn 12 hoones on ruumide sisekliima sesoonselt kõikuv. • Hoidlate täituvus: 100% <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1400 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Liga tihedalt ja ebakorrapäraselt riilitele paigutatud museaalid Eesti Hoiuraamatukogu hoidlas</p>
9.	SA Eesti Tervishoiu Muuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidla üldpind ja ruumala: 228 m² ja 583 m³ • Museaalide arv: 22 000 • Hoidlate asukoht: Lai tn 28 muuseumiruumides on ühe hoidlana kasutuses 21 m². • Üüripind: Eesti Hoiuraamatukogus (207 m²) • Hoidlate seisund: Eesti Hoiuraamatukogu ruum on läbikäidav. Lai tn 28 hoidla sisekliima on sesoonselt kõikuv. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 350 m² (terve muuseumikogu)</p>	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
			 <p data-bbox="1395 874 2018 906">Lai tänava hoidlas olevad mittereguleeritavad riulid</p>
10.	SA Eesti Vabaõhumuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidla üldpind ja ruumala: 1871 m² ja 24 679 m³ • Museaalide arv: 72 591 • Hoidlate asukoht: hoidlad asuvad muuseumi territooriumil 3 põhihoones, 11 eraldi hoidlaruumis ja lisaks 6 taluhoones 21 eraldi hoidlaruumis. • Hoidlate seisund: <ul style="list-style-type: none"> — Hoidlaruumideks on mh ebastabiilse sisekliimaga angaar ja ekspositsiooni hooned (aidad, kuurid, rehealused). Kivist hoidlamaja (tööriistad, mööbel, tekstiil) on sesoonselt kõikuva sisekliimaga, kuid paremate tingimustega kui teised hooned. Puidust hoidlamaja, mis kuulub mõisakompleksi, ei ole algselt ette nähtud hoidlaks, vaid on selleks kohandatud; museaalid 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>on hoiustatud väga tihedalt, puuduvad kaasaegsed hoidlariulid või riulid on amortiseerunud.</p> <ul style="list-style-type: none"> — Suvisel perioodil ekspositsioonihoonetes kasutatud objektidest tuuakse ära hoidlasse põhiliselt metall ja tekstiilesemed. Esemed viiakse muuseumi konserveerimisosakonda aklimatiseerumiseks ja puhastamiseks (see on töö, mida tehakse igal aastal; kevadel viiakse objektid ekspositsiooni ja sügisel tuuakse ära). — Konserveerimisosakonnas puuduvad sobivad tööruumid esemete korrastamiseks ja hoiustamiseks (tekstiilesemeid säilitatakse osakonnas kuni uue hooajani). — Puitesemed, sh mööbel, tööriistad jms jäetakse majadesse (riskitegurid: kahjurid, hallitus). • Hoidlate täituvus: üle 100%. Lisaks vajatakse hoidlaid majadesse jäetavate ja suurte esemete (põllutööriistad, kaarikud jms) nõuetekohaseks hoiustamiseks (vt täpsemat kirjeldust lisast 3). <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 2500 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Amortiseerunud angaar, mis ei sobi hoidlaks, sest siin puuduvad võimalused ruumi sisekliima reguleerimiseks</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
11.	SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (Haapsalu)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 675 m² ja 2374 m³ • Museaalide arv: 92 185 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad erinevates paikades Haapsalus: Raudtee tn 2 (7 ruumi), Tamme tn 21a (hoidla garaažis), Lihula mnt 27 (1 ruum), Kooli tn 2 (6 ruumi). • Üüripind: Tamme tn 21a ja Lihula mnt 27 (230 m²) • Hoidlate seisund: hoidlad on väikesed. Ruumide sisekliima ei ole stabiilne, keldriruumides on liigniiskus ja väga suur sesoonne parameetrite kõikumine. Museaalid on kohati ladustatud väga tihedalt, muuseumikogude juurdekasvu võimalus puudub. • Hoidlate täituvus: 100% <p>Hinnang: Jätta muuseumi juurde tekstiilikogud ja õmblustarvikud (pidevalt kasutuses olev õppematerjal Haapsalu Kutsehariduskeskuse tudengitele). Kooli tn 2 paikneva ühe hoidlaruumi sisekliimat on vaja stabiliseerida.</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 950 m² (terve muuseumikogu, v.a õppematerjalina kasutuses olevad tekstiilikogud ja õmblustarvikud)</p>	 <p>Muuseumi hoovipealses hoidlas-garaažis on ruumipuuduse tõttu museaalid paigutatud liiga tihedalt</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
12.	SA Hiiumaa Muuseumid (Kärdla)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 418 m² ja 476 m³ • Museaalide arv: 32 882 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad saarel erinevates paikades. Kärdla pikas majas on 8 hoidlaruumi, Kassaris 4, millest 2 on õuehoidlad, ja Mihkli talumuseumis on 1 rehealune hoidla. • Hoidlate seisund: hoidlates ei ole tagatud stabiilne niiskus ega temperatuur. • Hoidlate täituvus: kolmeteistkümnest hoidlast kuue täituvus on 100%. • Eeldusel, et eraldatakse vahendid uue hoidlahoone rajamiseks, pole täiendavat hoidlaruumi vaja. <p>Hinnang: Kui uut hoonet ei rajata, siis SA Hiiumaa Muuseumide reaalne pinnavajadus on 1200 m². Samas on logistika Põhja-Eestisse keeruline ja kogudega töötamist raskendav. Museaalide transport mandrile pole otstarbekas.</p> <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Muuseumil uued hoidlaruumid, kuid ruumipuudus tingib ikkagi esemete tiheda paigutuse</p>
13.	SA Ajakeskus Wittenstein (Paide)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 211 m² • Museaalide arv: 79 779 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad hoidlateks kujundatud hoonetes, Lembitu tn 5 on 7 hoidlaruumi ja Pärnu mnt 54 on 6 hoidlaruumi. • Rajatakse muuseum-külastuskeskus, kuhu planeeritakse museaalide avahoidla. Muuseumi mõte on külastajatele eksponeerida võimalikult suurt hulka museaale. • Uude külastuskeskusesse on planeeritud ka hoidlaruumid (eeldusel, et projekt saab rahastuse). Suuremad museaalid jäetakse praegustesse hoidlatesse, aga suurem osa museaalidest on planeeritud hoistada uude hoonesse. 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>Hinnang: Planeerida ühishoidlasse hoidlaruum, sest külustuskeskuse projekt ei pruugi rahastust saada. Rahastuse saamisel on vaja pinnavajadust korrigeerida.</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 320 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Liiga tihedalt hoiustatud kunstikogu. Üksikuid objekte ei ole võimalik riulist välja võtta ilma teisi museaale eest ära võtmata</p>
14.	SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid (Juuru alevik)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidla üldpind: 446 m² • Museaalide arv: 35 717 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad erinevates hoonetes, 13 eraldi hoidlaruumis: küttega kuuris ja aidas, pööningul, tööruumides ja poe laohoidlas. • Üüripind: poe laohoidla (96 m²) 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate seisund: hoidlate sisekliima ei ole stabiilne. Hoonete renoveerimine ja museaalide nõuetekohane säilitamine kohapeal on ressursikulukas ning pole otstarbekas. Hoidlate täituvus: 100% <p>Hinnang: Etnograafilised esemed, mida sobib aastaringselt hoiustada kütteta puithoones, saab hoiustada kohapeal. Hoonet kasutada võimalusel avahoidlana külustusperioodil.</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 460 m² (terve muuseumikogu, v.a avahoidla etnograafilised esemed)</p>	 <p data-bbox="1518 1054 1888 1086">Amortiseerunud mööblihoidla</p>
15.	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakooli-muuseum (Palamuse alevik)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidla üldpind: 56 m² Museaalide arv: 25 151 Käsil on arendusprojekt, mille raames rekonstrueeritakse olemasolev muuseumihoone ning ehitatakse uus külustuskeskus. Külustuskeskusesse on ette nähtud avahoidla, avatud raamatukogu ja ekspositsiooniruumid. Juhul kui projekt teostub, ei vaja muuseum pinda ühishoidlas. 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>Hinnang: Kuna arendusprojekt on käimas, siis mitte planeerida pinda ühishoidlasse (vastasel juhul oleks pinnavajadus 90 m²).</p> <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Vale ümbrismaterjal ja materjalide liiga tihe paigutus riulil</p>
16.	SA Pärnu Muuseum (Pärnu)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 528 m² ja 1845 m³ • Museaalide arv: 173 445 • Hoidlate asukoht: hoidlad on muuseumimaja (Aida tn 3) osa. Hoone 2. korrusel on 7 ja 3. korrusel 1 hoidlaruum. • Hoidlate seisund: hoidlad vastavad nõuetele, kuid suuremõõtmeliste museaalide hoiustamine on raskendatud. 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate täituvus: esemeliigiti 75–100%. Ruumipuuduse tõttu ei saa kogusid praegu täiendada. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 1000 m² (osa muuseumikogust: hoiustatavad esemed oleksid suured esemed, nt haubits, mootorid, ukсед jms)</p>	 <p>Suuremõõtmeliste esemete jaoks puuduvad muuseumimajas sobiva suurusega ruumid, seetõttu on need esemed paigutatud väikestesse hoidlatesse. See aga raskendab hoidlas museaalide logistikat</p>
17.	Rannarootsi Muuseum (Haapsalu)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate üldpind ja ruumala: 108 m² ja 274 m³ Museaalide arv: 14 312 Hoidlate asukoht: üks hoidla (jagatud kaheks eraldi ruumiks) asub Haapsalus muuseumimajas (58 m²), teine Ruhnu Muuseumi hoidlahoones, kus on 5 hoidlaruumi (50 m²). Hoidlate seisund: <ul style="list-style-type: none"> — Haapsalu hoidla sisekliima on stabiilne, kuid suuremõõtmeliste museaalide hoiustamine on raskendatud. — Rannarootsi Muuseumi filiaalis Ruhnu Muuseumis olevad hoidlaruumid on kütteta ja ebastabiilse sisekliimaga ning mitteturvalised. Hoidlate täituvus: 100%. Muuseumikogu juurdekasvuks ruumipind puudub. 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<ul style="list-style-type: none"> Perspektiivis on tagada museaalidele nõuetekohased hoiustamistingimused Ruhnu Muuseumi juurde kuuluva Korsi talukompleksi väljaehitamise käigus. <p>Hinnang: Ruhnu Muuseumi museaalide transport mandrile pole otstarbekas, sest sõiduvõimalused ja sõiduvahendite kasutamise võimalused on väga halvad (vastasel juhul oleks pinnavajadus 80 m²).</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 90 m² (osa muuseumikogust: Rannarootsi hoidlas paiknevad museaalid)</p>	 <p>Haapsalu muuseumimajas (pildil vasakul; paremal on muuseumi ekspositsioonihoone) asuvas hoidlas napib ruumi suurte esemete hoiustamiseks.</p> <p>Ruhnus asuva muuseumi eksponaatide hoiustamiseks Haapsalu muuseumihoonetes ruumi ei jätku</p>
18.	SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel (Vetepere küla, Albu vald)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate üldpind ja ruumala: 17 m² ja 36 m³ Museaalide arv: 3411 Hoidlate asukoht ja seisund: üks hoidlaruum asub muuseumimajas (arhiiv, väikeesemed). Ahiküttega muuseumihoones on sesoonselt ebastabiilne sisekliima, kuid foto- ja pabermaterjalid on pakendatud ning esemed asuvad metallist hoiukappides, mis tagab säilimise. Etnograafilised puit- ja metallesemed on aitades ja talukompleksi kõrvalhoonetes (ekspositsioonihooned). Kütteta hoonetes ja 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>ahiküttega muuseumihoones on sesoonselt ebastabiilne sisekliima.</p> <p>Hinnang: Pakendada ja ümber kolida igal aastal ekspositsioonis olevaid esemeid ei ole otstarbekas (vastasel korral oleks pinnavajadus 100 m²). Esemete iga-aastane regulaarne üleviimine kütmata ruumidest (õhu suhteline niiskus üle 65%) madalama õhuniiskusega (50%) ühishoidla ruumidesse kahjustab esemeid rohkem kui nende aastaringne hoidmine ekspositsioonihoonetes.</p> <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Eriiigilised esemed hoidlakapis (museaalide ebaotstarbekas paigutus)</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
19.	SA Saaremaa Muuseum (Kuressaare)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidla üldpind ja ruumala: 970 m² ja 2938 m³ Museaalide arv: 149 941 Hoidlate asukoht: hoidlad on Kuressaares 5 eraldi hoones (18 hoidlaruumi), lisaks kasutatakse Mihkli Talumuuseumi (Viki külas) hoidlat. Hoidlate seisund: hoidlaruumid on nõuetekohased. Ainuke nõuetele mittevastav hoidla asub Mihkli Talumuuseumis. Museaale on neis hoonetes (sh on suvel ruumid avatud küllastajatele) säilitatud juba aastakümneid ja need on nn „stabiilses“ talukeskkonnas ega vaja talveperioodiks ümberpaigutamist. Museaalide seisundit jälgitakse aastaringsetl. Hoidlate täituvus: osa hoidlate täituvus on 100%. Museaalid kolitakse endistesse Rahvusrhiivi hoidlatesse, kus on nõuetekohane sisekliima ja muuseumi hoiupinna vajadus rahuldatakse suuremate ruumide kasutamisega. <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Vaade muuseumi etnograafiliste puitesemete hoidlasse</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
20.	Tartu Kunstimuuseum (Tartu)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 1375 m² (tuleviku hoidlapind ERM-i hoonetes) • Museaalide arv: 39 487 • Hoidlate asukoht: muuseum peab oma esemed kolima ajutisele pinnale, sest muuseumi hoidlahoone on kriitilises seisundis. • Üüripind: kolitakse ERM-i Raadi mõisa kõrvalhoonesse ja peahoonesse. • Hoidlate seisund: ERM-i vanad hoidlad. Ruumid ei vasta nõuetele. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 2000 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Väär raamitud kunstiteoste (maalide, graafika jms) hoiustamine. Risk maalipinna ja raamide kahjustuseks</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
21.	Viljandi Muuseum (Viljandi)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 390 m² ja 897 m³ • Museaalide arv: 148 873 • Hoidlate asukoht: hoidlad asuvad muuseumihoone (Laidoneri plats 10) ühes tiivas neljal korrusel ning keldris: 1. korrusel on 4 ruumi, 2. korrusel 2 ruumi, 3. korrusel 3 ja 4. korrusel 1 hoidlaruum ning lisaks on hoidlana kasutusel 1 keldriruum. • Hoidlate seisund: olemasolevad hoidlad on praeguse seisuga nõuetekohased, kuid suuremõotmeliste museaalide hoiustamine on raskendatud. <p>Hinnang: Jätta muuseumi juurde etnograafilise kogu tekstiilid, mille järele on suur nõudlus uurijate poolt, sest Viljandis asub ka Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia. Kogu jaoks vajalikku hoidlaruumi on vaja jätkuvalt nõuetele vastavana hoida.</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 590 m² (terve muuseumikogu, v.a õppematerjalina kasutuses olevad etnograafilise kogu tekstiilid)</p>	 <p data-bbox="1462 1015 1946 1043">Vaade etnograafiliste esemete hoidlasse</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
22.	SA Virumaa Muuseumid (Rakvere)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 442 m² ja 1268 m³ • Museaalide arv: 122 024 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad Rakveres erinevates hoonetes: Tallinna tn 3 on 11 eraldi hoidlaruumi ja Tiigi tn 12 asub hoidla 1 hoidlaruumiga. • Hoidlate seisund: hoidlate sisekliima ei ole sesoonselt stabiilne. • Hoidlate täituvus: 120% <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 890 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Möblihoidlas üksteise otsas liiga tihedalt olevad museaalid</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
23.	Võru Instituut/Vana- Võromaa muuseumid (Võru)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 241 m² • Museaalide arv: 111 494 • Hoidlate asukoht: Võru linn, Kuutsi ja Karilatsi küla • Hoidlate seisund ja täituvus: <ul style="list-style-type: none"> — Võru linnas asuvate muuseumide (Vana-Võromaa Kultuurikoda, Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum) hoidlate täituvus on 80–110%. Hoidlaruumide sisekliima ei ole sesoonselt stabiilne. — Põlva Talurahvamuseumi peamajas on esemed paigutatud ruumis väga otstarbekalt, kuid ruumi napib ja hoidlate täituvus on 100%. Museaalid (arhiiv, fotod, tekstiil, mööbel, keraamika, klaas jms) on hoiustatud sobivate tingimustega hoonetesse (koolimaja, administratsioonihooned). Territooriumil olevad hooned on kohandatud etnograafiliste esemete aastaringseks hoiustamiseks ja need on samaaegselt ka avahoidlatena külustusperioodil küllastajatele avatud. Muuseumil on olemas võimalused hoidlate laiendamiseks omal territooriumil (majad, aidad). • Võru linnas asuvate muuseumide ja Mõniste Talurahvamuseumi hoidlaruumides on raskendatud suuremõtmeliste museaalide hoiustamine. • Põlva Talurahvamuseum ei vaja pinda ühishoidlasse. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 480 m² (terve muuseumikogu, v.a Põlva Talurahvamuseumi kogu)</p>	 <p>Vana-Võromaa Kultuurikoja koridoris ladustatud museaalid</p> <p>Põlva Talurahvamuseumis museaalide otstarbekas liigipõhine hoiustamine</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
24.	SA Narva Muuseum (Narva)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 640 m² ja 1797 m³ • Museaalide arv: 83 515 • Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad erinevates hoonetes: muuseumi kivisaalis on 4 hoidlaruumi, linnuses 1 hoidlaruum, kunstigaleriis 12 hoidlaruumi, Kreenholmi hoonetes 2 hoidlaruumi. • Üüripind: Kreenholmi hoonetes • Hoidlate seisund: hoidlate sisekliima ei ole sesoonselt stabiilne. Hoidlaruumid on läbikäidavad. • Hoidlate täituvus: kohati 100% • Muuseumisse soovitakse jätta raidkivikogu, arhiiv- ja fotokogu, mida kasutatakse intensiivselt. <p>Hinnang: Tulla vastu muuseumi soovile saada ühishoidlast pinda 500 m² mööbli ja etnograafiliste esemete hoiustamiseks. Terve muuseumikogu ühishoidlasse üleviimisel, mis on soovitatav, oleks pinnavajadus 960 m². Ent SA Narva Muuseum ei kasuta riigi muuseumikogu, mistõttu saab siinkohas vaid soovitusi esitada. Juhul kui muuseum on valmis terve kogu ühishoidlasse paigutama, on vaja nende pinnavajadust korrigeerida.</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 500 m² (osa muuseumikogust: mööbel ja etnograafilised esemed)</p>	 <p>Arheoloogiline kogu vajab paremaid tingimusi ja ruumi</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
25.	Eesti Maantee-muuseum (Varbuse küla, Kanepi vald)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind: 1751 m² • Museaalide arv 42 106 • Hoidlate asukoht: 8 hoidlaruumi, mis asuvad peamajas, sh 5 hoidlat on masinate ja esemetekogu hoiustamiseks (tall, töllakuur) ja 3 hoidlat arhiividokumentide hoiustamiseks. • Hoidlate seisund: hoidlate sisekliima ei ole sesoonselt stabiilne. • Hoidlate täituvus: museaalide liigiti erinev – 50–100%. • Rekonstrueeritakse vana halli ja tööde käigus laiendatakse näituspinda ning suurendatakse liikumiseks vajalikku pinda. Suuremõotmeliste museaalide hoiustamine on ka pärast juurdeehitust raskendatud. <p>Hinnang: Vajavad lisapinda 2600 m² rasketehnika ja suurte masinate hoiustamiseks, mille puhul üksikud objektid võtavad enda alla 8–20 m² pinda. Samas pole rasketehnika ja suuremõotmeliste sõidukite üleviimine ühishoidlasse otstarbekas. Objektide transpordilogistika muuseumisse ja/või näitustele on probleemne ning objektide konserveerimine/parandamine vajab spetsiaalset töökoda, mida ei ole mõttekas planeerida ühishoidlasse. Rasketehnika hoiustamiseks kasutatavad hooned ei vaja spetsiaalse sisekliimaga (muuseumi)hoidlaid, vaid peavad olema hea ventilatsiooniga ja niiskusisolatsiooniga hooned (angaarid jms).</p> <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Täiendavat hoidlapinda vajatakse suurte masinate ja rasketehnika hoiustamiseks</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
26.	Eesti Tuletõrjemuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate üldpind ja ruumala: 265 m² ja 1210 m³ • Museaalide arv: 26 192 • Üüripind: Sakus Tammemäel (215 m²) • Hoidlate seisund: hoidlad on nõuetekohased. • Hoidlate täituvus: probleemiks on ruumipuudus. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 530 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Hoidlad on sisustatud nõuetekohaselt, kuid probleemiks on ruumipuudus</p>
27.	SA Eesti Maaelumuuseumid (Ülenurme alevik)	<ul style="list-style-type: none"> • Uuringu käigus küsitletud kaks muuseumi (Eesti Põllumajandusmuuseum ja C. R. Jakobsoni Talumuuseum) on liidetud. • Museaalide arv: 69 159 • Eesti Põllumajandusmuuseumi hoidlate üldpind: 3647 m² — Hoidlate asukoht: hoidlad paiknevad 9 hoones. — Hoidlate seisund: hoidlad on nõuetekohased nii sisekliima kui ka ruumide mahu poolest. • C. R. Jakobsoni Talumuuseumi hoidla üldpind ja ruumala: 74 m² ja 230 m³ — Hoidlate asukoht: hoidlaid on kaks (8 hoidlaruumi) ja lisaks on kaks varjualust (põllutööriistade jaoks). — Hoidlate seisund: ettevalmistamisjärgus on C. R. Jakobsoni Talumuuseumi uus püsiekspositsioon, kus on kavandatud eksponeerida ka suurem hulk hoidlas olevaid museaale. <p>Ei vaja pinda ühishoidlas.</p>	 <p>Eesti Põllumajandusmuuseum Ülenurmes</p>

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
28.	Eesti Piimandusmuuseum (Imavere küla, Imavere vald)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate üldpind ja ruumala: 413 m² ja 1174 m³ Museaalide arv: 32 953 Hoidlate asukoht: 10 hoidlaruumi erineva kvaliteediga hoonetes (kuurid, varjualused, laohooned, kontoriruumid) Hoidlate seisund: hoidlate sisekliima ei ole sesoonselt stabiilne. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 720 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p>Metallist esemed vajavad madala õhuniiskusega (30–40%) hoidlaid</p>
29.	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum (Viimsi alevik)	<ul style="list-style-type: none"> Hoidlate üldpind ja ruumala: 1513 m² ja 5926 m³ Museaalide arv: 76 000 Hoidlate asukoht: viis hoidlat paiknevad peahoones. Üüripind: 1330 m² angaar suurte sõjamasinate hoiustamiseks Hoidlate seisund: hoidlad vastavad nõuetele, angaaris üüripinnal on probleeme tolmu ja õhuniiskusega. Hoidlate täituvus: 100% 	

Nr	Muuseum	Hoidlate seisukorra kirjeldus.	Foto
		<p>Hinnang: Rasketehnika (kahurid, sõjamasinad) jaoks vajatakse 1500 m² pinda. Samas ei ole otstarbekas viia suuremõtmelised sõidukid ühishoidlasse. Objektide transpordiloo muuseumisse ja/või näitustele on raskendatud, aga ka nende konserveerimine/parandamine vajab spetsiaalset töökoda, mida ei ole mõttekas planeerida ühishoidlasse. Rasketehnika hoiustamiseks kasutatavad hooned ei vaja spetsiaalse sisekliimaga (muuseumi)hoidlaid, vaid peavad olema hea ventilatsiooniga ja niiskuisolatsiooniga hooned (angarid jms).</p> <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 650 m² (osa muuseumikogust: fotomaterjalid, esemekogu, mööbel, arhiivi, tekstiilmaterjalid, plast- ja kummimaterjalid ning kunstikogu (sh 50 m² faleristika-, väärismetalli- ja relvakogude jaoks, mis vajavad erihoidlat (seifiruum-tuba))</p>	 <p data-bbox="1473 815 1933 847">Esemetega ülekoormatud hoidlaruum</p>
30.	Eesti Loodusmuuseum (Tallinn)	<ul style="list-style-type: none"> • Kogude üldpind ja ruumala: 284 m² ja 819 m³ • Museaalide arv: 300 000 • Hoidlate asukoht: hoidlad asuvad erinevates hoonetes (Lai tn 29a, Toompuiestee 26, Maa-ameti ja Riigi Ilmateenistuse hoonetes). • Üüripind: pinnad Keskkonnaministeriumi haldusalast • Hoidlate seisund: hoiustamine ei ole nõuetekohane. • Hoidlate täituvus: vahemikus 60–90% • Muuseumi soov on tuua museaalid ühte hoonesse. Kui planeeritavat keskkonnamaja ei tule, vajab muuseum hoiupindasid ühishoidlas. <p>Pinnavajadus ühishoidlas: 550 m² (terve muuseumikogu)</p>	 <p data-bbox="1375 1337 2033 1369">Spetsiaalsed kapid kivimikollektsioonide hoiustamiseks</p>

Täiendava hoidlapinna vajadus: tabel 2 kokkuvõte

- Hoidlapinna vajaduse hindamise tulemusena jõuti järeldusele, et ühishoidlasse on vaja planeerida hoidlapinda vaadeldud 30-st muuseumist ühtekokku 23-le muuseumile. Ülejäänud 7 muuseumi ei vaja keskpikas perspektiivis täiendavat hoidlapinda või ei ole otstarbekas neile ühishoidlas hoidlapinda luua.
- Neist 23-st muuseumist 14 muuseumi puhul paigutatakse terve muuseumikogu lisapinnale ning 9 muuseumi puhul osa kogust.
- Kõigi muuseumide puhul on täiendava pinna arvestuses vaja lisaks hinnata muuseumikogude juurdekasvuvajadust. Vaadeldes vaid praegust hoidlapinna vajadust, oleks neile 23-le muuseumile vaja ühtekokku 20 850 m² hoidlapinda (hoidlapinna vajadust koos juurdekasvuruumiga vt tabelist 6, võimaliku ühishoidla kogupindala vt ptk 5.2).
- Hoolimata hoidlate seisukorrast, ei planeerita ühishoidlasse pinda saartel paiknevate muuseumide (SA Hiiumaa Muuseumid ja Rannarootsi Muuseumi filiaal Ruhnu Muuseum, SA Saaremaa Muuseum) jaoks. Kuna SA Hiiumaa Muuseumide ja Rannarootsi Muuseumi filiaali Ruhnu Muuseumi praegused hoidlapinnad ei vasta nõuetele, siis tuleks nende jaoks eraldi hoidlapinnad täiendavalt rajada.
- Muuseumide (Eesti Maanteemuuseum, Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum) rasketehnika ja suurte masinate hoiustamissoovide rahuldamiseks on samuti otstarbekam rajada nendele objektidele sobivad hoidlapinnad vastavate muuseumide lähedusse.

Küsimustiku vastustest ning intervjuudest ilmnes ka teisi huvitavaid aspekte, mida tabelis 2 pole pikemalt käsitletud. Järgnev annab lühiülevaate neist teemadest.

- Peamiste säilitusvaldkonna muredena toodi välja ruumikitsikus ja hoidlateks mittesobivad hooned (ruumid) ning ka hoidlahoonete hajali olek.
- Muuseumid vajavad enda hinnangul lisapinda, kui hoidlate 100% täituvuse korral ei ole püsiekspositsioonis olevate museaalide jaoks hoidlas nõuetekohast asukohta (SA EKM, SA EVM jt). Lisaks on muuseumid avaldanud huvi kasutada vabanevaid hoidlaruume nt abivahendite (näituste inventar, pakkematerjalid jms) hoiustamiseks, haridusprogrammideks, näitusepinnaks, tööruumideks (vabanevate ruumide tuleviku kohta vt ptk 5.1).
- Ühishoidlasse soovitakse anda erinevaid esemeid (fotomaterjali, metallesemeid, puitesemeid jm). Kõige rohkem soovitakse anda mööblit (SA EKM, Eesti Arhitektuurimuuseum jt). Vajadust jätta kogud muuseumisse põhjendatakse kogudega seotud intensiivse uurimistööga (ETMM-i arhiiv- ja fotokogu, Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid), näituste ja pedagoogilise tegevusega (Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid alla kuuluv Põlva Talurahvamuseum), vajadusega museaale kirjeldada ning digiteerida MuS-i jaoks (Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid) ning kogude kasutusega õppetöös (Viljandi Muuseum, SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid). Mitmed muuseumid avaldasid soovi jätta arhiiv- ja fotokogud muuseumisse. Selle soovi põhjenduseks toodud vajadus kogusid intensiivselt kasutada ei pruugi samas alati adekvaatne olla. Kindlasti on probleem seotud ka materjali hulgaga, mida ei ole tänaseks jõutud põhjalikult kirjeldada ja digiteerida (vajadus töötada originaaliga). Nagu praegu muuseumis, on materjalid ka ühishoidlas uurimistööks kättesaadavad. Nimetatud kogude materjali hulgast lähtuvalt tuleb arvestada sellega, et kogude üleandmiseks ühishoidlasse on vaja planeerida ettevalmistustööde periood (süsteemiseerimine, kirjeldamine, ümbristamine). Arhiiv- ja fotokogud (säilikud) tuleb nõuetekohaselt pakendada, kasutades arhiivipüsivaid materjale ning märgistada ümbrised museaale kirjeldava infoga. Kuna arhiiv- ja fotokogude ettevalmistustöö muuseumides on

ajamahukas, peaks planeerima nende kogude üleandmise-vastuvõtmise selliselt, et see toimuks teiste museaaliliikidega võrreldes viimases järjekorras.

- Muinsuskaitseameti esindajaga tehtud intervjuust selgus, et eraldi pinnavajaduse hinnangut vajaksid ka arheoloogilised leiud, mis on Eestis riikliku kaitse all olevad mälestised. Arheoloogilisi leiude hoitakse erinevates asutustes üle Eesti, milleks on ajalooliselt olnud osa maakonna- ja linnamuuseumidest (nt Tartus ja Tallinnas), Eesti Ajaloomuuseum ning Tartu ja Tallinna Ülikooli teaduskogud. Sealjuures suurim arheoloogiliste leidude kogu on Tallinna Ülikooli arheoloogia teaduskogu. Kuna arheoloogilised leiud asuvad erinevates asutustes, on ka leitud puudutav informatsioon laiali mitmetes, omavahel seostamata andmebaasides: MuS-is, ülikoolide teaduskollektsioonide andmebaasis (andmebaasides), kultuurimälestiste riiklikus registris. Samas moodustavad arheoloogilised leiud (artefaktid) koos nende juurde lahutamatu kuuluvate muude andmete ja materjalidega (geoinfo andmestik, st leiukohta andmed, osteoloogiline leiumaterjal, loodusteaduslikud proovid, aruanne jt arhiivimaterjalid) riigi jaoks mäluasutuste-ülese ühtse terviku, mida võib nimetada riiklikuks arheoloogiakollektsiooniks või rahvuskollektsiooniks. Seetõttu oleks oluline kaardistada ka arheoloogiliste leidude asukohad ning nende hoiustamise tingimused. Muinsuskaitseamet ei soovi pinda pikaajaliseks hoiustamiseks ühishoidlas, kuna ta tegeleb peamiselt ajutise hoiustamisega. Samas avaldati Muinsuskaitseameti poolt soovi konserveerimisteenuse järele: see tähendab täpsemalt soovi kasutada ühishoidla ennetava tegevustega seotud ruume; esemeid konserveerida, puhastada ja ajutiselt karantiinis hoiustada.
 - **Hinnang:** muuseumide kogudes olevad arheoloogilised esemed viiakse ühishoidlasse, kus on hoiustamiseks nõuetekohased tingimused. Kui muuseumid peavad võtma vastu arheoloogiliste väljakaevamiste leiumaterjale, mis vajavad korrastamist, siis praegu Kanutil puudub arheoloogiliste erinevatest materjalidest esemete konserveerimise teenus (puuduvad ruumid ja töäjõud, kuid vastav kompetents on olemas). Ühishoidla kompetentsikeskuses on otstarbekas vastav teenus välja arendada (vajadus on olemas).
 - Kaardistamist vajab arheoloogiliste esemete säilitusvaldkond Eestis tervikuna (st muuseumides, ülikoolides, Muinsuskaitseametis). Sealhulgas on vaja kindlaks teha, millised on Tallinna ja Tartu Ülikooli juures asuvate arheoloogia teaduskogude arengustrateegiad, leiumaterjalide konserveerimise võimalused ja säilitustingimused. Säilitamisteenuse pakkumiseks oleks otstarbekas liita kõikide asutuste arheoloogiakogud ja pidevalt lisanduvad uued leiumaterjalid ühishoidla struktuuriga, pakkudes ühishoidlas nende hoiustamise ja/või konserveerimise teenust. Kuid täiendavalt on vaja välja selgitada, kas ülikoolid soovivad antud valdkonda arendada iseseisvalt või on valmis liitumiseks ühishoidlaga (kasutades ainult konserveerimisteenust või ka hoiustamisteenust).

2.4. Konserveerimiskeskuste ja kompetentsikeskuse Kanut ruumide olukord

Kuna uuringus vaadatakse hoidlateenust koos konserveerimis- ja digiteerimisvõimekusega, väärrib märkimist ka konserveerimisteenust pakkuvate muuseumide ruumide olukord. Suuremad muuseumid nagu ERM, SA EKM, SA EVM ja EAM omavad konserveerimislaboreid ja nende konservaatorid tegelevad põhiliselt oma muuseumi kogudega. ERM-i Raadi uude hoonesse loodi tänapäeva nõuetele vastavad konserveerimisruumid ja -laborid. Samuti on kaasaegsed ruumid olemas SA EKM-il Kumu kunstimuuseumis ning ka EAM on viimastel aastatel oluliselt parandanud konserveerimislaborite seisukorda ja kaasajastanud sisseseadet.

Lähemalt vaadeldakse SA EVM-i struktuuris paikneva kompetentsikeskuse Kanut ruumide olukorda ning varustatust, sest Kanut pakub teenust mitmetele muuseumidele (ptk 2.5).

Kanuti ruumid asuvad Tallinna vanalinnas endise trükikoja hoones (Pikk tn 2). Hoone viiele korrusele jaotuvad ruumid on toodud järgnevas tabelis (tabel 3).

Tabel 3. Kanuti ruumide jaotus

Ruum	Pindala
puidutöökoda	137,1 m ²
puidutööpinkide ruum	68 m ²
metallitöökoda	50,7 m ²
paberitöökoda	67,4 m ²
esemete konserveerimise töökoda	179,9 m ²
märgtöötlusruum	14,6 m ²
maali ja polükroomia töökoda	103,5 m ²
hoidla	26 m ²
fotostuudio	66,7 m ²
digiteerimisruumid	60,9 m ²
koolitusruum	52,7 m ²
administratsiooni ruumid	88,9 m ²
töötajate riietus- ja pesuruumid ning WC-d	62,3 m ²
keldris asuvad laopinnad	123,5 m ²
Kasutatav pind kokku	1102,2 m²

Kanuti ruume on keeruline ja kohati võimatu kasutada suuremõõtmeliste esemete konserveerimiseks. Seda takistavad väikesed ja madalad ukseavad. Kanuti ruumides muudab suuremõõtmeliste esemete liigutamise keeruliseks töökodade paiknemine erinevatel korrustel, mida ühendab piiratud suurusega lift. Kanuti ruumide logistika on hoone arhitektuuri põhine, mitte kompetentsikeskuse logistikavajadusest tulenev. Kanuti töökodade pindade suurus jääb selgelt alla kompetentsikeskuse reaalsele vajadusele. Kanuti hoone paikneb Tallinna vanalinnas, kus kitsad tänavad raskendavad suuremõõtmeliste esemete transportimist. Hoone paiknemine Tallinna vanalinna muinsuskaitsealal seab ka ranged piirid võimalikele ümberehitustele, mistõttu on ruumides konserveerimise ja digiteerimise tingimuste parandamine takistatud.

Kanuti hoones olevad töökojad on tänaseks päevaks jäänud ajale jalgu ja hoone on amortiseerunud. Laborid vajaksid kaasajastamist ja neis puuduvad võimalused ruumilaienduseks vajalike abiruumide ja eritöötluslaborite loomiseks (puudub desinfitseerimisruum, museaalide vastuvõtu- ja pakkeruum, museaalide hoidla ja materjalide hoiulaod). Kanuti ruumides on ventilatsiooniseadmed, tõmbekapid ja puidutöökojas on mobiilne saepurukoguja. Kahjuks ei võimalda ventilatsiooni- ja küttesüsteem reguleerida tööruumide sisekliimat ning kütteperioodil on õhu suhteline niiskus ruumides lubamatult madal (kuni 25%). Vältimaks museaalide kahjustumist, kasutatakse portatiivseid niisuteid, kuid ruumide kubatuuri tõttu ei ole see optimaalne.

Kanutis kasutusel olevad seadmed on hangitud enamasti rohkem kui 5 aastat tagasi. Viimase 5 aasta jooksul on hangitud kasutusel olevad digiteerimis- ning IKT seadmed.

Kanut on õppebaasiks mitmele valdkonna kõrgkoolile (Eesti Kunstiakadeemia, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia) ja kutseõppeasutusele (Tallinna Ehituskool, Haapsalu Kutsehariduskeskus, Kuressaare Ametikool). Samas ei võimalda töökodade piiratud ruumimaht, ebapiisav töövahendite hulk ja puuduvad abiruumid tagada praktikandi või stažööri kohta kõigile soovijatele. Ruumi ja vajalike tingimuste nappus pärsib konserveerimis- ning digiteerimisalaseid projektipõhiseid võimalusi.

Kokkuvõtvalt: et täita muuseumide konserveerimis- ja digiteerimisteenuse tellimusi jätkusuutlikus ning rahuldavas mahus, on oluline rajada Kanutile uued kaasaegsed ning optimaalselt lahendatud tööruumid.

2.5. Konserveerimise olukord muuseumides

Uuringus vaadeldud muuseumides on museaalide konserveerimine lahendatud lähtuvalt kohapealsetest ning Kanuti võimalustest. Kokku töötab neis muuseumides ja Kanutis **58,85 töötajat (taandatuna täistööajale)**, kelle tegevus on otseselt või kaudselt seotud museaalide konserveerimisega või konserveerimistöö korraldamisega. **67%-s** analüüsitud muuseumidest konservaatoreid ei tööta.

Kolmel muuseumil (ERM, SA EKM ja SA EVM) on konserveerimisosakonnad ja SA EVM-i struktuuris tegutseb kompetentsikeskus Kanut, kes rahastatuna riigieelarvelistest vahenditest osutab konserveerimisteenust Kultuuriministeeriumi valitsemisalasse kuuluvatele riigimuuseumidele ning Kultuuriministeeriumi muuseumikogu kasutatavatele muuseumidele. 2016. aastal tegi Kanut konserveerimistöid 25 muuseumile (aastas konserveeritakse ca 550 eset riikliku tellimuse alusel). Lisaks riiklikule tellimusele osutab Kanut konserveerimis- ja restaureerimisteenust teenust füüsilistele ja juriidilistele isikutele. Teenuse maht jääb vahemikku 35 000–50 000 eurot aastas. Kanuti kompetents võimaldab konserveerida kõiki muuseumide kogudes leiduvaid erimaterjalidest esemeid, sh arheoloogilisi materjale. Kuid Kanutis ei saa võtta töösse suuremõõtmelisi objekte (masinad, sõidukid) vastavate ruumide puudumise tõttu ning logistilistel põhjustel. SA EVM-i konserveerimisosakond tegeleb valdavalt puit- ja tekstiilesemetega. Muuseumides, kus töötavad üksikud konservaatored, on nende erialaks valdavalt puidust esemed. SA EKM-i konservaatored tegelevad valdavalt maalide, paberalusel kunsti, ikoonide, ümbrisraamide ning skulptuuridega. SA Eesti Maaelumuuseumides töötab 9 konservaatorit (tegelevad mööbli, paberi, metalli, puidu ning masinatega), kuid eraldi konserveerimisosakonda seal loodud ei ole.

Kahjuks puudub statistika selle kohta, kui palju museaale on Eestis praeguseks ajaks konserveeritud. Võib arvata, et museaalide konserveerimistöö maht ja esemete hulk erinevates muuseumides hakkas oluliselt suurenema, kui 1987. aastal loodi Vabariiklik Restaureerimiskeskus (hilisema nimega Kanut), mille ülesandeks on kogu 30-aastase tegevuse jooksul olnud Eesti muuseumide vara konserveerimine ja aastast 2006 ka digiteerimine. Kanutis on perioodil 2014–2017 konserveeritud 2207 erinevast materjalist ja erinevat liiki museaali.

Võrreldes museaalide ja konservaatoreite arvu muuseumides, selgub, et muuseumides on ilmne vajadus lisatööjõu järele. Muuseumides on vaja tööjõudu korrastustöödeks ja lihtsamateks konserveerimistöödeks (ennetav konserveerimine) ning kvalifitseeritud tööjõudu kompetentsikeskustesse (Kanut, ERM, SA EKM). Konserveerimistööde kõrval on ka museaalide ettevalmistamine digiteerimiseks väga töö- ja ajamahukas (väga suured esemete hulgad) ja vajab vastava ettevalmistusega töötajaid, et museaale enne digiteerimist korrastada ja puhastada ning vajadusel ka pakendada.

Tabel 4. Konserveerimise olukord muuseumides

Nr	Muuseum	Konserveerimise korraldus ja valdkonnad	Konserveerimisega seotud töötajate arv ²⁰
1.	Eesti Ajaloomuuseum	Valdkonnad – fotod, skulptuur	1
2.	Eesti Arhitektuurimuuseum		0
3.	SA Eesti Kunstimuuseum	Konserveerimise osakond Valdkonnad – maal, ikoonid, polükroomia, skulptuur, puit, paber materjalist esemed	10,75
4.	SA Eesti Meremuuseum		0
5.	Eesti Rahva Muuseum	Konserveerimise osakond Valdkonnad – mööbel, negatiivid, plastik, paber, tekstiil, nahk, metall materjalist esemed	10,4
6.	SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum		0
7.	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum		0
8.	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum		0
9.	SA Eesti Tervishoiu Muuseum		0
10.	SA Eesti Vabaõhumuuseum	Kanut (19,6 töötajat) ja muuseumi konserveerimise osakond (3,5 töötajat) Valdkonnad – maal, mööbel, polükroomia, ikoonid, negatiivid, paber, tekstiil, keraamika, nahk, klaas, kivi, metall, jm materjalist esemed	23,1
11.	SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid		0
12.	SA Hiiumaa Muuseumid		0
13.	SA Ajakeskus Wittenstein		0
14.	SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid		0
15.	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum		0
16.	SA Pärnu Muuseum	Valdkond – arheoloogia	1
17.	Rannarootsi Muuseum		0
18.	SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel		0
19.	SA Saaremaa Muuseum		0
20.	Tartu Kunstimuuseum	Valdkond – maal, üldvaldkond	2
21.	Viljandi Muuseum		0
22.	SA Virumaa Muuseumid		0
23.	Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid		0
24.	SA Narva Muuseum	Valdkond – arheoloogia, esemed	1
25.	Eesti Maanteemuuseum	Valdkond – metall, puit	1

²⁰ Täistööajale taandatud töötajate arv.

Nr	Muuseum	Konserveerimise korraldus ja valdkonnad	Konserveerimisega seotud töötajate arv ²⁰
26.	Eesti Tuletõrjemuuseum		0
27.	SA Eesti Maaelumuuseumid	Valdkond – mööbel, paber, metall, puit, masinad	8,6
28.	Eesti Piimandusmuuseum		0
29.	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum		0
30.	Eesti Loodusmuuseum		0
	Kokku		58,85

2.6. Digiteerimise olukord muuseumides

Muuseumid kasutavad museaalide digiteerimiseks erinevaid võimalusi. Vaadeldud muuseumidest kümnes töötavad digiteerijad või on loodud vastav osakond (ERM, SA EKM).

ERM-i digikeskusel on potentsiaali võtta muuseumidelt vastu digiteerimistöid, kuid seda vaid täiendava rahastamise korral. Kanutis on samuti eraldi digiteerimisosakond. Kanut osutab digiteerimisteenust Kultuuriministeeriumi haldusala muuseumidele riigieelarvest eraldatavate vahendite piires ja seda võimalust on viimastel aastatel kasutanud 14 muuseumi. Kanut digiteerib aastas ca 10 000 museaali, millest 25% on esemed ja 75% negatiivid. Lisaks toimub Kanutis tema poolt konserveeritava ca 550 eseme konserveerimise dokumenteerimine. Valdavalt kõikides vaadeldud muuseumides tegelevad digiteerimisega peavarahoidjad ja koguhoidjad, kasutades selleks lauaskannerit ning fotoaparaati. Neli muuseumi (SA Ajakeskus Wittenstein, ETDM, SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel, Eesti Loodusmuuseum) ise digiteerimisega ei tegele, vaid nad tellivad töid parimalt pakkujalt või Kanutist.

Praegune muuseumide digiteerimistöö halb kvaliteet (vastavalt eksperdi hinnangule on see eelkõige tingitud kompetentsi puudusest) näitab, et antud viisil ei ole digiteerimist muuseumisese tegevusena põhjust arendada ja sellesse investeerida. Digiteerimisteenuse pakkumine ühishoidla juurde kuuluvas kompetentsikeskuses tagaks kvaliteetsete tagatiskoopiade valmistamise ja arhiveerimise digihoidlas ning seejuures vähendaks muuseumide kulutusi digiteerimise tehnika soetamisele. Kompetentsikeskus aitaks arendada **väärtuspõhist** museaalide **digiteerimist**, mis rajaneb digiteeritavate museaalide väärtuse hindamisel, museaali dokumenteerimise tõenduspõhisusel, digiteerimise kvaliteedil ja digitaalse ainese pikaajalise säilimise tagamisel. Digiteerimise arendamiseks on vaja spetsiifilist sisseseadet ja kvalifitseeritud tööjõudu.

Järgnev tabel (tabel 5) annab ülevaate digiteerimise olukorrast muuseumides. Kui muuseumi puhul on tabelisse märgitud digiteerijate arv, on tegemist alaliste töötajatega, kelle põhitöö on digiteerimine. Nende muuseumide puhul, kus on tabelisse märgitud, et muuseumid digiteerivad museaalid ise, kuid digiteerijate arvuks on märgitud 0, teevad digiteerimistööd muuseumi töötajad, kelle põhitööülesannete hulka digiteerimine ei kuulu ja digiteerimistöö moodustab alla 20% nende igapäevatööst. Muuseumides, kus museaalide digiteerimist teevad töötajad oma põhitöö kõrvalt, on digiteerimise tulemused ebaühtlased. Tulemuste parendamiseks pakub Kanut praegusel ajal neile muuseumidele digiteerimisalaseid koolitusi ja konsultatsioone.

Tabel 5. Digiteerimise olukord muuseumides

Nr	Muuseum	Kuidas digiteeritakse	Digiteerijate arv ²¹
1.	Eesti Ajaloomuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digitöö tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
2.	Eesti Arhitektuurimuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib teadur-põhikoguhoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
3.	SA Eesti Kunstimuuseum	Digiteerivad kogude osakonna digikoguspetsialistid + fotograaf.	4
4.	SA Eesti Meremuuseum	On digiteerija töökoht. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	1
5.	Eesti Rahva Muuseum	On digiosakond ja on potentsiaali võtta vastu tellimusi väljastpoolt.	4
6.	SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib foto- ja digikuraator oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Digitöid tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
7.	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digitöid tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
8.	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum	On digiteerija töökoht. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	1
9.	SA Eesti Tervishoiu Muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digitöid tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
10.	SA Eesti Vabaõhumuuseum	Muuseumil digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib varahoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	Kanutid digiosakond (4,6 töötajat)
11.	SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib koguhoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
12.	SA Hiiumaa Muuseumid	Digiteerib fotograaf-kujundaja.	1
13.	SA Ajakeskus Wittenstein	Digiteerija töökohta ei ole. Töö tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
14.	SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib muuseumitöötaja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
15.	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib peavarahoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
16.	SA Pärnu Muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib kunsti- ja fotokogu hoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
17.	Rannarootsi Muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerivad peavarahoidja ja Ruhnu muuseumi juhataja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
18.	SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel	Digiteerija töökohta ei ole. Digitöid tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0

²¹ Täistööajale taandatud töötajate arv.

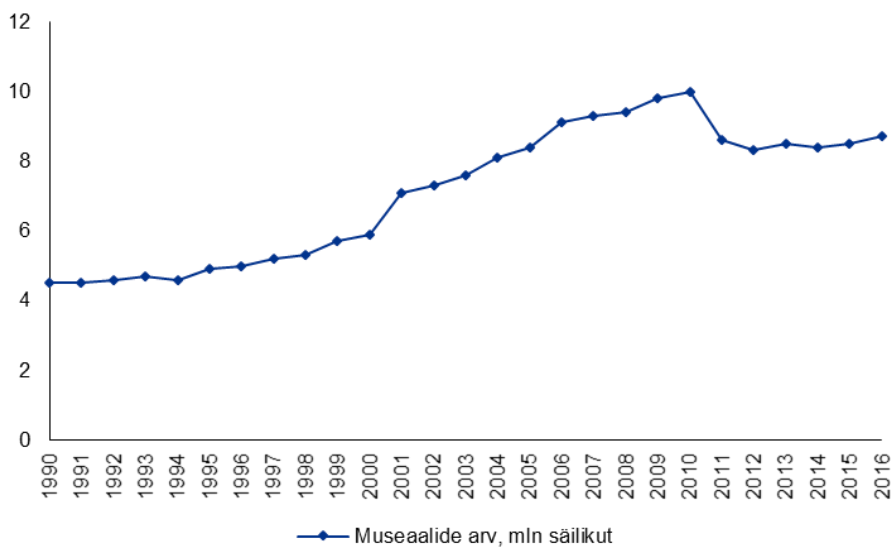
Nr	Muuseum	Kuidas digiteeritakse	Digiteerijate arv ²¹
19.	SA Saaremaa Muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib muuseumipedagoog oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
20.	Tartu Kunstimuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib ajutise lepinguga tööle võetud fotograaf, kes digiteerib muuseumi poolt ette antud plaani kohaselt.	0
21.	Viljandi Muuseum	Digiteerib tehnikaspetsialist + digitöö tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	1
22.	SA Virumaa Muuseumid	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib koguhoidja-säilitaja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Lisaks tellitakse tööd parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
23.	Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid	Digiteerija töökohta ei ole. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumis digiteerib koguhoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Mõniste Talurahvamuuseumis digiteerivad juhataja ja pedagoog oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Põlva Talurahvamuuseumis digiteerivad juhataja, arendusspetsialist ja koguhoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Vana-Võromaa Kultuurikojas digiteerib juhataja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
24.	SA Narva Muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerivad koguhoidjad-teadurid oma põhitöö kõrvalt kuid alla 20% oma tööajast.	0
25.	Eesti Maanteemuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib peavarahoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
26.	Eesti Tuletõrjemuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerib varahoidja oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Väljast töid ei tellita.	0
27.	SA Eesti Maaelumuuseumid	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerivad koguhoidja-teadur ja koguhoidja-arhivaar oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast. Töö tellitakse parimalt pakkujalt.	0
28.	Eesti Piimandusmuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Digiteerivad peavarahoidja ja teadur oma põhitöö kõrvalt, kuid alla 20% oma tööajast.	0
29.	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Töö tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist.	0
30.	Eesti Loodusmuuseum	Digiteerija töökohta ei ole. Töö tellitakse parimalt pakkujalt või Kanutist. ²²	0
	Kokku		16,6

²² Suurem osa (80–90%) muuseumi kogudest on juba digitud tänu toetustele. Kultuuriministeeriumilt saadud andmed.

2.7. Museaalide juurdekasv

Muuseumiseaduse kohaselt on muuseumi ülesanne koguda, säilitada, uurida ja vahendada kultuuripärandit, mistõttu on ootuspärane, et muuseumikogud kasvavad ajapikku. Muuseumikogude täiendamine peab toimuma mõtestatult vastavalt muuseumide kogumispõhimõtetele. Muuseumikogu täiendamise ja kultuuriväärtusega asja muuseumisse hoiule võtmise kord²³ sätestab muuseumikogu täiendamise kriteeriumid: kogu täiendamisel hinnatakse põhiliselt objekti ajaloolist, ühiskondlikku või kogukondlikku teaduslikku ja esteetilist väärust. Lisaks hinnatakse objekti olulisust, mis määrab konserveerimisvajaduse ja -prioriteetsuse ning museaali kasutamise korra.

Statistikaameti andmed näitavad, et kõigis Eesti muuseumikogudes on museaalide arv üha kasvanud. Kui 1990. aastal oli kogudes 4,5 miljonit museaali, siis aastaks 2016 ulatus museaalide arv juba 8,7 miljonini (joonis 1).²⁴

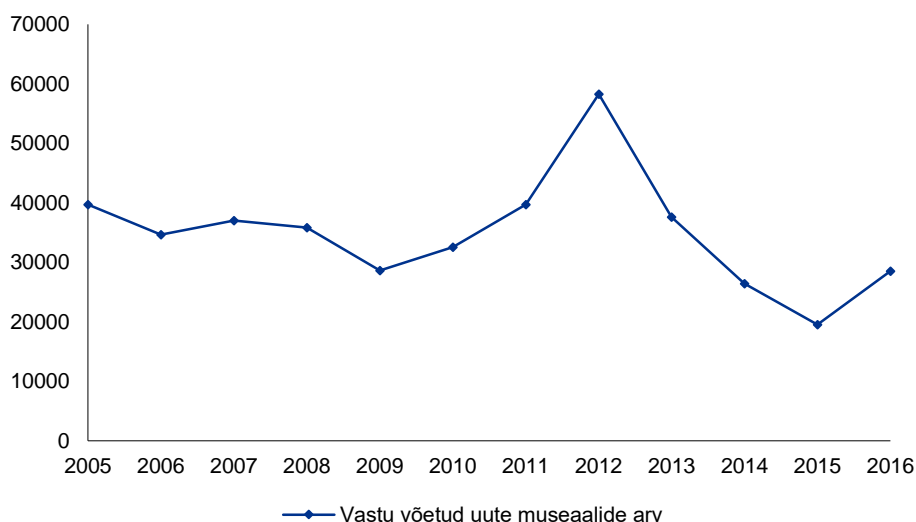
Joonis 1. Museaalide arv 1990–2016

Uute museaalide vastuvõtt riigi muuseumikogusse tõusis aastatel 2009 kuni 2012, jõudes 2012. a üle 58 000. Alates 2012. aastast on vastuvõetud museaalide arv olnud kuni 2016. aastani langusjoones, mil see taas mõnevõrra tõusis (joonis 2), jäädes siiski alla 30 000 uue vastuvõetud museaali. Väga paljude arvele võetavate museaalide puhul on märkimata selle olemus (pea pooltel juhtudel), kuid ülevaatlikult võib öelda, et kõige suurema osa uutest museaalidest, mille olemus on märgitud, moodustavad vähemalt perioodil 2010–2016 fotomaterjalid.²⁵

²³ Muuseumikogu täiendamise ja kultuuriväärtusega asja muuseumisse hoiule võtmise kord, vastu võetud 08.07.2013 nr 30, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072013068>

²⁴ Alates 2011. aastast ei koguta andmeid Eesti Kirjandusmuuseumilt (millest on tingitud põhifondi säilikute arvu märgatav vähenemine).

²⁵ Kultuuriministeriumilt saadud andmed.

Joonis 2. Uute museaalide vastuvõtt riigi muuseumikogusse 2005–2016²⁶

Riigi kogudest välja arvatud museaalide kohta vaadeldakse andmeid pärast aastat 2013. Varasemaid andmeid ei saa võrrelda, kuna 2013. a jõustus muuseumiseaduse muudatus, millega muutusid museaalide väljaarvamise põhimõtted. Aastatel 2014–2017 (10.11.2017 seisuga) arvati muuseumikogudest välja 17 947 museaali (ERM-i kogust aastal 2015 välja arvatud kolmes arhiivkarbis sisaldunud museaalide täpne hulk pole teada ja seega arvudes ei kajastu). 2014. a arvati kogudest välja 1558 museaali, 2015. a 2270 museaali, 2016. a 14 004 museaali ning 2017. a (10.11.2017 seisuga) 115 museaali. Kogudest välja arvatavate museaalide arv aastas on seega seni olnud oluliselt väiksem kui arvele võetavate uute museaalide arv.

Arvult suurima osa välja arvatud museaalidest moodustavad väikesed esemed: fotod (10 150 tk), trükised/ajalehed/ajakirjad/ekskliibrid (2991 tk), gemmid (2682 tk). Suurematest esemetest on kogude hulgast välja arvatud 1 pianino, 17 palki, 2 tooli, 1 maal. 2103 museaali puhul, millest suure osa moodustavad kadunud esemed, pole selle olemusele viitavat infot koondandmetes analüüsitud.

10 840 museaali puhul on väljaarvamise põhjuseks see, et muudes asutustes juba hoiustatakse sarnaseid objekte või on tegu koopias, korduvesemega. 5750 objekti on kogust välja arvatud, sest need ei vasta kogumispõhimõtetele. Kokku 1285 museaali on kogudest välja arvatud kadumise, hävimise või ulatusliku kahjustumise tõttu. 65 museaali on varastatud ning 7 tagastatud omanikule.

Viimase kolme täisaasta (2014, 2015, 2016) kohta kogutud andmetele tuginedes on täheldatav kogudest välja arvatud museaalide arvu kasv, mis on eelkõige seotud suuremahulisemate väljaarvamistega paaris muuseumis. Ühishoidla loomisega kaasneks arvatavasti tavapärasest intensiivsem muuseumikogude ülevaatamine ka väljaarvamise seisukohast. Juhul kui väljaarvatavate museaalide hulk jääks 2016. a tasemele, tähendaks see, et 10 aasta jooksul arvatakse kõigi muuseumide kogudest välja kokku 140 000 museaali. Võimalikku ruumisäästu, mis võiks tekkida nende museaalide arvelt, ei ole võimalik täpselt hinnata, kuna see oleneb konkreetsete museaalide omadustest (sh suurusest). Kadunud museaalide väljaarvamine ei tekita ruumisäästu. Arvesse võttes asjaolu, et varasemalt välja arvatud museaalide hulgas on valdavalt olnud väikesed esemed ning ruumikitsikuse tõttu on paljud muuseumid piiranud suurte esemete kogumist, võib arvata, et ka edaspidi on väljaarvatavate museaalide hulgas ülekaalus väiksemad objektid.

²⁶ Kultuuriministeriumilt saadud andmed.

3. Võimalused museaalide praeguste hoiustamistingimuste parendamiseks ja kitsaskohtade lahendamiseks

Nelja museaalide hoiustamistingimuste parendamise lahendusvariandi analüüsil, mis on järgnevalt kirjeldatud, peeti läbivalt silmas jätkusuutlikkuse ning ressursikasutuse aspekte.

Jätkusuutlikkuse aspektiga arvestamine tähendas, et lahendusvariantide puhul vaadati nende pikaajalist jätkusuutlikkust ja lahenduse sobivust vähemalt 30 aasta perspektiivis.

Ressursikasutuse aspekti puhul vaadati lahendusvariandi võimalikku maksumust. Erinevate lahendusvariantide maksumuse hinnangud jäävad ligikaudseks, kuna maksumus kujuneb erinevate faktorite koosmõjus, mille prognoos on keerukas ning osal juhtudest on see piiratud algandmete tõttu takistatud²⁷. Siiski on võimalik hinnata erinevate lahenduste maksumuse suurusjärku, mida on ka järgnevalt tehtud, tuues ära hinnangu andmisel aluseks võetud põhilised eeldused.

Hinnati erinevate lahendusvariantide riske ning analüüsiti võimalikku tulevikuolukorda.

3.1. Lahendusvariantide kirjeldused

3.1.1. Variant I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena

Ühishoidla lahendus tähendaks seda, et Eesti kultuuripärandi hoiustamise tingimuste parandamiseks ning kaasaegsete säilitustingimustega vastavusse viimiseks loodaks Eestis muuseumide tarvis üks või mitu ühishoidlat. Ühishoidla oleks konserveerimiskeskus-hoidlakompleks, mille teenuseid on muuseumidel võimalik kasutada vastavalt vajalikele mahtudele. Ühishoidla toimiks kompetentsikeskusena, kuhu on koondunud konserveerimis- ja digiteerimisvõimekus. Lisaks museaalide füüsilise säilitamise jaoks vajalikule hoidlapinnale pakuks ühishoidla seotud teenuseid, mistõttu peaksid ühishoidla juures asuma konserveerimisruumid, kaasaegsed digilaborid, tööruumid kogude kasutajatele ja uurijatele ning muu vajalik.

Ühishoidla oleks selge võimalus lahendada nii muuseumide hoidlate praeguseid ruumiprobleeme kui ka säilitustingimuste kvaliteeti parandada (praeguse olukorra ülevaadet vt ptk 2), aidates sellega muuseumidel täita kultuuripärandi säilitamise eesmärki. Kaudselt aitaks ühishoidla lahendus täita ka kultuuripärandi kogumise ülesannet, kuna nii muuseumide esindajatega tehtud intervjuudest kui ka praeguste hoidlate täituvuse analüüsist ilmneb, et osal muuseumidest pole võimalik täiendavaid asju oma muuseumikogusse vastu võtta. Museaalide koondamine ja süstematiseerimine ühishoidlas annaks ka täiendava võimaluse kriitiliselt hinnata muuseumikogusid ning vajadusel museaale välja arvata. Kultuuripärandi uurimiseks ja vahendamiseks pakuks ühishoidla samuti lisavõimalusi. Uurijatel oleks võimalik uurida erinevate muuseumide kogudesse kuuluvaid museaale ühes asukohas. Ühte asukohta koondatud museaalid suurendaksid arvatavasti muuseumidevahelist laenuust, sest tekib parem ülevaade olemasolevast ning ühest kohast on lihtsam museaale näitusele transportida.

²⁷ Kultuuriministeeriumi 2016.–2017. aastal tehtud muuseumide kaardistuse käigus ei osanud paljud muuseumid nt eraldada muudest kuludest igakuiseid kulusid hoidlatele, kogudega seotud töötajate palgakulu jms.

Pinnavajadus

Antud hinnangute põhjal on kindlaks määratud 23 muuseumi, mille museaale võiks hoiustada ühishoidlas (lisaks neile on mõnel muuseumil veel täiendava pinna vajadus, kuid nende esemete paigutamine ühishoidlasse pole otstarbekas, vt tabel 2). Kokkuvõtlik ülevaade hoidlapinna vajadusest ühishoidlas koos kogude juurdekasvuruumiga on antud allpool järgnevas tabelis (tabel 6, hoidlahoonete kogupindala koos toetavate ruumidega vt ptk 5.2).

Hollandi ühishoidla (Netherlands Collection Centre, oodatav valmimisaeg 2020. a) näite põhjal vaadeldi võimalust kahandada hoidlate pinnavajadust, paigutades museaale materjalipõhiselt (sellisel viisil museaale paigutades väheneb Hollandi kogemuse põhjal ühishoidla hoidlapinna koguvajadus, võrreldes varasema olukorraga). Eesti puhul ei hinnanud uuringusse kaasatud eksperdid tõenäoliseks, et pinnavajadus ühishoidlas väheneks, võrreldes muuseumide praeguse hoidlapinnaga, kui museaale ühishoidlas materjalipõhiselt hoiustada, sest paljudes Eesti muuseumides on praegu ruumipuudus ning museaale hoiustatakse liialt tihedalt. Hollandi ühishoidlaga liitunud asutuste täpsed varasemad hoiustamistingimused ei ole teada, kuid juhul, kui Hollandis oli museaalide varasem hoiustamisolukord parem kui Eestis, võib see selgitada Eestiga võrreldes erinevale tulemusele jõudmist Hollandis. Ebaotstarbeka ruumikasutuse puhul võib materjalipõhine paigutus viia ruumisäästuni, kuid äärmuseni tihedalt hoiustatud museaalide normaalse tihedusega materjalipõhine paigutus võib siiski eelneva olukorraga võrreldes tekitada suurema ruumivajaduse.

Analüüsi ka praegust museaalide kogudest väljaarvamise statistikat. Võib eeldada, et kogudes on mingil määral esemeid, mis edaspidi välja arvatakse, kuid senise kogemuse põhjal on väljaarvamisi pigem vähe (aastatel 2014–2016 arvati kogudest välja 1558–14 004 eset aastas) ning põhiliselt arvatakse välja väikseid esemeid, mille arvelt ei teki suurt pinnasäästu (osa välja arvatud museaalidest on ka kadunud esemed, mille väljaarvamine ei anna ruumisäästu). Iga museaali puhul tuleb selle väärtust eraldi hinnata ja väärtuse hindamine sõltub ajastust, ning toimub ka objektide ümberhindamine, mis on osa kogude kujunemisest. Kuna museaalide väljaarvamise protsessis järgitavaid põhimõtteid ja argumente on mitmeid²⁸ ning Eestis ei ole esemeid hinnatud dubleerimist kontrollival eesmärgil, on hoiupinna vajaduse võimaliku vähenemise hinnangut raske anda. Samale mõtestatud väljaarvamise järeltulele on jõudnud ka Põldma ja Jeaser²⁹: „*Hollandi kolleegide kogemuste põhjal julgeme väita, et väljaarvamist ei tasu peljata, kuid mingil juhul ei ole see abivahend muuseumi ruumi- või rahapuuduse leevendamiseks.*“

Lisaks praegu vajalikule hoidlapinnale on tähtis arvesse võtta ka muuseumikogude kasvu. Hoidlapinna arvutustes on muuseumikogude juurdekasvu varuks arvestatud 15% ning juba hoidlahoonete planeerimisel on soovitatav täiendavalt arvestada hilisema juurdeehituse võimalusega. Hinnang 15% põhineb museaalide varasema juurdekasvu tempol, eksperdihinnangutel ning varem ehitatud hoidlate kogemustel.

Kui vaadelda rahvusvahelist kogemust, siis näiteks Hollandi ühishoidla loomisel planeeritakse kogude juurdekasvu varu 10% pluss juurdeehitusvõimalus 30%³⁰. Sealne juurdekasvu varu on väiksem kui Eesti puhul, kuid rahvusvahelise kogemuse ülevõtmise korral on oluline arvesse võtta mh erinevaid lähtepunkte. Hollandis on Eestiga võrreldes pikaajalisemad traditsioonid ja paremad võimalused kogumispõhimõtete rakendamiseks, kogusid on analüüsitud tervikuna juba aastakümneid. Selle tulemusena on kogud rohkem välja kujunenud, mistõttu on piiratud uute museaalide kogumist. Eesti

²⁸ Vt museaalide väljaarvamise korraldust „Nõuandeid museaalide muuseumikogust väljaarvamise korraldamisel“, http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/nouandeid_museaalide_muuseumikogust_valjaarvamise_korraldamisel_0.pdf

²⁹ P. Põldma ja K. Jeaser (2014). *Väljaarvamine – poolt või vastu*. Eesti Muuseumiühingu ajakiri. Nr 2 (36), lk 16.

³⁰ Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

muuseumid on pidanud piirama museaalide kogumist ruumipuuduse tõttu³¹ Praeguse muuseumiseaduse põhimõtetest ning sellega seotud määrusest lähtudes on Eestis muuseumikogusid täiendatud alles alates 2013. aastast, mil seadus jõustus, ja paljude kogude põhjalikum analüüs seisab veel ees. Kogude täiendamise seisukohast oleks ekslik arvata, et Eesti kõige laiemas mõttes on valmis, ajalugu on lõppenud ning muuseumid kajastavad seda ammendavalt ja täiuslikult. Suurimat tähelepanu vajab kogumistöö seisukohalt kõige uuem ehk kaasaeg ja sellele eelnenud Nõukogude aeg. Lähtuvalt erinevate valitsemisperioodide poliitikast ja kestnud ruumipuuduse olukorrast, kus osa muuseumide pole saanud koguda ka esemeid, mille säilitamine on kultuuripärandi hoidmiseks oluline ning mida kogumispõhimõtetest lähtudes võiks koguda, võib hoiupinna suurenemine esialgu kaasa tuua ka hoogsama kogumistegevuse.

Järgnevas tabelis (tabel 6) on kokkuvõtlikult toodud muuseumide hoidlapinna vajadus ühishoidlas praeguse seisuga (vt lähemalt ptk 2.3) ning koos 15%-lise juurdekasvuvaruga (soovitav on lisaks planeerida juurdeehituse võimalus). Ühishoidla loomisel lisandub muude ruumide pindala (vt ühishoidla võimalikku ruumiprogrammi ptk 4 ning kogupindala koos toetavate ruumidega ptk 5.2).

Tabel 6. Ühishoidla hinnanguline hoidlapinna vajadus koos juurdekasvuruumiga

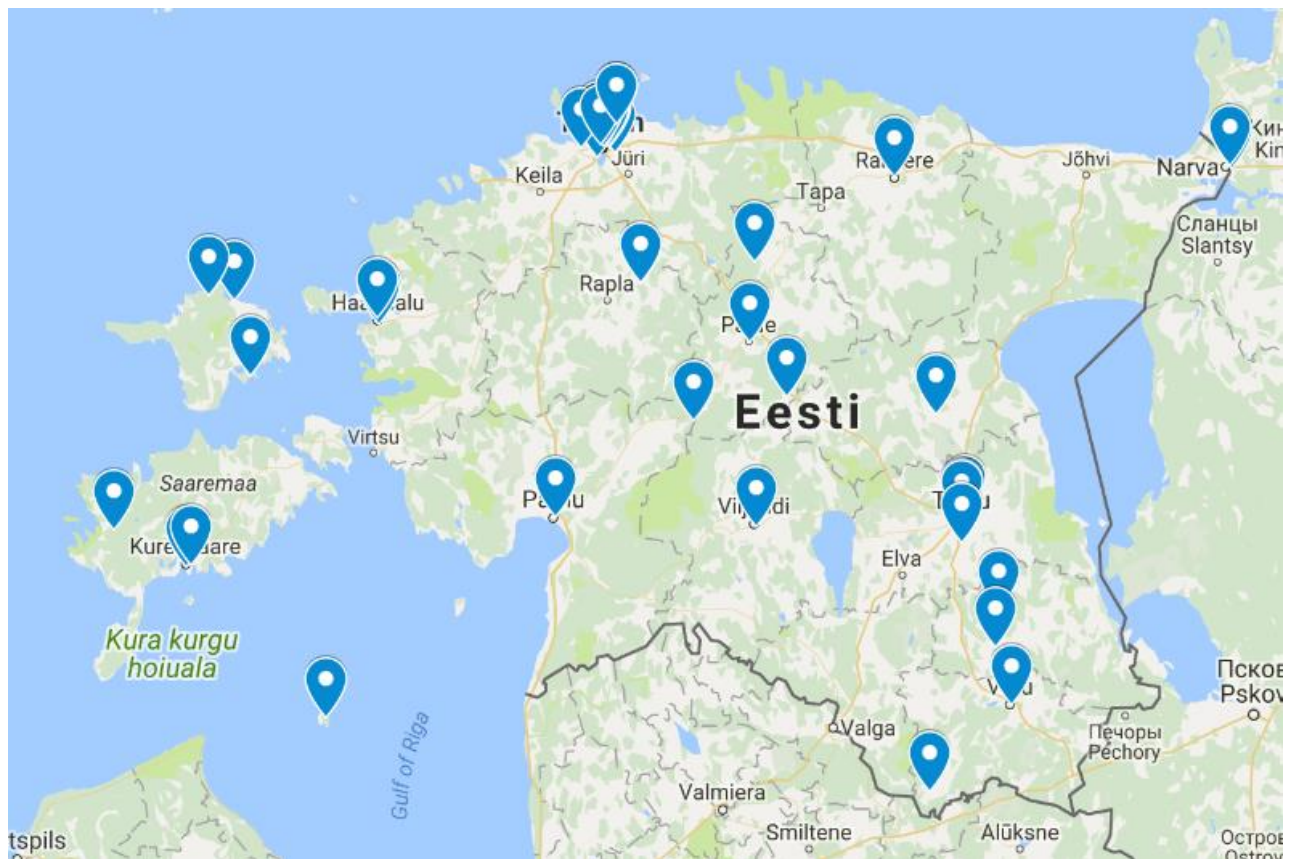
Nr	Muuseum	Pinnavajadus (m ²)	Pinnavajadus juurdekasvuga (m ²)
1.	Eesti Ajaloomuuseum	1270	1460
2.	Eesti Arhitektuurimuuseum	450	520
3.	SA Eesti Kunstimuuseum	1100	1270
4.	SA Eesti Meremuuseum	1900	2190
5.	Eesti Rahva Muuseum	0	0
6.	SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum	950	1090
7.	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum	1200	1380
8.	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum	1400	1610
9.	SA Eesti Tervishoiu Muuseum	350	400
10.	SA Eesti Vabaõhumuuseum	2500	2880
11.	SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid	950	1090
12.	SA Hiiumaa Muuseumid	0	0
13.	SA Ajakeskus Wittenstein	320	370
14.	SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid	460	530
15.	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum	0	0
16.	SA Pärnu Muuseum	1000	1150
17.	Rannarootsi Muuseum	90	100
18.	SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel	0	0
19.	SA Saaremaa Muuseum	0	0
20.	Tartu Kunstimuuseum	2000	2300
21.	Viljandi Muuseum	590	680
22.	SA Virumaa Muuseumid	890	1020
23.	Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid	480	550
24.	SA Narva Muuseum	500	580
25.	Eesti Maanteemuuseum	0	0
26.	Eesti Piimandusmuuseum	720	830
27.	Eesti Tuletõrjemuuseum	530	610
28.	SA Eesti Maaelumuuseumid	0	0
29.	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum	650	750
30.	Eesti Loodusmuuseum	550	630
	Pinnavajadus kokku (m²)	20 850	23 990

³¹ Intervjuud muuseumide esindajatega

Asukohavalik

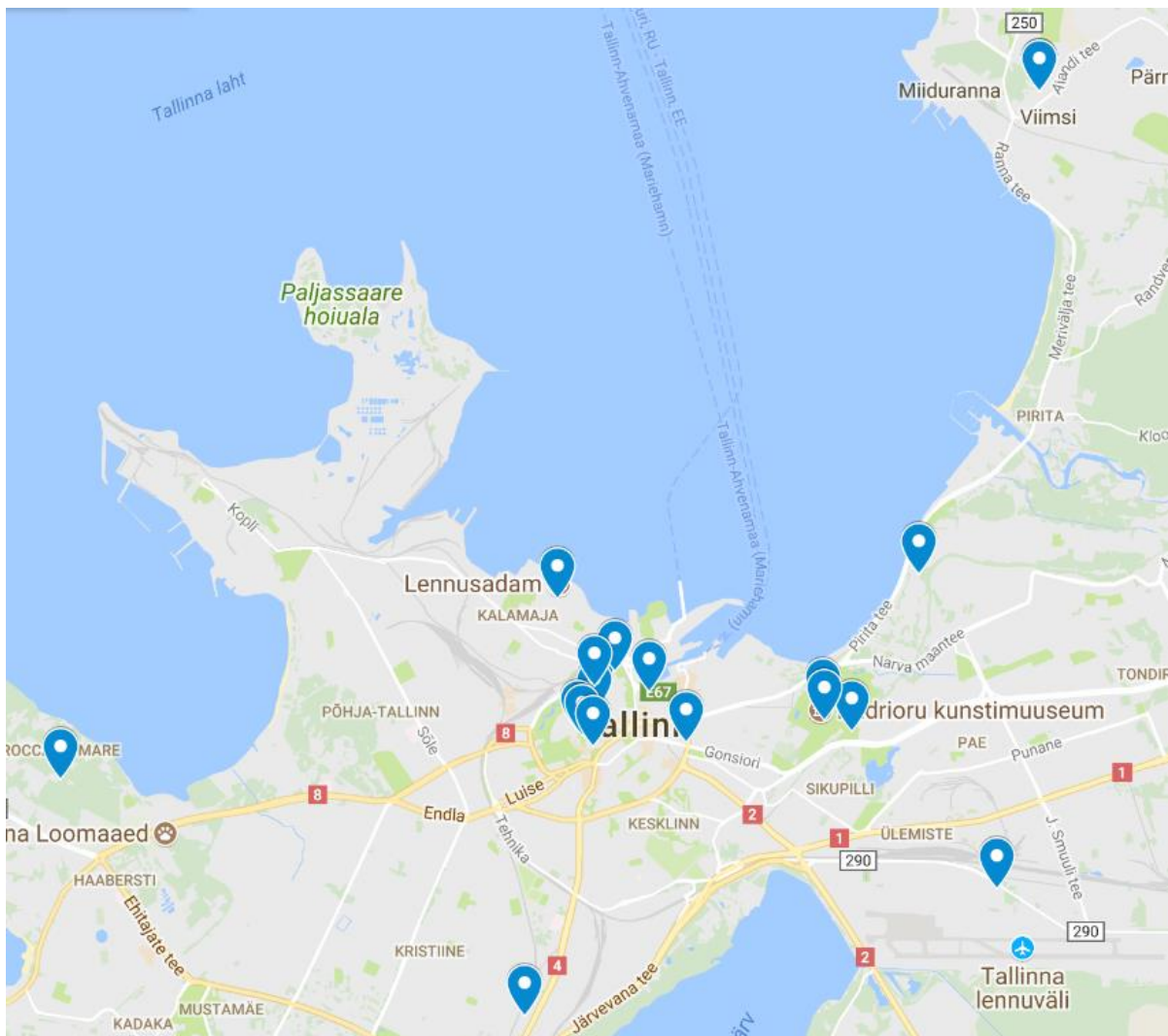
Ühishoidla lahenduse otstarbekuse hindamisel on üks keskseid küsimusi, kas ühishoidlale on võimalik leida asukoht või asukohad, mis oleksid probleemsete hoidlapindadega muuseumide jaoks piisavalt lähedal, võttes arvesse nii transpordikulu kui ka ligipääsuks kuluvat aega. Seetõttu käsitletakse asukohaga seonduvat enne üldist riskianalüüsi.

Järgnev kaart (joonis 3) näitab muuseumide hoidlate paiknemist Eestis. Hoidlad paiknevad hajusalt üle Eesti, kuid võib täheldada hoidlate mõningast koondumist. Eristuvad saartel paiknevad hoidlad, Lõuna-Eestis Tartu lähisteles koondunud hoidlad ning Põhja-Eestis Tallinna juurde koondunud hoidlad.

Joonis 3. Muuseumide hoidlate paiknemine Eestis

Joonis 4 näitab veelgi selgemalt Tallinnasse koondunud suurt muuseumide hoidlate hulka.

Joonis 4. Muuseumide hoidlate paiknemine Tallinnas

Kuna esemete transport saarte ja mandri vahel on tavapärasest ajakulukam ning kallim, ei kaaluta pikemalt ühishoidla saartele rajamise variandi võimalusi. Arvestades lisaks muuseumide paiknemisele transpordiühendust, konserveerimisalase kompetentsi olemasolu praegustes muuseumides (tabel 3) ning museaalide hulka (tabel 2), on Tallinna ümbrus Põhja-Eestis ning Tartu ümbrus Lõuna-Eestis ühishoidla loomiseks kõige kõrgema potentsiaaliga asukohad.

Muuseumide lähedus hoidlale mõjutab mh nii muuseumi kogusse kuuluvatele esemetele muuseumitöötajate ligipääsu hõlpsust (ligipääs on vajalik mitmete tööülesannete täitmiseks) kui ka hoidlas paiknevate esemete näitustel kasutamise maksumust. Tabel 7 näitab muuseumide kaugusi Tallinnast ning Tartust. Hinnates uuringus käsitletud muuseumidele vajaminevat hoidlapinda ning muuseumide asukohti, näib olevat otstarbekas rajada ühishoidlale kaks hoonet. Kui üks hoone asuks Põhja-Eestis Tallinna lähedal ning teine Lõuna-Eestis Tartu lähedal, ei jääks ükski mandril paiknev muuseum sellest kaugemale kui 180 km (Tartu ja Narva vahemaa) ning üldjuhul oleks muuseumi ja ühishoidla vahemaa alla 100 km. 11 muuseumi asub Tallinnas või selle lähistel ning 4 Tartus või selle lähiümbruses.

Tabel 7. Muuseumide kaugus Tartust ja Tallinnast (km)³²

Nr	Muuseum ³³	Asula ³⁴	Kaugus Tallinnast (km)	Kaugus Tartust (km)
1.	Eesti Ajaloomuuseum	Tallinn	0	185
2.	Eesti Arhitektuurimuuseum	Tallinn	0	185
3.	SA Eesti Kunstimuuseum	Tallinn	0	185
4.	SA Eesti Meremuuseum	Tallinn	0	185
5.	Eesti Rahva Muuseum	Tartu	185	0
6.	SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum	Tartu	185	0
7.	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum	Tallinn	0	185
8.	Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum	Tallinn	0	185
9.	SA Eesti Tervishoiu Muuseum	Tallinn	0	185
10.	SA Eesti Vabaõhumuuseum	Tallinn	0	185
11.	SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid	Haapsalu	100	245
12.	SA Hiiumaa Muuseumid	Kärdla	156	301
13.	SA Ajakeskus Wittenstein	Paide	92	104
14.	SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid	Juuru alevik	52	164
15.	Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum	Palamuse alevik	170	41
16.	SA Pärnu Muuseum	Pärnu	135	172
17.	Rannarootsi Muuseum	Haapsalu	100	245
18.	SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel	Vetepere küla, Albu vald	75	125
19.	SA Saaremaa Muuseum	Kuressaare	217	329
20.	Tartu Kunstimuuseum	Tartu	185	0
21.	Viljandi Muuseum	Viljandi	158	78
22.	SA Virumaa Muuseumid	Rakvere	100	125
23.	Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid	Võru	251	71
24.	SA Narva Muuseum	Narva	211	180
25.	Eesti Maanteemuuseum	Varbuse küla, Kanepi vald	228	48
26.	Eesti Tuletõrjemuuseum	Tallinn	0	185
27.	SA Eesti Maaelumuuseumid	Ülenurme alevik	191	9
28.	Eesti Piimandusmuuseum	Imavere küla, Järva vald	112	78
29.	Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum	Viimsi alevik	11	194
30.	Eesti Loodusmuuseum	Tallinn	0	185

³² Vahemaa leidmisel on kasutatud Google Maps rakendust, kasutades vaid riigimaanteid ja kattega teid ning eelistades põhi- ja tugimaanteid, kaugused on keskusest keskusesse, enamjaolt lühimat teed pidi, eelistades kasutatavamaid marsruute.

³³ Rasvase kirjaga tähistatud muuseum vajab hoidlapinda ühishoidlas, punase kirjaga tähistatud muuseum paikneb tervikuna või osaliselt saartel, sinise kirjaga tähistatud muuseumi lisapinna vajadus tuleneb tervikuna või osaliselt rasketehnika ja/või suurte sõidukite hoistamise soovist.

³⁴ Kasutatud on asutuse äriregristrisse kantud aadressi, v.a Eesti Tuletõrjemuuseumi (Päästeameti struktuuriüksus) ja Eesti Maanteemuuseumi (Maanteeameti struktuuriüksus) puhul, kui on kasutatud muuseumi põhimääruses olevat postiaadressi.

Saartel asuvate muuseumide puhul oleks mõistlik teha erand ja seal paiknevaid museaale tungiva vajadusega mitte paigutada ühishoidlasse. Nagu tabelist 7 näha, paiknevad nii SA Saaremaa Muuseum kui ka SA Hiiumaa Muuseumid mõlemast keskusest üsna kaugel. Lisaks on saarte ja mandri vaheline transport aja ning raha poolest tavapärasest kulukam. SA Saaremaa Muuseumi puhul on tagatud ka rahuldavad hoiustamistingimused (tabel 2). SA Hiiumaa Muuseumide puhul on küll hoiustamine probleemne (tabel 2), kuid selle otstarbekas lahendus oleks pigem Hiiumaa hoidla ehituse rahastamine. Sama kehtib Rannarootsi Muuseumi filiaali Ruhnu Muuseumi puhul, kus säilitamistingimuste parandamiseks oleks mõistlikum toetada kohaliku lahendusena Korsi talukompleksi väljaehitamist.

Kahe ühishoidlahoone rajamisel tuleks suurem hoone, kus asuvad hoidlaruumid ning konserveerimis- ja digiteerimiskeskus, rajada Põhja-Eestisse. Põhja-Eesti piirkonda jääb suurem arv mandril paiknevaid täiendavat hoidlaruumi vajavaid muuseumi (Tallinnale lähemal on 17 sellist muuseumi) kui Lõuna-Eestisse (6 muuseumi). Lõuna-Eestisse jääva väiksema muuseumide (ja museaalide) arvu tõttu oleks otstarbekas sinna kavandada ainult hoidla ja ennetava konserveerimise ruumid. Hoidlasse paigutatud museaalide konserveerimine ja digiteerimine oleks võimalik lahendada kas Põhja-Eestisse rajatavas hoones asuvas kompetentsikeskuses või kaasates ühishoidla projekti Eesti Rahva Muuseumis olevaid kaasaegseid ruume. Ühishoidla Lõuna-Eesti hoone võiks rajada selle piirkonna konserveerimis- ja digiteerimiskompetentsi silmas pidades Eesti Rahva Muuseumi lähedusse. Kuna pea kõik Tallinnas asuvad muuseumid vajavad ühishoidlas täiendavat hoidlaruumi (tähistatud tabelis 7 rasvase kirjaga), on logistilisest aspektist otstarbekas rajada Põhja-Eesti ühishoidla Tallinnasse või selle vahetusse lähedusse.

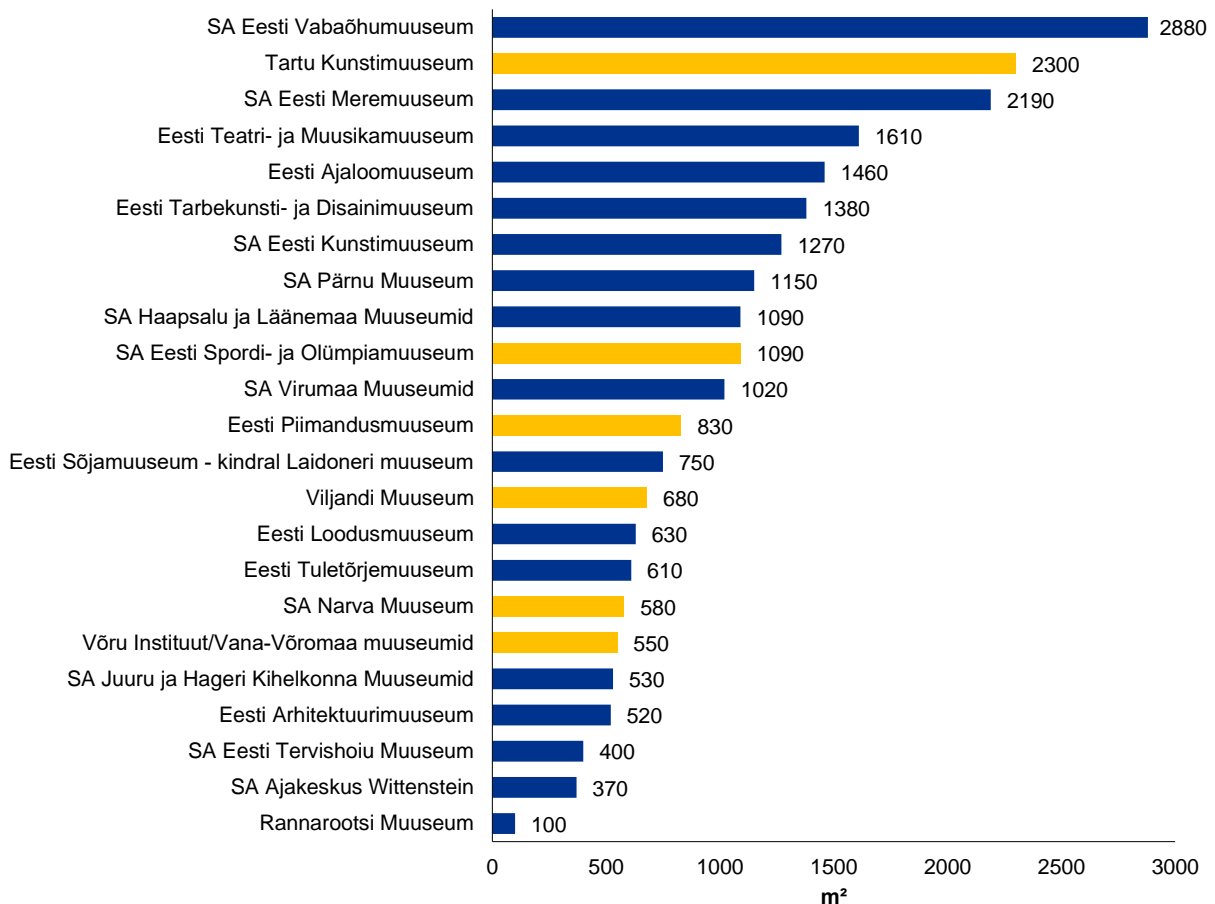
Põhja-Eesti täiendav hoidlapinna vajadus ühishoidlas koos juurdekasvuruumiga on ühtekokku 17 960 m². Põhja-Eestisse paigutuvad 17 muuseumi oleksid järgmised:

- Eesti Ajaloomuuseum
- Eesti Arhitektuurimuuseum
- SA Eesti Kunstimuuseum
- SA Eesti Meremuuseum
- Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum
- Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
- SA Eesti Tervishoiu Muuseum
- SA Eesti Vabaõhumuuseum
- SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid
- SA Ajakeskus Wittenstein
- SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid
- SA Pärnu Muuseum
- Rannarootsi Muuseum
- SA Virumaa Muuseumid
- Eesti Tuletõrjemuuseum
- Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseum
- Eesti Loodusmuuseum

Lõuna-Eesti täiendav hoidlapinna vajadus ühishoidlas koos juurdekasvuruumiga on ühtekokku 6030 m². Lõuna-Eestisse paigutuvad 6 muuseumi oleksid järgmised:

- SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum
- Tartu Kunstimuuseum
- Viljandi Muuseum
- Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid
- SA Narva Muuseum
- Eesti Piimandusmuuseum

Järgneval joonisel (joonis 5) on võimalik vaadata, kui palju igaüks neist 23 muuseumist vajaks hoidlapinda ühishoidlas, arvestades hetkeseisu ja juurdekasvuruumi.

Joonis 5. Muuseumide hinnanguline hoidlapinna vajadus ühishoidlas koos juurdekasvuruumiga (m²)³⁵

3.1.2. Variant II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine

Ruumipuuduse vähendamise ja säilitamiskvaliteedi parandamise üheks võimaluseks oleks uute pikaajalise säilitamise nõuetele vastavate hoidlate rajamine kõigi praegu probleemseid hoidlaid

³⁵ Sinisega on tähistatud Põhja-Eesti ühishoidlasse paigutuvad ning kollasega Lõuna-Eesti ühishoidlasse paigutuvad muuseumid.

omavate muuseumide juurde. Nii saaksid muuseumid paremini tegeleda kogumis- ning säilitustööga. Säilitamisalast kompetentsi oleks muuseumidel võimalik kaasata sarnaselt praegusele, kus seda pakub kaugemal asuv kompetentsikeskus Kanut. Kultuuripärandi uurimise ja vahendamise ülesannete täitmiseks oleks sel juhul muuseumidele tagatud kõigi oma kogude lähedus, kusjuures oleks võimalik neid ülesandeid paindlikumalt täita. Kui investeerida olemasolevatesse ruumidesse, väärib tähelepanu, et umbes 2/3 hoidlatest (tabel 2) on olemasolevate hoidlaruumide seisukord selline, et nende hoidlaruumide nõuetele vastavusseviimine pole hoone/ruumi halva üldseisundi tõttu võimalik (nt SA EVM-i angaarid) või see nõuaks väga suuri investeeringuid, mis omakorda tõstatab küsimuse, kas selline lahendus on otstarbekas. Samuti ei leevendaks olemasolevate ruumide kordategemine ruumipuudust, mis aga tähendab, et tuleks ehitada või juurde üürida uusi ruume. Mõningatel juhtudel, nt Tallinna kesklinnas asuvate muuseumide puhul, pole tõenäoline, et uue hoidla saaks rajada muuseumi vahetusse lähedusse, sest olemasolevale hoonele või krundile ei ole võimalik rajada juurde uut nõuetekohast hoidlat. Näitena võib tuua neli Tallinna vanalinnas asuvat muuseumi (SA ETM, ETMM, ETDM ning SA Eesti Meremuuseum), kes hoiustavad enda museaale Eesti Hoiuraamatukogus. See aga tähendab, et uute hoidlate rajamine või olemasolevate hoidlate pikaajalise säilituse tingimustega vastavusseviimine on väga ajamahukas ning selleks võib kuluda aastakümneid. Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoone rajamine eeldab mitmeid ehitus- ja sisustushankeid, tõstes nii hoone projekti keerukust kui ka pikendades projekti ajaperioodi, ning seega omakorda tõstes ka projekti maksumust. Täiendavalt lisanduks hoidla maksumusele veel krundi maksumus.

Kuna Kanuti ruumid ei võimalda rahuldada muuseumide kõiki vajadusi ja nad vajavad samuti lisainvesteeringuid, oleks vaja edaspidi leida uued ruumid ka kompetentsikeskusele. Kanuti ruumid ei vasta ka museaalide hoiustamisnõuetele: osaliselt tulenevalt ruumipuudusest, mis ei võimalda sobivate kliimaseadmete paigaldamist (vt ptk 2.4).

3.1.3. Variant III Muudatusteta jätkamine

Muudatusteta jätkamine tähendab, et hoidlate olukord säilib suures jaos sellisena, nagu kirjeldatud peatükis 2. Enamikus muuseumidest ei ole nõuetele vastavaid hoiustamistingimusi. Muuseumide küsitlemisel väitis 60% muuseumidest, et hoidlate täituvus on 100% või rohkem. Museaalide arv suureneb pidevalt, süvendades ruumipuudusega seotud probleeme, näiteks museaalide valesti paigutamist. Kuna museaalide arv suureneb pidevalt ning hoidlate olukord halveneb suurte lisainvesteeringute ja keskse lähenemise puudumisel, kasvavad hoidlatega seotud probleemid ning need süvenevad veelgi. Museaalide pikaajaline säilitamine ei ole sellise lahenduse korral tagatud. Suuremahulised investeeringud hoidlatesse on tulevikus möödapääsmatud. Hoonete komponendid vananevad ning isegi praeguste tingimuste alalhoidmiseks on investeeringud vajalikud. Kultuuriministerium hindas, tuginedes RKAS-i andmetele, et muuseumide kasutuses oleva 51 hoiustamisega seotud hoone remondiks kuluks aastatel 2020–2049 kokku 196 miljonit eurot. Remondiprognosis on tehtud vastavalt hoonete komponentide eluea täitumisele, kus igat komponenti tuleb osaliselt või täielikult uuesti ehitada. Remondiprognosis arvestati nii RKAS-i kui ka riigi omandis olevate hoonetega. Vaadeldi hooneid, mis on seotud museaalide hoiustamisega järgmistes muuseumides: Eesti Arhitektuurimuuseum, SA EKM, SA Eesti Meremuuseum, ERM, SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum, SA ETM, ETMM, SA EVM, SA Pärnu Muuseum, SA A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel, SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid, SA Ajakeskus Wittenstein, SA Narva Muuseum, Viljandi Muuseum, SA Virumaa Muuseumid ja Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid. Samas on oluline meeles pidada, et tegemist võib olla terve muuseumi hoone remondikuludega (kuna osa

hoidlaid paikneb muuseumihoonetes), mida (vähemalt) osaliselt peab kandma ka ühishoidla rajamise korral.

Lisaks ei rahulda kompetentsikeskuse Kanuti ruumid kõiki vajadusi (ptk 2.4), mis aga tähendab, et lahenduseta jääksid ka Kanuti ruumide probleemid ja poleks võimalik tegeleda ennetava säilitamisega, vaid pigem toimuks tagajärgede likvideerimine.

3.1.4. Variant IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine

Üksikute hoidlaruumide üürimine erasektorilt on juba praegu kasutuses. Kuid kogemus näitab, et muul otstarbel ehitatud ruumid (näiteks laoruumid), mida on hetkel võimalik erasektorilt üürida, ei vasta pikaajalise säilitamise nõuetele (vt ptk 2) ning nõuaksid lisainvesteeringuid kas muuseumilt või omanikult, mis ei ole kummalegi poolele atraktiivne lahendus. Ei ole põhjust eeldada, et tulevikus vabaneks sobilike säilitustingimustega ruume erasektoris, sest museaalide säilitamisnõuded on spetsiifilised ja sobivaks kohandatud ruumidel ei oleks muud otstarvet, mis tasuks ära algelt tehtud investeeringud. Erasektor peaks sobilikud ruumid ehitama. Seetõttu on järgnevalt analüüsitud ainult lahendust, kus erasektorilt üüritav hoidlaruum sarnaselt I lahendusvariandile kujutab endast spetsiaalselt ehitatud ühishoidlat koos museaalide säilitamiseks vajalike teenuste kompetentsikeskusega. Ühishoidla rajamine erasektori poolt looks muuseumide jaoks samad lisavõimalused, mida on kirjeldatud I lahendusvariandi e ühishoidla loomise puhul.

3.2. Lahendusvariantide maksumus

Alljärgnevas tabelis (tabel 8) on kokkuvõtlikult toodud lahendusvariantide üleselt hoidlatega seonduvad riigi kulud. Võrreldavuse saavutamiseks on vaadatud nelja kulukomponenti: algne investeering, üür, kõrvalteenuste kulud ja remondikulud. Algne investeering sisaldab ehitus- ja sisustusmaksumust. Kui riik otsustab hoidlahooneid üürida, on üüri sisse arvestatud tootlus. Ülevaate andmiseks on kõrvalteenuste kulude hulka antud juhul lisatud tehnohoolduse, heakorra, elektrienergia, soojusenergia, vee ja kanalisatsiooni ning tugiteenuse (valve) kulud. Kõrvalteenuste kulude arvestamiseks on sobivate lahendusvariantide puhul kasutatud ptk-s 5.3 toodud ülalpidamiskulusid, kusjuures ülalpidamiskuludesse on koondatud nii kõrvalteenuste kulud kui ka remondikulu ja omanikukohustused (maamaks ja kindlustus). Ühishoidla rajamisel on soovitatav hooneid vähemalt 30 aastat kasutada, seetõttu on kõiki lahendusvariante võrreldud selle ajaperioodi vältel. Tabelis 8 on toodud aastakulu iga viie aasta tagant. Võrreldavuse saavutamiseks ei ole arvestatud kõiki analüüsitavaid muuseume, vaid 23 muuseumi (soovituseks on Hiiumaal ja Ruhnus paiknevate muuseumide hoidlad ehitada igal juhul eraldiseisvalt ning Eesti Maanteemuuseumile ja Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri muuseumile rasketehnika ning suurveokite jaoks rajada hoidlad muuseumide juurde), mille jaoks planeeritakse pinda ühishoidlasse. Lahendusvariantide võrdlemisel on teadlikult välja jäetud krundi maksumus ja haldamisega seotud kulud. Antud juhul on eeldatud, et krundi maksumus on tihedalt seotud krundi valikuga ning et haldamisega seotud kulud on lahendusvariantidel samad.

Kulud on diskonteeritud. Diskontomäära tuletamisel on tuginetud turuandmetele, kusjuures on arvesse võetud ka rahavoo perioodi jooksul toimuvat tulude muutust. Sellest tulenevalt on kasutatud üüritulude diskonteerimisel diskontomäära 10%. Kulud on ümardatud tuhandeliteni.

Tabel 8. Lahendusvariantide maksumus 30 aasta jooksul

Kulu nimetus	Aasta	I Ühishoidla rajamine		II Iga muuseumi juurde nõuetele vastav hoidla	III Muudatusteta jätkamine	IV Erasektorilt üürimine
		Riigi omandis	RKAS-ilt üürimine			
Algne investeering		40 571 000 €	0 €	43 038 000 €	0 €	0 €
Üür		-19 734 000 €	52 413 000 €	5 926 000 €	19 734 000 €	79 021 000 €
	1	-486 000 €	1 292 000 €	146 000 €	486 000 €	1 948 000 €
	5	-527 000 €	1 398 000 €	158 000 €	527 000 €	2 108 000 €
	10	-581 000 €	1 544 000 €	175 000 €	581 000 €	2 328 000 €
	15	-642 000 €	1 705 000 €	193 000 €	642 000 €	2 570 000 €
	20	-709 000 €	1 882 000 €	213 000 €	709 000 €	2 838 000 €
	25	-782 000 €	2 078 000 €	235 000 €	782 000 €	3 133 000 €
	30	-864 000 €	2 294 000 €	259 000 €	864 000 €	3 459 000 €
Kõrvalteenuste kulud		35 686 000 €	35 686 000 €	40 376 000 €	23 476 934 €	34 862 000 €
	1	880 000 €	880 000 €	995 000 €	578 705 €	859 000 €
	5	952 000 €	952 000 €	1 077 000 €	626 408 €	930 000 €
	10	1 051 000 €	1 051 000 €	1 189 000 €	691 606 €	1 027 000 €
	15	1 161 000 €	1 161 000 €	1 313 000 €	763 588 €	1 134 000 €
	20	1 281 000 €	1 281 000 €	1 450 000 €	843 063 €	1 252 000 €
	25	1 415 000 €	1 415 000 €	1 601 000 €	930 810 €	1 382 000 €
	30	1 562 000 €	1 562 000 €	1 767 000 €	1 027 689 €	1 526 000 €
Remondikulud		1 373 000 €	Üüri hinnas	2 059 000 €	16 174 000 €	Üüri hinnas
	1	34 000 €		51 000 €	0 €	
	5	37 000 €		55 000 €	169 000 €	
	10	40 000 €		61 000 €	73 000 €	
	15	45 000 €		67 000 €	266 000 €	
	20	49 000 €		74 000 €	13 000 €	
	25	54 000 €		82 000 €	322 000 €	
	30	60 000 €		90 000 €	0 €	
Kokku		57 896 000 €	88 099 000 €	91 399 000 €	59 384 000 €	113 883 000 €
Diskonteeritud kulud		45 355 000 €	24 327 000 €	54 756 000 €	17 464 000 €	31 448 000 €

3.2.1. Variant I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena

Ühishoidla rajamisel kompetentsikeskusena on kaks alamvarianti: kas ehitada riigi eelarve vahenditest või kasutada RKAS-i teenuseid. RKAS-i teenuseid kasutades jaotub ehituseks kuluva raha tasumine pikema perioodi peale. Üürihinna arvutamisel on vaja arvestada ka tulumääraga, mis on 4,3%. Kuna analüüsil on silmas peetud 30-aastast kasutusperioodi, tuleb arvestada ka üürihinna tõusuga. Eksperdi hinnangu järgi on üürihinna kasv 2% aastas. Kui RKAS-i teenuseid ei kasutata, jääb algne investering riigi kanda. Kuna üüripindadel hoiustatud museaalid viiakse üle ühishoidlasse, on üüri arvutamisel arvestatud ka üüritavate pindade vabanemisel tekkiva kulusäästuga (486 000 €)³⁶.

Kõrvalteenuste kulud tuginevad Rahvusrhiivi uue hoone Noora prognoositud kuluandmetele (vt ptk 5.3). Eelduseks on, et mõlema lahenduse puhul rajatakse sama kvaliteedi ja tõhususega hoone. Kõrvalteenuste kulu arvestamisel on peale eelmainitud kulude (tehnohoolduse, heakorra, elektrienergia, soojusenergia, vee ja kanalisatsiooni ning tugiteenuse kulud) arvestatud ka omanikukohustustega. Sarnaselt üürihinnale tuleb arvestada ka ülalpidamiskulude tõusuga (2%). Täpsema kirjelduse ühishoidla rajamisega seotud kulude ning ülalpidamiskulude kohta leiab peatükist 5.

Remondikulude hindamisel on võetud aluseks üürimudeli remondikomponent, mis on jagatud aastate peale. Esitatu ei peegelda rahavoogusid, mis riigi omandisse kuulumise puhul ei kasvaks järkjärgult iga aasta, vaid tsükliliselt vastavalt hoone komponentide asendamise ajale. Rahavoogude kajastamiseks oleks vaja arvestada hoone komponentide eluiga, mis on aga raskendatud, sest tehnikat pole veel soetatud. Eksperdi hinnangu põhjal on remondikomponendi puhul arvestatud ruutmeetri hinnaga. Kuna ühishoidla näol on tegemist uute hoonetega, võib eeldada, et esimestele aastatel on remondivajadus väike, seega on algne kulu 0,1 €/m² kuus. Hoonete vananemisel suureneb remondivajadus, seetõttu kasvab ka kulunumber aastas 2%. Pindade üürimisel RKAS-ilt on remondikulud arvestatud üürihinna sisse sama metoodikat kasutades.

3.2.2. Variant II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine

Nõuetele vastavate hoidlate rajamise maksumuse arvutamisel on aluseks võetud vaid need muuseumid, mille jaoks planeeritakse pinda ühishoidlas. Võrreldava tulemuse saavutamiseks on vaja ehitada 23 uut hoidlat või kohandada olemasolevad ruumid nõuetekohaseks. Brutopinna vajadus on suurem kui ühishoidla korral, sest iga hoidla juurde on vaja täiendavaid ruume (museaalide vastuvõtuga seotud ruumid, abiruumid, tualettruumid, riietusruumid jms).

Algse hinna arvestamisel on kompetentsikeskusele minevad kulutused arvestatud maha ehitushinna maksumusest. Iga hoidla juurde ei ole mõistlik ehitada konserveerimise ruume. Samas on konserveerimiskeskuse olemasolu hädavajalik; seetõttu on Kanuti praegused üürikulutused lisatud maksumusarvutusse. Hoidlate ehitus- ja sisustuskulud on korrutatud koefitsiendiga 1,3, võrreldes maksumusega ühishoidla korral. Lisanduv 30% põhineb eksperdi hinnangul. Eelduseks on, et hoidlaruumide ükshaaval planeerimine toob kaasa kulusid (nt projekteerimine, eskiis), mis ühishoidla puhul jaotuvad suurema pinna peale. Eraldi hanked tõenäoliselt ei võimalda saavutada ka sama soodsat hinda, nagu ühishoidla ehitamisel. Samuti eeldab iga hoidla eraldi rajamine, et sellesse on kaasatud üks või mitu inimest asjassepuutuvast muuseumist, mistõttu lisanduvad kuludele nende

³⁶ Kulusäästu summa ei sisalda üüritulu, mida on võimalik ühishoidla loomisel korral potentsiaalselt teenida vabanevate hoidlapindade väljaüürimisel.

inimeste tööajakulud, mis on seotud ehituse või renoveerimise kavandamisega. Kuna lahendusvariante võrreldakse 30 aasta perioodi arvestades, on eelduseks võetud, et olemasolevate ruumide nõuetekohaseks kohandamise korral on vajalik nende täisrekonstrueerimine, tagamaks museaalide pikaajalist säilimist.

Hoidlate kõrvalteenuste kulud oleksid arvatavasti suuremad võrreldes varasemaga ainuüksi seetõttu, et loodavad uued hoidlapinnad oleksid mahukamad kui varasemad kitsad ruumid. Erinevalt ühishoidlast ei ole võimalik saavutada mastaabisäästu nii hoonete enda kui ka hankemenetluse pealt. Seetõttu on eksperdihinnangute põhjal ühishoidla kõrvalteenuste kulud korrutatud koefitsiendiga 1,1. Kuna ühishoidlas saab olema ka kompetentsikeskus, on võrreldavuse eesmärgil arvutustesse lisatud Kanuti praegused kõrvalteenuste kulud.

Remondikulu on eksperdihinnangul 0,15 €/m² kuus, kasvades aastas 2%. Tõenäoliselt ei suudeta üksikute hoonete puhul saavutada ehitamisel/renoveerimisel ka nii suurt kulutõhusust kui ühishoidla puhul, juhul kui ühishoidla hooned ehitatakse varasemate passiivhoonete eeskujusid kasutades. Seetõttu on eespool nimetatud koefitsient kõrgem kui ühishoidla puhul.

3.2.3. Variant III Muudatusteta jätkamine

Võrreldavuse saavutamiseks ei ole arvestatud kõiki analüüsis olevaid muuseume, vaid 23 muuseumi ning Kanuti ruume. Muudatusteta jätkamisel on üürihinnas arvesse võetud olemasolevad üüripinnad. Kuna andmed üüripindade kohta on erineva kvaliteediga, on arvestatud muuseumide pindadega, mis on üüritud RKAS-ilt (kümme muuseumi)³⁷. Selleks, et oleks võimalik arvestada ainuüksi vabanevate ruumide üüri, on välja arvatud keskmine üürikulu ruutmeetri kohta, tuginedes RKAS-i üürihindadele. Jagades kümne muuseumi üürikulude summa üüripindade suurusega, saadakse keskmiseks üürihinnaks 11 €/m². Keskmine kulu on omakorda korrutatud ühishoidla rajamisel vabanevate üüritud ruumide pindalaga. Üürikulu hindamisel on arvestatud kümne muuseumiga³⁸, kus vabaneb üüripindu seoses kogude ühishoidlasse viimisega, ja ka Kanuti pindadega. Üürihinna kasvuks on arvestatud 2% (vastavalt eksperdihinnangule).

Kõrvalteenuste kulud silmas pidades on muudatusteta jätkamine kõige soodsam lahendusvariant lühikeses perspektiivis. Püsikulud on selle variandi puhul kõige väiksemad seetõttu, et tegutsetakse kitsastes oludes ning pole soetatud nt tehnikat, mis tagab vajalikud keskkonnatingimused, ning mille ülalpidamine maksab. Pika aja jooksul võib kaasneda täiendavaid kulusid, kui otsustatakse asuda konserveerima juba kahjustunud museaale. Kõrvalteenuste kulude arvestamisel kasutati sarnaselt üürikuludele RKAS-i andmeid, mis modelleeriti vastavalt 23 muuseumi hoidla ja Kanuti ruumide pinnale (3,4 €/m² kuus), sest muuseumidelt saadud andmete võrreldavus oli kaheldav. Muuseumid olid kõrvalteenuste kulude hulka arvestanud erinevaid kulusid (näiteks vee-, kütte-, valve-, elektrikulud jne), esitades erineva kvaliteediga andmeid. 11 muuseumi ei olnud võimelised eraldama hoidla

³⁷ RKAS-ilt üürivad pinda (vähemalt osaliselt) Eesti Arhitektuurimuuseum, SA EKM, SA Eesti Meremuuseum, ERM, SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum, SA ETM, ETMM, SA EVM (Kanuti), SA Pärnu Muuseum ja Võru Instituut/Vana-Võromaa muuseumid.

³⁸ Üüripindu vabaneb järgmistes muuseumides; SA EKM, SA Eesti Meremuuseum, ETMM, ETDM, SA ETM, SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid, Eesti Loodusmuuseum, Tartu Kunstimuuseum (Raadi mõisa kõrvalhoonetes asuvad hoidlad), Eesti Tuletõrjemuuseum ning SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid.

kõrvalteenuste kulusid ülejäänud hoone kuludest.³⁹ Sarnaselt üürikulule on lisatud ka Kanuti kõrvalteenuste kulud.

Kuigi hoidlad ei ole suures mahus nõuetekohased, on muuseumid üritanud tõsta säilitamise kvaliteedi taset, investeerides hoiustamistingimuste parandamisse⁴⁰. Viimase viie aasta jooksul on tehtud mitmeid investeeringuid hoidlatesse. Sagedasemad on investeeringud sisustusse (nt kapid ja riiulid), niiskuse ja temperatuuri stabiliseerimisse (nt küttesüsteemi uuendamine ja õhukuivatid) ning üleüldisesse ruumide remonti. Viie aasta jooksul on muuseumid teinud väga erineva suurusega investeeringuid (samas vähemalt 7 muuseumi pole üldse investeerinud), kusjuures kõik muuseumid ei oska investeeringute suurusi hinnata. Kõige rohkem on investeerinud ERM, kes on ehitanud uue hoone, kus üksnes soetatud uus hoidlate sisustus maksis pea 452 000 eurot. Hoidlahoone renoveerimise peale on kõige rohkem kulutanud Eesti Loodusmuuseum, kes on investeerinud mahus 149 500 eurot. Siiski on muuseumide praegused hooned paljuski halvas olukorras (vt tabel 2) ning museaalide hoiustamiseks 30 aasta vaates on hoidlate remont hädavajalik. Eeldades, et muuseumid investeerivad hoidlatesse säilitamiseks museaalide seisukorda, on ka muudatusteta jätkamise lahendusvariandi puhul vaja arvestada remondikuludega. Muuseumide pikaajalise remondivajaduse hindamiseks kasutati Kultuuriministeeriumi ja RKAS-i eksperdi hinnanguid ning andmeid muuseumide olemasolevate hoonete kohta. Selgitati muuseumide hoonete komponentide seisundit ning tehti remondiprognosis vastavalt komponentide eluiga täitumisele (igat komponenti tuleb osaliselt või täielikult üles ehitada). Analüüsi tulemusel leiti, et muuseumide kasutuses oleva 51 hoiustamisega seotud hoone remondiks kuluks aastatel 2020–2049 kokku 196 miljonit eurot. Prognosis on tehtud terve muuseumi hoone peale, mis tähendab, et kulutused remondiks jäävad ka pärast ühishoidla rajamist. Samas, võrreldes teiste lahendusvariantidega, ei kao (ei vähene) muudatusteta jätkamise lahendusvariandi puhul hoone hoidlafunktsioon, sest muuseumid jätkavad museaalide hoiustamist. Seetõttu on muuseumi hoonete remondiprognosis taandatud ruutmeetri kohta arvatud kulu peale⁴¹, mida omakorda on korrutatud vabanevate hoidlapindadega. Antud juhul on vabanevate hoidlapindade hulgast välja arvatud RKAS-i pinnad, sest nende pindade remondikulu juba kajastub üürihinnas.

3.2.4. Variant IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine

Variant võimaldaks erasektorile kuuluva ühishoidla rajamise korral jaotada ehituseks kuuluva raha tasumise pikema perioodi peale (tööstushoonete puhul on Eestis tavapärane soovitatav tootlus aastas 7,8%⁴²). Ühishoidla rajamisega seotud riskide maandamiseks (vt ptk 3.3) on soovitatav sõlmida 30-aastane üürileping. Pikaajalise üürilepinguga kindlustab hoone omanik üüri saamise, vähendades üürileandja riski. Seetõttu on üürihinna puhul arvestatud 6% tootlusega aastas, mis katab ka remondikulud ja omanikukohustused. Üürihinna arvutamisel on arvestatud ühishoidla rajamisel üürivate pindade vabanemisega tekkiva kulusäästuga (486 000 €)⁴³.

³⁹ Kultuuriministeeriumi 2016.–2017. aastal koostatud muuseumide hoidlate kaardistuse andmed. Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

⁴⁰ Kultuuriministeeriumi 2016.–2017. aastal koostatud muuseumide hoidlate kaardistuse andmed. Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

⁴¹ Remondiprognosisist on välja jäetud ERM ja SA EKM (Kumu kunstimuuseumi hoone), kuna tegemist on hoidlateks ehitatud hoonetega. Mainitud hoonete eripära kallutaks keskmist remondikulu.

⁴² Colliers International (2016). *Baltikumi kvartaalne ülevaade 3. kvartal 2016*, http://www.colliers.com/-/media/files/emea/estonia/research/colliers_baltic_quarterly_report_3q16_final_sec.pdf?la=et-EE [06.10.2017]

⁴³ Kulusäästu summa ei sisalda üüritulu, mida on võimalik ühishoidla loomisel korral potentsiaalselt teenida vabanevate hoidlapindade väljaüürimisel.

Võrdluseks, et juhul kui erasektorilt üürimise korral oleks tootlus 4,3%, oleks diskonteeritud kogumaksumus 30-aastase perioodi arvestuses erasektorilt ja RKAS-ilt üürimise (I variandi alamvariant) puhul samas suurusjärgus. Mõningane erinevus kogumaksumuses tuleneb asjaolust, et RKAS-i puhul kasutatud tulumäär 4,3% ei hõlma remondikulud ega omanikukohustusi, mis on eraldi üüri ja kõrvalteenuste kulukomponentidesse lisatud.

Kogumaksumuse kasvu risk on olemas, sest loodavat hoidlat soovitakse kasutada vähemalt 30 aastat (nt 13 aasta üürimaketega tasutakse erasektori algne investeering ja suures osas ka täiendavad investeeringud hoonesse, sealt edasi tekib juba kasum hoone rajajale; selliste hoonete puhul on tavaline ka lepingus kokku leppida iga-aastane üüritõus, mis võib olla nt konkreetne protsent või seotud tarbijahinnaindeksiga). Ei saa kindlalt oodata, et üürimakseid alandatakse pärast seda, kui riik on kinni maksnud algse investeeringu ning mõistliku kasumi. Samas, kui hoone on hästi ehitatud, on tõenäoline, et soovitakse seda edasi kasutada ka pärast minimaalse 30-aastase perioodi möödumist. Eksperdi hinnangu põhjal on üüritõusuks valitud 2%.

Tabel 9. Ühishoidla erasektorilt üürimise maksumus

Ühishoidla üürimine erasektorilt	
Ühishoidla maksumus (planeerimine, ehitus, sisustus)	40 571 400 €
Ühishoidla kogupindala (m ²)	28 194
Tootlus	6%
Aastane üür	2 434 284 €
Üür (€/m ²)	86 €
Tasuvusperiood (<i>ceteris paribus</i>) aastates	16,7

Eelduseks on, et erasektor ehitab sama kvaliteetse hoone kui riik, seetõttu tuginevad ka erasektori puhul kõrvalteenuste kulud Noora andmetele (vt ptk 5.3). Kõrvalteenuste kulu arvestamisel on Noora ülalpidamiskuludest lahutatud remondikulud ja omanikukohustused, sest vastavaid kulusid on juba arvestatud üürihinnas.

3.3. Lahendusvariantide riskid

Riskide hindamiseks identifitseeriti esmalt kõrvõimalikud riskid Eesti kultuuripärandi jätkusuutlikule ja ressursisäästlikule säilitamisele iga lahendusvariandi puhul. Kultuuripärandi säilitamise ülesande täitjana käsitleti järgnevas analüüsis eelkõige muuseume.

Riskid jaotusid erinevate lahendusvariantide üleselt **korduvateks riskideks** ning igale lahendusvariandile **ainuomasteks riskideks**. Seejärel hinnati riskide võimalikku **mõju** (3-kõrge, 2-keskmise, 1-madal) ning riski avaldumise **suhtelist tõenäosust** (3-kõrge, 2-keskmise, 1-madal).

Riski mõju hinnati kõrgeks, kui selle realiseerumisel on otsene oht Eesti kultuuripärandi säilitamisele. Mõju hinnati keskmiseks, kui selle realiseerumisel on kaudne oht Eesti kultuuripärandi säilitamisele. Mõju hinnati madalaks, kui selle realiseerumisel on hajus oht Eesti kultuuripärandi säilitamisele. Riski suhtelist tõenäosust hinnati kõrgeks, kui on pigem ootuspärane, et risk avaldub. Suhtelist tõenäosust hinnati keskmiseks juhul, kui risk võib avalduda või ka mitte avalduda. Suhtelist tõenäosust hinnati madalaks, kui on pigem ootuspärane, et risk ei avaldu.

Riskid, mille mõju hinnati madalaks, jäeti edasisest analüüsist kõrvale. Analüüsitava riskidele omistati **koondhinne (mõju x tõenäosus)**. Kuna madala mõjuga riske ei analüüsitud, oli madalaim

koondhinne 2 ja kõrgeim 9. Lahendusvariante võrreldi nii lahendusvariantide üleseid riskihinnanguid kõrvutades kui ka lahendusvariantidele ainuomaseid riske vaadeldes.

Järgnevalt kirjeldatakse lahendusvariantide üleselt korduvaid riske ning hinnatakse neid iga lahendusvariandi kaupa. Lahendusvariantidele ainuomaseid riske kirjeldatakse edaspidi lühidalt iga lahendusvariandi juures. Peatüki lõpus on toodud koondtabel, kus on esitatud erinevate lahendusvariantide riskide koondhinded (tabel 10).

3.3.1. Lahendusvariantide ülesed riskid

Lahendusvariantide üleste riskide kirjeldused

Säilitamise halb kvaliteet (museaalide kahjustumise, hävimise risk)

Halva kvaliteediga säilitamistegevus toob kaasa ohu, et museaalid kahjustuvad või hävivad. Kuna muuseumide üks põhiülesanne on kultuuripärandit säilitada, ohustab museaalide säilitamise halb kvaliteet ka muuseumidele pandud ülesannete tulemuslikku täitmist.

Kvaliteetse säilitamistegevuse jaoks on vajalikud eelkõige museaalide säilitamise nõuetele vastavad hoidlad ning kompetentne säilitamistegevus.

Hoidlahoone peab mh tagama esemetele materjali eripärast lähtuvad sisekliimanõuded, turvalisuse ja kaitse kahjustusriskide vähendamiseks.

Ebaturvaliste hoiustamistingimuste risk väärib eraldi tähelepanu, sest realiseerumisel võib see viia esemete kohese kahjustumise, hävimiseni. Museaalid võivad kahjustuda nt tulekahju käigus (eriti kui evakuatsioonivõimalused ei vasta nõuetele, puudub automaatne tulekustutussüsteem), vandalismi tagajärjel, või langeda varguse objektiks (vajalik valve), saada veekahjustusi (torude lekkes, katuselekkes, tulekahju kustutamise käigus) jne.

Kõrge mõjuga risk. Mõjuhinnang on kõrge, kuna museaalide kahjustumine, hävimine võib pöördumatult mõjutada kultuuripärandi jätkusuutlikku säilitamist. Hävinud museaaliga kaob osa Eesti kultuuripärandist. Halva kvaliteediga säilitamistegevus on ka ressursi raiskav, ebaefektiivne. Museaalide kahjustumine, mis nõuab tekkinud ebastabiilse seisundi stabiliseerimist (museaalide konserveerimist), lisab säilitustegevusele oluliselt kulusid (spetsialistide tööaja, vahendite, transpordi, asjaajamise jm lisakulud).

Ruumipuudus (kaudne kultuuriväärtusega esemete kahjustumise, hävimise risk)

Ruumipuudus toob kaudselt kaasa ohu, et kultuuriväärtusega esemed kahjustuvad või hävivad, sest neid pole võimalik nõuetekohaselt hoiustada ja käsitseda: puuduvad sobivad riiulid, pakendid; hoidlates on puudulik esemete logistika ja vähe võimalusi selleks, et luua lisatööpinda uurimiseks jms tegevuseks. Kuna muuseumide üks põhiülesanne on kultuuripärandit koguda, ohustab ruumipuudus ka muuseumidele pandud ülesannete tulemuslikku täitmist: ruumipuudus ei võimalda kogusid täiendada.

Keskmise mõjuga risk. Mõjuhinnang on keskmine, sest ruumipuudusel muuseumikogusse võtmata jäänud kultuuriväärtusega esemete edasise käekäigu (sh võimalike säilitustingimuste) üle puudub kontroll (st omanik võib eseme nt hävitada). Kultuuripärandi jätkusuutlik säilitamine ei ole tagatud. Tulevikus võib kaasneda täiendav ressursikulu, kui asi siiski hiljem

ruumi leidmisel muuseumikogusse võetakse ja selle vahepealne kahjustumine on suurendanud konserveerimisvajadust.

Kõrge maksumus (riigieelarve koormamise risk)

Kõrge maksumusega säilitamistegevus toob kaasa riigieelarve koormamise ohu. Kuna rahastamine on piiratud, on kaasnevaks ohuks säilitamistegevustele kuluvate ressursside ebaühtlane jaotus ja seeläbi säilitamisteenuse ebaühtlane kvaliteet.

Kulutused säilitamistegevusele peaksid olema tehtud otstarbekalt, pidades silmas optimeerimisvõimalusi ning parimaid võimalikke lahendusi olemasolevate ressursside ühiseks kasutamiseks.

Kõrge mõjuga risk. Mõjuhinnang on kõrge, sest kõrge maksumusega säilitamislahenduste valimine mõjutab otseselt säilitamistegevuse ressursisäästlikkust. Eesti kultuuripärandi säilitamise jätkusuutlikkus võib olla mõjutatud juhul, kui kõrge maksumuse tõttu ei jagu ressursse kultuuripärandi ühtlaseks säilitamiseks või algselt soodsamad lahendused osutuvad tulevikus oodatust kulukamaks.

Piiratud füüsiline ligipääs museaalidele (eesmärke eirava tegevuse risk)

Muuseumid on üldsusele avatud asutused, kelle ülesanne on koguda, säilitada, uurida ning vahendada inimese ja tema elukeskkonnaga seotud vaimset ja materiaalselt kultuuripärandit hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Piiratud ligipääs museaalidele ohustab muuseumidele pandud ülesannete tulemuslikku täitmist.

Ligipääsu museaalidele saab võimaldada nii füüsiliselt kui ka digitaalselt. Museaalide hoiustamistingimuste parendamise lahendusvariantide puhul on tähelepanu keskmes füüsiline ligipääsetavus museaalidele, kuna see on otsesemalt seotud hoidlateenuse korraldusega. Avalikkuse füüsilist ligipääsu museaalidele on võimalik korraldada erinevatel viisidel: nt hoidlate juurde uurijate tööruume rajades, muuseumides näitusi korraldades, avahoidlaid kasutades.

Keskmise mõjuga risk. Mõjuhinnang on keskmine, sest kultuuripärandi jätkusuutlik säilitamine eeldab ka säilitamise eesmärkide järgimist. Pikaajalise lahendusena ei sobi variant, mis piirab oluliselt avalikkuse ligipääsu museaalidele. Säilitamistegevuse ressursikulu museaalidele füüsilise ligipääsu võimaldamiseks võib olla kõrgem nt juhul, kui museaalid paiknevad huvilistest kaugel, või kui hoiustamislahenduse puhul pole arvestatud museaalide kättesaadavusega.

Piiratud digitaalne ligipääs museaalidele (eesmärke eirava tegevuse risk)

Piiratud digitaalne ligipääs loob samuti realiseerumisel ohu, et muuseumid ei suuda oma tegevuses olla piisavalt üldsusele avatud ning nad ei suuda kultuuripärandiga seotud eesmärke tulemuslikult täita.

Kõigi lahendusvariantide puhul jätkatakse digitaalse ligipääsu võimaldamiseks MuS-i kasutamist ning vastavalt kultuuripoliitika alusdokumendile „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“⁴⁴ toetab riik muuseumidesse kogutud teadmiste lahtimõtestamist ning avalikku kasutusse toomist muuhulgas läbi kaasaegsete e-lahenduste ja kogude digiteerimise. Üks lahendustest on digiteeritud kogude jaoks MuS-i juurde loodud keskne digihoidla. Seega on digitaalse ligipääsu küsimus laiem teema kui

⁴⁴ Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3140/2201/4002/RKo_lisa.pdf

säilitamislahenduste valik. Säilitamisteenuse korraldusega on samas seotud digiteerimisvõimekus. Digitaalse materjali kättesaadavuse riskiks on professionaalse digivõimekuse (digiteerimisteenuse) madal tase, mis ei taga materjalide kvaliteetset esitamist MuS-is. Kultuuriministeriumi andmetel on praegu MuS-is kättesaadav 3 mln museaali info, kuid arvestades dokumendis „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ toodut, peaks andmebaasis praeguseks olema u 4,8 mln museaali. Parandamist vajab ka andmete kvaliteet MuS-is.

Keskmise mõjuga risk. Mõjuhinnang on keskmine, sest kultuuripärandi jätkusuutlik säilitamine eeldab säilitamise eesmärkide järgimist. Seega on digitaalselt võimalik kultuuripärandit laiale publikule kättesaadavaks teha. Säilitamistegevuse ressursikulu museaalidele digitaalse ligipääsu võimaldamiseks võib olla kõrgem nt juhul, kui digiteeritakse ebaprofessionaalselt ja andmete kvaliteeti on vaja hiljem parandada.

Ebatõhus organisatsiooniline korraldus (koostöö mittetoimimise risk)

Ebatõhusa organisatsioonilise korraldusega kaasneb oht, et museaalide säilitamisteenusega seotud isikute koostöö ei toimi kvaliteetse ning ühtlase teenuse tagamisel piisavalt hästi.

Museaalide säilitamisteenus hõlmab lisaks hoidlateenusele konserveerimis- ja digiteerimistegevusi ning valdkonnas töötavatele inimestele säilitamisalaste teadmiste jagamist. Teenusega on seotud erinevad asutused, sh ministeriumid, muuseumid, Muinsuskaitseamet, konserveerimis- ja/või digiteerimisteenust osutavad asutused. Seega on tegemist kompleksse teenusega, millega on seotud erinevatel tasanditel ja põhimõtetel tegutsevad organisatsioonid. Teenuse ja koostöö juhtimine nõuab põhjalikku läbimõeldust ja head informatsioonivahetust.

Keskmise mõjuga risk. Mõjuhinnang on keskmine, sest ebatoõhus organisatsiooniline korraldus, mis ei taga säilitamisteenusega seotud isikute koostööd, võib halvendada nii kultuuripärandi säilitamise jätkusuutlikkust kui ka suurendada sellega seotud ressursikulu.

Töötajate mitteleidmise risk

Sobivate töötajate puudumisega kaasneb oht, et museaalide säilitamisteenuse jaoks vajalike ülesannete täitmiseks pole piisavalt vajalikke kompetentsidega inimesi.

Säilitamisteenuse terviklikuks toimimiseks on vaja töötajaid, kes on pädevad mh nii hoidlate säilitamistingimuste, konserveerimise kui ka digiteerimise valdkonnas. Kolimise puhul on tööjõuvajadus ajutiselt suurem, kuigi sel juhul võib piisata väiksema kogemusega inimestest, keda juhendavad säilitamisalal kompetentsed töötajad.

Keskmise mõjuga risk. Mõjuhinnang on keskmine, sest ilma kvalifitseeritud tööjõuta pole võimalik säilitamisteenust jätkusuutlikult korraldada. Ressursikulu on suurem, kui ajutiselt on vaja täiendavat tööjõudu kolimise tõttu.

Lahendusvariantide üleste riskide hinnangud ja maandamisvõimalused

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
Säilitamise halb kvaliteet (museaalide kahjustumise, hävimise risk) Kõrge	I Ühishoidla rajamine kompetentsi-keskusena 3	Madal Ühishoidla oleks loodud säilitamise kvaliteeti ja tehnilist infrastruktuuri silmas pidades. Risk juhul, kui hoone ehitatakse ebapädevalt ja ruumijaotus ei vasta planeeringule. Ühishoidla juurde kuuluks kompetentsikeskus, mis aitab tagada asjatundlikku säilitamistegevust. V.a erandjuhud (nt saartel paiknevad hoidlad), jääksid museaalid varasematesse hoidlatesse vaid juhtudel, kui seal on tagatud säilitamisnõuded. Nendel juhtudel esineb säilitamiskvaliteedi risk, juhul, kui ei parendata nende hoidlate tingimusi käesoleva töö soovituste järgi. Ühishoidla juurde loodud kompetentsikeskus toetaks oma säilitamis- ja konserveerimistegevusega alles jäävaid hoidlaid, mis asuvad ühishoidlast eemal. Ebaturvaliste hoiustamistingimuste tõenäosus on madal, sest hoidla saab ehitada turvalisust arvesse võttes ja sobivalt korraldada tema valveteenust. Samas, kuna üheskoos on palju museaale, võib kogukahju nt tulekahju korral olla väga suur.	<ul style="list-style-type: none"> • Ühishoidla ehitamisel eeskuju võtmine teiste riikide ühishoidlate ehitusest. • Ühishoidla ehitamisel pidev kontroll selle üle, et rakendataks parimaid kogemusi (e ehitusjärelvalve). • Erandlikel juhtudel, kus museaalid jäävad säilitamisnõuetele mittevastavatesse hoidlatesse (nt saartel paiknevad hoidlad), teha investeeringud nimetatud hoidlatesse, et luua nõuetele vastavad säilitamistingimused. • Hävimisohu maandamiseks museaalide hajutamine hoidlate vahel.
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine 6	Keskmine Ebapädeva ehituse (e säilitamisnõuetele mittevastava hoone) risk on suurem juhul, kui hoidlahooneid hakkavad ehitama erinevad firmad (erinev kompetents), see vajab palju ehitamist koordineerivaid ja järelvalvega tegelevaid isikud. Riski kõrgendab ka asjaolu, et praegu ei ole säilitamise kvaliteet paljudes olemasolevates hoidlates nõuetekohane ning kuna hoidlate loomine on tõenäoliselt etapiviisiline, sest neid ei suudeta kõigile muuseumidele korraga ehitada, jääb säilitamise kvaliteet osa muuseumide puhul tasemele, mis on olemasolevates hoidlates ja vajaks lisaks ajutisi investeeringuid.	<ul style="list-style-type: none"> • Ehitusel ja sisustamisel järgida häid eeskujusid Eestist ning mujalt ja ekspertide nõuandeid. • Luua nt Kultuuriministeeriumi juurde nõuandva funktsiooniga töökoht/töökohad, et toetada säilitamise nõuetele vastavate hoidlate ehitust ja planeerimist. • Teha teavitustööd, korraldada nii säilitamistingimuste kui ka konserveerimisvajaduse hindamise koolitusi töötajatele, kes on seotud museaalide säilitamisega hoidlates. • Kanutile uute ruumide rajamine koos kaasaegse sisseseadega.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
		<p>Konserveerimistöõde planeerimine ja tellimine jääks sellisel juhul eraldiseisva konserveerimis- ja digiteerimisteenust pakkuva kompetentsikeskuse juurde. Selle variandi suurim risk (mis on tänasel päeval ka praktiliselt kogetud) on seotud muuseumitöötaja oskamatuses hinnata eseme seisundit, et otsustada nende konserveerimise vajalikkust, sobivust digiteerimiseks (sh eelneva korrastamise vajadus). Praeguse kompetentsikeskuse vananenud ruumid ja sisseseade raskendavad säilitamisega seotud teenuste pakkumist.</p> <p>Ebaturvaliste hoiustamistingimuste tõenäosus on keskmine. Osa uusi hoidlaid saaks turvaliseks ehitada, aga olemasolevate ruumide rekonstrueerimisel võivad esineda takistused (nt muinsuskaitseõuete tõttu). Valveteenuse korraldamine igale üksikule hoidlale on keerulisem kui ühishoidla puhul.</p>	
	<p>III Muudatusteta jätkamine</p> <p>9</p>	<p>Kõrge</p> <p>Kasutuses on palju säilitamisõuetele mittevastavaid hoidlaid (vt ptk 2), mistõttu on olukorra jätkumisel paljude muuseumide hoidlates museaalide kahjustumise ning hävimise risk kõrge või realiseerunud. Olukorra jätkumisel ei ole võimalik kasutada ka ennetava konserveerimise eeliseid.</p> <p>Konserveerimistöõde planeerimine ja tellimine jääks sellisel juhul eraldiseisva konserveerimis- ja digiteerimisteenust pakkuva kompetentsikeskuse juurde. Selle variandi suurim risk (mis on tänasel päeval ka praktiliselt kogetud) on seotud muuseumitöötaja oskamatuses hinnata eseme seisundit, et otsustada nende konserveerimise vajalikkust, sobivust digiteerimiseks. Praeguse kompetentsikeskuse vananenud ruumid ja sisseseade raskendavad säilitamisega seotud teenuste pakkumist.</p> <p>Ebaturvaliste hoiustamistingimuste tõenäosus on kõrge, sest osa hoonete/ruumide puhul on turvaliseks kohandamine raskendatud</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teiste kogemuste ning ekspertteadmise kasutamine olukorra leevendamiseks. • Väärtuslikumate museaalide säilitamise eelistamine. • Teha teavitustööd, korraldada nii säilitamistingimuste kui ka konserveerimisvajaduse hindamise koolitusi töötajatele, kes on seotud museaalide säilitamisega hoidlates. • Kanutile uute ruumide rajamine koos kaasaegse sisseseadega. • Ruumide turvalisemaks ehitamine, kus võimalik; valveteenuse kasutamine, inventari uuendamine või väljavahetamine, sobivate gaaskustutussüsteemide kasutuselevõtmine.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
		(nt muinsuskaitse nõuete tõttu). Valveteenust ei kasutata kõigi hoidlate puhul.	
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 6	<p>Keskmine</p> <p>Esmane risk on madal, nagu I variandi puhulgi (riski sisu on sama, mis I lahendusvariandi puhul).</p> <p>Pikas perspektiivis on risk juhul, kui hoone omanik otsustab üürilepingu katkestada ning ei jagu piisavalt aega kogude kolimiseks. Kolimine kujutab museaalidele ka täiendavat kahjustumise riski (nii kolimise käigus kui ka juhul, kui museaalid paigutatakse ajutiselt ebasobivatesse tingimustesse).</p> <p>Ebaturvaliste hoiustamistingimuste tõenäosus on madal, sest hoidla saab ehitada turvalisust arvesse võttes ja sobivalt korraldada tema valveteenust. Samas, kuna üheskoos on palju museaale, võib kogukahju nt tulekahju korral olla väga suur.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ühishoidla ehitamisel eeskuju võtmine teiste riikide ühishoidlate ehitusest. • Ühishoidla ehitamisel pidev kontroll selle üle, et rakendataks parimaid kogemusi. • Erandlikel juhtudel, kus museaalid jäävad säilitamisnõuetele mittevastavatesse hoidlatesse (nt saartel paiknevad hoidlad), teha investeeringud nimetatud hoidlatesse, et luua nõuetele vastavad säilitamistingimused. • Hävimisohu maandamiseks museaalide hajutamine hoidlate vahel. • Üürilepingu pikendamise võimalused ja tingimused projekti alguses läbi rääkida ja kokku leppida. • Võimaliku kolimisvajaduse korral teha aegsasti ettevalmistusi ja järgida nii kolimise käigus kui ka ruumide valikul säilitusalaseid nõuandeid.
Ruumipuudus (kaudne museaalide kahjustumise, hävimise risk)	I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena 2	<p>Madal</p> <p>Ühishoidla võimaldaks luua puuduoleva hoiustamispinna. Risk juhul, kui pind planeeritakse valesti või piisavalt ei arvestata pinna juurdekasvuga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luua projekt iga muuseumi individuaalse ruumivajaduse täpsemaks hindamiseks (lähemalt vt soovitus ptk 2.3). • Hoidla loomisel arvestada optimaalselt juurdekasvuruumiga ning hilisema juurdeehituse võimalusega.
Keskmine	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine 4	<p>Keskmine</p> <p>Hoidlate rajamine võimaldaks luua puuduoleva hoiustamispinna. Risk tekib juhul, kui pind planeeritakse valesti või piisavalt ei arvestata pinna juurdekasvuga. Riski kõrgendab asjaolu, et juba praeguses olukorras on ruumipuudus ning kui hoidlate loomine on etapiviisiline, jääb ruumipuudus osa hoidlate puhul esialgu kestma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luua projekt iga muuseumi ruumivajaduse täpsemaks hindamiseks (lähemalt vt soovitus ptk 2.3). • Hoidlate loomisel arvestada optimaalselt juurdekasvuruumiga. • Hoidlate etapiviisilise rajamise korral analüüsida muuseumide kaupa nõuetekohaste hoidlate rajamise pakilisust ja lähtuda uute hoidlate rajamisel hinnatud prioriteetsuse järjekorrast.
	III Muudatusteta jätkamine 6	<p>Kõrge</p> <p>Praeguse olukorra (vt ptk 2) jätkumisel on paljude muuseumide hoidlates ruumipuuduse risk kõrge või realiseerunud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teiste kogemuste ning ekspertteadmise kasutamine olukorra leevendamiseks. • Väärtuslikumate museaalide säilitamisel eelistamine.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
			<ul style="list-style-type: none"> Võimalusel täiendada ruumi üürimine või kohandada olemasolevaid ruume vastavalt võimalustele.
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 2	Madal Hoidla võimaldaks luua puuduoleva hoiustamispinna. Risk tekib juhul, kui pind planeeritakse valesti või piisavalt ei arvestata pinna juurdekasvuga.	<ul style="list-style-type: none"> Luu projekt iga muuseumi ruumivajaduse täpsemaks hindamiseks (lähemalt vt soovitus ptk 2.3). Projekti alguses kokku leppida, et hoidla loomisel tuleb optimaalselt arvestada juurdekasvuruumiga ning hilisema juurdeehituse võimalusega.
Kõrge maksumus (riigieelarve koormamise risk) Kõrge	I Ühishoidla rajamine kompetentsi-keskusena 6	Keskmine Ühishoidla rajamise võimalikku maksumust on lähemalt kirjeldatud ptk 3.2.1. Ehitus ning kogude esmane kolimine nõuab suurt investeeringut. Ülalpidamiskulule lisanduvad ühishoidla ja ühishoidlas museaale hoiustavate muuseumide vahelise transpordi kulud. Töötajate arv kasvab võrreldes varasemaga. Nt Taani kogemus ⁴⁵ näitab, et hoone on võimalik ehitada energiatõhusana, mistõttu, võrreldes olemasolevate hoidlatega, on ülalpidamiskulud ruutmeetri kohta väiksemad. Maksumuseriski vähendab ühishoidla ehitamine nullenergiahoonena.	<ul style="list-style-type: none"> Ehitusel ja sisustamisel järgida maailma häid eeskujusid ja parimaid praktikaid. Jälgida säilitamisvajaduse andmete korrektsust ning võimalusel uute asjaolude ilmnemisel kiiresti reageerida ning varasemaid järeldusi korrigeerida. Luu eraldi projekt efektiivsema kolimise tagamiseks (sh kogude ettevalmistamiseks). Loobuda ühishoidla loomisel vabanevatest üüritavatest pindadest, mida muuks otstarbeks ei vajata. Sobivusel müüa, välja üürida riigile kuuluvad vabanevad hoidlapinnad. Optimaalselt hinnata ühishoidla pinnavajadust, sh ühishoidlasse pinda mitte planeerida muuseumidele, kus: <ul style="list-style-type: none"> hoidla tingimused on hinnangulise 30 a lõikes nõuetekohased; hoidla ruumipuudus ja juurdekasvuks arvestatav pind ei ole probleem; museaale hoiustatakse avatud hoidlas, mis on osa ekspositsioonist.
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine	Kõrge Võimalikku maksumust on lähemalt kirjeldatud ptk 3.2.2. Võrreldes ühishoidlaga on ehitamiseks vajamineva investeeringu	<ul style="list-style-type: none"> Ehitusel ja sisustamisel järgida häid eeskujusid Eestist ning mujalt ja ekspertide nõuandeid. Jälgida säilitamisvajaduse andmete korrektsust ning võimalusel uute asjaolude ilmnemisel kiiresti reageerida ning varasemaid järeldusi korrigeerida.

⁴⁵ Knudsen, L.R. ja Rasmussen, M.H. (2005). *Building a new shared storage facility for 16 museums and archives*, https://www.academia.edu/2186026/Building_a_new_shared_storage_facility_for_16_museums_and_archives

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
	9	<p>suurus u 1,3 korda kõrgem ning ülalpidamiskulud veidi suuremad kui ühishoidla puhul.</p> <p>Riski kõrgendab asjaolu, et tänane kompetentsikeskus Kanut, kes teenindab muuseumi, ei vasta rahvusvahelistele kriteeriumidele ja seega vajaks uut hoonet ning spetsiaalvarustust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luua nt Kultuuriministeeriumi juurde nõuandva funktsiooniga töökoht/töökohad, et toetada säilitamise nõuetele vastavate hoidlate ehitust ja planeerimist. • Kompetentsikeskuse tööks kasutada täiendavalt ERM-i uusi ruume ja varustust.
	III Muudatusteta jätkamine 6	<p>Keskmine</p> <p>Võimalikku maksumust on lähemalt kirjeldatud ptk 3.2.3.</p> <p>Juhul kui investeeringuid kohe ei tehta, on algul maksumus väike, kuid museaalide konserveerimise kulud võivad hiljem sedavõrd suuremad olla. Vahepealne konserveeritud museaalide ebasobivatesse tingimustesse tagasipaigutamine tekitab taas konserveerimise vajaduse ning kasvab museaalide hävinemise risk. Kuna vaadeldakse 30 a perioodi, püsib vajadus hoonet osaliselt või täielikult uuesti ehitada.</p> <p>Praegused hoidlahooned pole üldjuhul ehitatud energiatõhusaks.</p> <p>Riski kõrgendab asjaolu, et tänane kompetentsikeskus Kanut, kes teenindab muuseumi, ei vasta rahvusvahelistele kriteeriumidele ja vajaks seega uut hoonet ja spetsiaalvarustust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Museaalide ennistamine jätkuvalt prioriteetide alusel. • Säilitamisvajaduse andmete korrektsuse jälgimine ning võimalusel uute asjaolude ilmnemisel kiiresti reageerimine ning varasemate järelduste korrigeerimine. • Kompetentsikeskuse tööks täiendavalt ERM-i uute ruumide ja varustuse kasutamine.
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 6	<p>Keskmine</p> <p>Võimalikku maksumust on lähemalt kirjeldatud ptk 3.2.4.</p> <p>Risk on seotud eelkõige erasektori sooviga kasumit teenida ning tingimusi ette kirjutada, sest sobivate hoidlaruumide valik on piiratud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pikaajalise lepingu sõlmimine. • Erinevate võimalike investorite otsimine. • Säilitamisvajaduse andmete korrektsuse jälgimine ning võimalusel uute asjaolude ilmnemisel kiiresti reageerimine ning varasemate järelduste korrigeerimine.
Piiratud füüsiline ligipääs museaalidele (eesmärke)	I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena 2	<p>Madal</p> <p>Hoidla asukoht oleks planeeritud arvestades kaugust muuseumidest, kes annavad hoidlasse oma muuseumikogud. Eestisesed vahemaad pole väga suured. Mõningane risk on seotud sellega, et osal huvitatud osalistest (sh muuseumide</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidla konkreetse asukoha valikul arvestada, et oleks tagatud autoliikluseks (sh veoste liikumiseks) sobivad juurdepääsuteed, ligipääs ühistranspordiga. • Muuseumide eelarvesse planeerida ühishoidla külastamiseks vajalikud kulud.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
eirava tegevuse risk) Keskmine		<p>töötajatel) võib ühishoidla külastamiseks kuluda täiendavalt aega ja raha, mis raskendab nende ligipääsu. Risk on kõrgem juhul, kui konkreetse asukohavaliku puhul ei arvestata autoliikluseks ja ühistranspordiga (sh veoste liikumiseks) sobivate juurdepääsuteedega.</p> <p>Hoidla ruumiplaneering arvestaks nii museaalide transpordiks vajalike ruumide, uurijate tööruumide kui ka õpitubade jaoks vajalike ruumidega. Hoidlatesse planeeritaks piisavalt ruumi (vahekäike) museaalide liigutamiseks transpordivahenditega. Risk tekib juhul, kui ruumiplaneeringul ei arvestata kõigi ligipääsuvajadustega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Majutusteenuse korraldamine hoidla külastajatele.. • Ehitusel ja sisustamisel järgida muu maailma häid eeskujusid ligipääsu tagamiseks.
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine 4	Keskmine Hoidlate asukohad ja ruumiprogrammid peaksid olema planeeritud arvestades ligipääsetavust muuseumidele, kelle kogu seal asub, ning teistele huvilistele. Üksikute väikeste hoidlate ehitamisel, täisrenoveerimisel on olemas risk, et asukoha ja ruumiprogrammi valikul on mitmeid kitsendusi (nt muinsuskaitseenõuded), mis ei võimalda kõigile huvilistele juurdepääsu luua. Mõningane risk on seotud sellega, et osal huvitatud osalistest (nt uurijatel) võib eraldi paiknevate hoidlate külastamiseks kuluda täiendavalt aega ja raha, mis raskendab nende ligipääsu.	<ul style="list-style-type: none"> • Hoidlate asukohavalikul, ehitusel ja sisustamisel järgida muu maailma häid eeskujusid ligipääsu tagamiseks. • Majutusteenuse korraldamine hoidlate külastajatele.
	III Muudatusteta jätkamine 4	Keskmine Mitmete praeguste hoidlate asukoht ning ruumiprogramm ei toeta museaalidele ligipääsetavuse tagamist ei muuseumide endi töötajate (museaalide transpordiks on vaja neid nt kitsaid treppe pidi liigutada) ega teistele huvilistele jaoks (kõikjal pole nt uurijate tööruume). Piiratud ligipääsu risk on suurem ka ruumikitsikuse tõttu, mitmetes hoidlates ei pääse osale museaalidest füüsiliselt üldse ligi, sest nende peale on nt asetatud teised esemed. Mõningane täiendav risk on seotud sellega, et osal huvitatud osalistest (nt uurijatel) võib eraldi paiknevate hoidlate	<ul style="list-style-type: none"> • Teiste kogemuste ning ekspertteadmise kasutamine olukorra leevendamiseks • Lisainvesteeringut füüsilise ligipääsu tagamiseks. • Majutusteenuse korraldamine hoidlate külastajatele.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
		külastamiseks kuluda täiendavalt aega ja raha, mis raskendab nende ligipääsu.	
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 2	<p>Madal</p> <p>Hoidla asukoht oleks planeeritud arvestades kaugust muuseumidest, kes annavad hoidlasse oma muuseumikogud. Eestisesed vahemaad pole väga suured. Mõningane risk on seotud sellega, et osal huvitatud osalistest (sh muuseumide töötajatel) võib ühishoidla külastamiseks kuluda täiendavalt aega ja raha, mis raskendab nende ligipääsu. Risk on kõrgem juhul, kui konkreetse asukohavaliku puhul ei arvestata autoliikluseks (sh veoste liikumiseks) sobivate juurdepääsuteedega. Erasektoril oleksid mõnevõrra erinevad võimalused krundivalikuks kui I lahendusvariandi puhul.</p> <p>Hoidla ruumiplaneering arvestaks nii museaalide transpordiks vajalike ruumide, uurijate tööruumide kui ka õpitubade jaoks vajalike ruumidega. Hoidlatesse planeeritaks piisavalt ruumi (vahekäike) museaalide liigutamiseks transpordivahenditega. Laosüsteem annaks ülevaate museaalide asukohast. Risk tekib juhul, kui ruumiplaneeringul ei arvestata kõigi ligipääsuvajadustega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hoidla konkreetse asukoha valikul arvestada, et tagatud oleks autoliikluseks (sh veoste liikumiseks) sobivad juurdepääsuteed ja ligipääs ühistranspordiga. Muuseumide eelarvesse planeerida ühishoidla külastamiseks vajalikud kulud. Majutusteenuse korraldamine hoidla külastajatele. Ehitusel ja sisustamisel järgida muu maailma häid eeskujusid ligipääsu tagamiseks.
Piiratud digitaalne ligipääs museaalidele (eesmäärke eirava tegevuse risk) Keskmine	I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena 4	<p>Keskmine</p> <p>Riigis on loodud MuIS-i vahendusel digitaalse ligipääsu võimalus kogudele ning keskne digihoidla. Risk ligipääsule on olemas, sest kogude digiteerimine ei ole edenenum plaanipäraselt ning digiteeritud andmete puhul esineb kvaliteediprobleeme.</p> <p>Ühishoidla juurde kuuluks kompetentsikeskus, mis aitab tagada asjatundlikku digiteerimisteenust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Riigi jätkuv tugi kultuuripärandi digitaalselt kättesaadavaks tegemisele (e-lahenduste igakülgne arendamine, kogude digiteerimise toetamine, digiteerimise standardite ja kvaliteedinõuete väljatöötamine ja täitmise järelevalve, digiteerimise ja infosüsteemi kasutamise juhendite kohta info levitamine).
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine	<p>Keskmine</p> <p>Riigis on loodud MuIS-i vahendusel digitaalse ligipääsu võimalus kogudele ning keskne digihoidla. Risk ligipääsule on olemas, sest</p>	<ul style="list-style-type: none"> Riigi jätkuv tugi kultuuripärandi digitaalselt kättesaadavaks tegemisele (e-lahenduste igakülgne arendamine, kogude digiteerimise toetamine, digiteerimise standardite ja

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
	4	kogude digiteerimine ei ole edenenud plaanipäraselt ning digiteeritud andmete puhul esineb kvaliteediprobleeme. Digiteerimisteenuse suurem hajutatus tõstab mõnevõrra teenuse madala taseme riski.	kvaliteedinõuete täitmise järelevalve, digiteerimise ja infosüsteemi kasutamise juhendite kohta info levitamine).
	III Muudatusteta jätkamine 4	Keskmine Riigis on loodud MuIS-i vahendusel digitaalse ligipääsu võimalus kogudele ning keskne digihoidla. Risk ligipääsule on olemas, sest kogude digiteerimine ei ole edenenud plaanipäraselt ning digiteeritud andmete puhul esineb kvaliteediprobleeme. Digiteerimisteenuse suurem hajutatus tõstab mõnevõrra teenuse madala taseme riski.	• Riigi jätkuv tugi kultuuripärandi digitaalselt kättesaadavaks tegemisele (e-lahenduste igakülgne arendamine, kogude digiteerimise toetamine, digiteerimise standardite ja kvaliteedinõuete täitmise järelevalve, digiteerimise ja infosüsteemi kasutamise juhendite kohta info levitamine).
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 4	Keskmine Riigis on loodud MuIS-i vahendusel digitaalse ligipääsu võimalus kogudele ning keskne digihoidla. Risk ligipääsule on olemas, sest kogude digiteerimine ei ole edenenud plaanipäraselt ning digiteeritud andmete puhul esineb kvaliteediprobleeme. Ühishoidla juurde kuuluks kompetentsikeskus, mis aitab tagada asjatundlikku digiteerimisteenust.	• Riigi jätkuv tugi kultuuripärandi digitaalselt kättesaadavaks tegemisele (e-lahenduste igakülgne arendamine, kogude digiteerimise toetamine, digiteerimise standardite ja kvaliteedinõuete täitmise järelevalve, digiteerimise ja infosüsteemi kasutamise juhendite kohta info levitamine).
Ebatõhus organisatsiooni-line korraldus (koostöö mittetoimimise risk) Keskmine	I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena 4	Keskmine Kuna museaalide säilitamisteenus on kompleksne teenus ja sellega on seotud mitmeid erinevaid asutusi, on olemas risk, et koostöö ei toimi piisavalt hästi. Risk on kõrgem ühishoidla loomise perioodil, sest muudatusi on vaja juhtida. Hilisem tsentraliseeritum säilitamisteenuse juhtimine võimaldab koostööd paremini koordineerida.	• Ühishoidlaga seotud museaalide säilitamise teenuse tulevikuplaane tutvustada seotud asutustele ja läbi rääkida edasine koostöö ning erinevate poolte vastutus ja õigused, planeerida muudatuste juhtimine.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine 4	<p>Keskmine</p> <p>Kuna museaalide säilitamisteenus on kompleksne teenus ja sellega on seotud mitmeid erinevaid asutusi, on olemas risk, et koostöö ei toimi piisavalt hästi.</p> <p>Museaalide hoiustamist küll korraldatakse tsentraalselt Kultuuriministeeriumi poolt (nt kogumispõhimõtted, järelevalve), kuid viiakse läbi muuseumide poolt detsentraalselt. Konserveerimisteenus, seega ka koostöö Kanutiga, on toimivalt korraldatud. Kindlad protsessid, mis põhinevad paljuski koostööl, on pandud paika. Muuseum ja Kanut peavad läbi rääkima, milliseid museaale on neil võimalik konserveerida etteantud töömahu põhjal. Samas on olemas hoiustamisteenuse pakkumise risk, sest muuseumid üürivad hoidlaruume erinevatelt omanikelt. Museaalide korrektne hoiustamine on muuseumide kätes, mis aga tähendab, et muuseumid peavad leidma vajalikud ressursid, et parendada hoiustamist.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koostöö läbirääkimine, museaalide säilitamisega seotud osalistega kokkulepete tegemine.
	III Muudatusteta jätkamine 4	<p>Keskmine</p> <p>Kuna museaalide säilitamisteenus on kompleksne teenus ja sellega on seotud mitmeid erinevaid asutusi, on olemas risk, et koostöö ei toimi piisavalt hästi.</p> <p>Museaalide hoiustamist küll korraldatakse tsentraalselt Kultuuriministeeriumi poolt (näiteks kogumispõhimõtted, järelevalve), kuid viiakse läbi muuseumide poolt detsentraalselt. Konserveerimisteenus, seega ka koostöö Kanutiga, on toimivalt korraldatud. Kindlad protsessid, mis põhinevad paljuski koostööl, on pandud paika. Muuseum ja Kanut peavad läbi rääkima, milliseid museaale on neil võimalik konserveerida etteantud töömahu põhjal. Samas on olemas hoiustamisteenuse pakkumise risk, sest muuseumid üürivad hoidlaruume erinevatelt omanikelt. Museaalide korrektne hoiustamine on muuseumide kätes, mis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koostöö läbirääkimine, kokkulepete tegemine museaalide säilitamisega seotud osalistega.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
		aga tähendab, et muuseumid peavad leidma vajalikud ressursid, et parendada hoiustamist.	
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 4	Keskmine Kuna museaalide säilitamisteenus on kompleksne teenus ja sellega on seotud mitmeid erinevaid asutusi, on olemas risk, et koostöö ei toimi piisavalt hästi. Risk on kõrgem ühishoidla loomise perioodil, kuna on vaja muudatusi juhtida. Hilisem tsentraliseeritum säilitamisteenuse juhtimine võimaldab koostööd paremini koordineerida.	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvustada tulevikuplaane ühishoidlaga seotud museaalide säilitamise teenuse kohta seotud asutustele ja läbi rääkida edasine koostöö ning erinevate poolte vastutus ja õigused, planeerida muudatuste juhtimine.
Töötajate mitteleidmise risk Keskmine	I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena 4	Keskmine Hoidla rajamise ajaks on vaja säilitamisteamadel pädevaid konsultante ja projekti juhtimiseks on vaja täiendavat tööjõudu. Sobiva kvalifikatsiooniga inimesi ei pruugi palju leiduda. Kolimise puhul on olemas risk, et ei leita piisavalt ajutist tööjõudu pakendamiseks ning transpordiks. Kompetentsikeskuse puhul on olemas risk, et ei leita piisaval arvul sobiva kvalifikatsiooniga püsitöötajaid.	<ul style="list-style-type: none"> • Luua eraldi projekt efektiivsema kolimise tagamiseks. • Kaasata kolimisse vabatahtlikke. • Korraldada praeguse kompetentsikeskuse Kanuti töötajate liikumine ühishoidla kompetentsikeskusesse. • Teha koostööd vastavaid spetsialiste väljaõpetavate koolidega • Värvata aktiivselt kompetentsikeskusesse sobivaid töötajaid.
	II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine 4	Keskmine Hoidlate rajamise ajaks on vaja säilitamisteamadel pädevaid konsultante ja projektide juhtimiseks on vaja erinevais paigus täiendavat tööjõudu. Kolimise puhul on olemas risk, et ei leita piisavalt ajutist tööjõudu pakendamiseks ning transpordiks. Suurtest keskustest kaugemal asuvate hoidlate puhul ei pruugi olla võimalik leida piisaval arvul sobiva kvalifikatsiooniga püsitöötajaid.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaasata ajutiselt nõuandvas rollis ekspertteadmistega inimesi, tutvuda heade eeskujudega. • Kaasata kolimisse vabatahtlikke. • Teha koostööd vastavaid spetsialiste väljaõpetavate koolidega. • Värvata aktiivselt muuseumidesse sobivaid töötajaid.
	III Muudatusteta jätkamine 4	Keskmine Suurtest keskustest kaugemal asuvate hoidlate puhul ei pruugi olla võimalik leida piisaval arvul sobiva kvalifikatsiooniga	<ul style="list-style-type: none"> • Teha koostööd vastavaid spetsialiste väljaõpetavate koolidega. • Värvata aktiivselt muuseumidesse sobivaid töötajaid.

Risk	Lahendusvariant	Riski avaldumise suhteline tõenäosus	Maandamisvõimalused
		püsitöötajaid. Nõuetele mittevastavates hoidlates töötamise vajadus võib töötajate mitteleidmise riski suurendada.	
	IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine 4	Keskmine Hoidla rajamise ajaks on vaja säilitamisteemadel pädevaid konsultante ja projekti juhtimiseks on vaja täiendavat tööjõudu. Sobiva kvalifikatsiooniga inimesi ei pruugi palju leiduda. Kolimise puhul on olemas risk, et ei leita piisavalt ajutist tööjõudu pakendamiseks ning transpordiks. Kompetentsikeskuse puhul on olemas risk, et ei leita piisaval arvul sobiva kvalifikatsiooniga püsitöötajaid.	<ul style="list-style-type: none"> • Luua eraldi projekt efektiivsema kolimise tagamiseks. • Kaasata kolimisse vabatahtlikke. • Korraldada praeguse kompetentsikeskuse Kanuti töötajate liikumine ühishoidla kompetentsikeskusesse. • Teha koostööd vastavaid spetsialiste väljaõpetavate koolidega. • Värvata aktiivselt kompetentsikeskusesse sobivaid töötajaid.

3.3.2. Lahendusvariantidele ainuomaste riskide hinnangud ja maandamisvõimalused

Variant I Ühishoidla rajamine kompetentsikeskusena

Risk	Hinnang	Kirjeldus	Maandamisvõimalused
1. Museaalide kolimisel kahjustumise risk	Mõju kõrge, tõenäosus keskmine 6	Risk juhul, kui museaalid pole sobivalt pakendatud või kahjustuvad erinevate pindade vahel toimuva transpordi käigus õnnetuse, hooletuse tagajärjel.	<ul style="list-style-type: none"> • Järgida ekspertide nõuandeid pakendamisel ja transpordil. • Kontrollida pakendajate, transportijate tööd.
2. Kolimise viibimise risk	Mõju keskmine, tõenäosus keskmine 4	Kolitavate museaalide arv on suur, mistõttu võib nii pakendamise ja transportimise aeg pikeneda kui ka hoiustamiseks vajalikud eeltegevused (vajadusel MuS-i kirjeldamine, digiteerimine, laosüsteemi jaoks märgistamine) võivad väga palju aega võtta.	<ul style="list-style-type: none"> • Luua eraldi projekt efektiivsema kolimise tagamiseks. Koostada kolitavate museaalide pingerida kokkuleppel muuseumidega. Kolida museaalid ühishoidlasse sarnase materjali ja liigi põhiselt muuseumide kaupa (st mitte korraga kõik museaalid ühest muuseumist). Näiteks kõigepealt kolida maalid ja raamitud graafika, seejärel mööbel, arhiivmaterjal jne. • Teha aegsasti ettevalmistusi kolimisvajaduse korral.

Risk	Hinnang	Kirjeldus	Maandamisvõimalusd
			<ul style="list-style-type: none"> Eelnev museaalide ühishoidlasregistreerimissüsteemi loomine ja selle sidumine MuS-ga (arendustöö). Eraldada ühishoidlas esialgu üks täiendav ruum saabuvate museaalide jaoks (lisaks tavalistele vastuvõturuumidele).

Variant II Iga muuseumi juurde nõuetele vastava hoidla rajamine

Risk	Hinnang	Kirjeldus	Maandamisvõimalused
1. Museaalide kolimisel kahjustumise risk	Mõju kõrge, tõenäosus keskmine 6	Risk juhul, kui museaalid pole sobivaltpakendatud või kahjustuvad erinevate pindade vahel toimuva transpordi käigus õnnetuse, hooletuse tagajärjel.	<ul style="list-style-type: none"> Järgida ekspertide nõuandeid pakendamisel ja transpordil. Kontrollida pakendajate, transportijate tööd.
2. Kolimise viibimise risk	Mõju keskmine, tõenäosus kõrge 6	Kuna hoidlate rahastus ja ehitamine toimub kõige tõenäolisemalt etapiviisiliselt, siis on oht, et osa hoidlate puhul läheb pikalt aega enne, kui uus nõuetekohane hoidla valmib ning seni asuvad museaalid nõuetele mittevastavates hoidlates.	<ul style="list-style-type: none"> Toetada esmalt uute hoidlate ehitamist seal, kus halbade säilitamistingimuste tõttu on museaalide kahjustumise risk kõrge. Teha aegsasti ettevalmistusi kolimisvajaduse korral.

Variant III Muudatusteta jätkamine

Variandile ainuomaseid arvestatava mõjuga riske pole.

Variant IV Erasektorilt hoidlaruumide üürimine

Risk	Hinnang	Kirjeldus	Maandamisvõimalused
1. Pakkuja mitteleidmise risk	Mõju keskmine, tõenäosus keskmine 4	Lahendusvariant eeldab, et erasektoris leidub kinnisvarainvesteeringutele spetsialiseerunud pakkuja, kes on huvitatud ühishoidla ehitamisest ning pikaajalise (30 a) üürilepingu sõlmimisest.	<ul style="list-style-type: none"> Otsida investoreid väljastpoolt Eestit. Erinevate võimalike investorite otsimine.
2. Jätksuutlikkuse risk	Mõju kõrge, tõenäosus keskmine 6	On olemas risk, et esialgse lepinguperioodi järel soovib riik hoones museaale edasi hoiustada (juhul, kui hoone on kestvalt ehitatud ning jätkuvalt ressursiefektiivne), kuid hoone erasektorist pärit omanik ei soovi lepingut pikendada või müüb hoonet kõrge hinnaga. Samuti on olemas risk, et erasektori ettevõtte lõpetab tegevuse (pankroti tõttu).	<ul style="list-style-type: none"> Eelkõige juriidilised ja läbirääkimistega seotud maandamisvõimalused (teha eelkõiguleppeid / üürilepingu pikendamissoov aegsasti läbi arutada, tegutsemise lõpetamise korral eelisostuõigus).
3. Museaalide kolimisel kahjustumise risk	Mõju kõrge, tõenäosus keskmine 6	Risk juhul, kui museaalid pole sobivalt pakendatud või kahjustuvad erinevate pindade vahel toimuva transpordi käigus õnnetuse, hooletuse tagajärjel.	<ul style="list-style-type: none"> Järgida ekspertide nõuandeid pakendamisel ja transpordil. Kontrollida pakendajate, transportijate tööd.
4. Kolimise viibimise risk	Mõju keskmine, tõenäosus keskmine 4	Kolitavate museaalide arv on suur, mistõttu võib nii pakendamise ja transportimise aeg pikeneda kui ka hoiustamiseks vajalikud eeltegevused (vajadusel MuIS-i kirjeldamine, digiteerimine, laosüsteemi jaoks märgistamine) võivad väga palju aega võtta.	<ul style="list-style-type: none"> Lua eraldi projekt efektiivsema kolimise tagamiseks. Koostada kolitavate museaalide pingerida kokkuleppel muuseumidega. Kolida museaalid ühishoidlasse sarnase materjali ja liigi põhiselt muuseumide kaupa (st mitte korraga kõik museaalid ühest muuseumist). Näiteks kõigepealt maalid ja raamitud graafika, seejärel mööbel, arhiivmaterjal jne. Teha aegsasti ettevalmistusi kolimisvajaduse korral. Eelnev museaalide ühishoidlas registreerimissüsteemi loomine ja selle sidumine MuIS-ga (arendustöö). Eraldada ühishoidlas esialgu üks täiendav ruum saabuivate museaalide jaoks (lisaks tavalistele vastuvõturuumidele).

3.4. Lahendusvariantide analüüsi kokkuvõte

Diskonteeritud kulude poolest (st arvestades raha väärtuse vähenemist ajas) osutus esmase analüüsi käigus 30 aasta kogukulude poolest **kõige madalama maksumusega lahendusvariandiks variant III** ehk muudatusteta jätkamine (tehakse vaid minimaalseid investeeringuid hoidlate säilitamistingimuste hoidmiseks). Järgnesid RKAS-ilt või erasektori käest kompetentsikeskusena tegutseva ühishoidla üürimise variandid (e I variandi RKAS alamvariant ning variant IV). **Kõige kallimaks lahenduseks osutus II variant** ehk iga muuseumi juurde nõuetekohase hoidla rajamine ning maksumuselt järgmine oli riigi poolt ühishoidla ehitamise lahendus (mõlemad neist nõuavad kõrgeid algseid investeeringuid, samas kui muude lahenduste puhul jaotub maksumus pikema ajaperioodi peale).

Juhul kui madalama maksumusega lahendused (e III, I RKAS alamvariant või IV) on ka jätkusuutlikud, oleks ressursikasutuse seisukohast otstarbekas eelistatud variandina välja valida üks neist lahendustest. Kuigi riskide analüüsi käigus hinnati ka ressursikasutust, oli seal teiseks aspektiks jätkusuutlikkus, nii et võrreldakse edasi nende kolme variandi riskihinnanguid (tabel 10).

Kolmas, muudatusteta jätkamise variant sai lahendusvariantide üleste riskide võrdluses kõige kõrgema koondhinde (e kõige kõrgema riskitaseme). Variandid ei erinenud omavahel oluliselt piiratud digitaalse ligipääsu, ebatõhusa organisatsioonilise korralduse ning töötajate mitteleidmise riskide tasemete poolest, kuid nelja erinevaid hinnanguid saanud riski (säilitamise halb kvaliteet, ruumipuudus, kõrge maksumus, piiratud füüsiline ligipääs) kokkuvõttes oli riskantsem III lahendus. Eriti paistis selle lahenduse puhul silma säilitamise halva kvaliteedi risk. Positiivseks osutus see, et erinevalt teistest lahendusvariantidest polnud lahendusvariandil III täiendavaid, sellele variandile omaseid riske, mida lisaks arvesse võtta. Kõrge museaalide kahjustumise ja hävimise risk (säilitamise halva kvaliteedi riski koondhinne on 9) on samas piisav selleks, et antud lahendus hoolimata selle madalast maksumusest edaspidi **väljastada**.

Kinnisvaraga seotud ressursikulu vaadates jäävad seega järgmiste soodsamate lahendusvariantidena järele variant **I alamvariant RKAS**, ehk ühishoidla kui kompetentsikeskuse arendamine RKAS-i poolt ning **IV** e ühishoidla kui kompetentsikeskuse ehitamine erasektori poolt (ja ühishoidla üürimine neist ühe käest). Kummalgi variandil puuduvad ülikõrge riskitaseme hinnanguid, mis emma-kumma puhul seaks valiku tugevalt kahtluse alla. Neil kahel variandil on mitmeid sarnase tasemega madalaid kuni kõrgeid riske. Mõlema variandi puhul on hinnatud ruumipuuduse ja museaalide piiratud füüsilise ligipääsu riski madala hindega (2). Keskmise hindega (4) on hinnatud järgmiseid riske: piiratud digitaalne ligipääs museaalidele, ebatõhus organisatsiooniline korraldus, töötajate mitteleidmine, kolimise viibimine. Kõrgema hinde (6) on saanud kõrge maksumuse risk ning museaalide kolimisel kahjustumise risk. Edasi on riskihinnangud mõnevõrra erinevad. Säilitamise madala kvaliteedi puhul on IV variandi hinnatud riskantsemaks (hinne 6) kui I variandi (hinne 3). Kui vaadata selle erinevuse sisu eelnevatest riskitabelitest, selgub, et IV variandi riskihinnangut on siin võrreldes I variandiga suurendanud sellega seotud suurem ebakindlus (juhu, kui üürileping peaks ootamatult lõppema, on võib-olla vajalik museaale täiendavalt transportida ning kasutusele võtta säilitamiskoostööte mittevastavaid ajutisi hoiupindu). Riski tõenäosuse hinnang ei ole tegelikult väga erinev, kuid kuna säilitamise halva kvaliteedi risk on üks kõrge mõjuga riskidest, on ka väike erinevus riski avaldumise tõenäosuses märgatavalt tõstnud koguhinnangut. IV variandiga on seotud ka kaks täiendavat riski, mida I variandiga pole seotud. Esmalt pakkuja mitteleidmise risk (hinne 4) ning teiseks jätkusuutlikkuse risk (hinne 6) – seotud eelkõige sellega, mis juhtub edasi, kui üürileping pärast kokkulepitud perioodi lõppeb või eraettevõtte nt hoopis tegevuse lõpetab). Kõik IV variandiga seotud kõrgemad või täiendavad riskihinnangud kajastavad üldjoontes selle lahenduse väiksemat ennustatavust ning

suuremat ebakindlust. Ressursikasutuse arvestamisel ning variantide I ja IV jätkusuutlikkuse võrdlemisel jõuti järeldusele, et analüüsi põhjal **potentsiaalselt kõige efektiivsemat ning ressursisäästlikumat Eesti kultuuripärandi pikaajalist säilitamist tagavaks lahenduseks on variant I ehk ühishoidla loomine kompetentsikeskusena (arendajaks RKAS).**

Samas peab ka valitud lahenduse korral silmas pidama, et sellega on seotud mitmeid riske. Iga risk võib realiseerumisel kaasa tuua ohte, mis võivad tähelepanuta jäämisel ning sobivaid riskijuhtimistehnikaid kasutamata oodatust suuremaks eskaleeruda. Seetõttu on ühishoidla ehitamise korral soovitatav edaspidiseks luua selge kava riskide monitoorimiseks ning juhtimiseks (sh ülevaade indikaatoritest, mis näitavad, et risk hakkab realiseeruma / on realiseerunud ning tegevusplaanid riskide juhtimiseks).

Tabel 10. Koondtabel käsitletud lahendusvõimaluste riskide koondhinnetest

Risk	Lahendusvariant I (ühishoidla kompetentsikeskusena)	Lahendusvariant II (nõuetekohased hoidlad iga muuseumi juurde)	Lahendusvariant III (muudatusteta jätkamine)	Lahendusvariant IV (erasektorilt ruumide üürimine)
Säilitamise halb kvaliteet (museaalide kahjustumine, hävimise risk)	3	6	9	6
Ruumipuudus (kaudne museaalide kahjustumise, hävimise risk)	2	4	6	2
Kõrge maksumus (riigieelarve koormamise risk)	6	9	6	6
Piiratud füüsiline ligipääs museaalidele (eesmärke eirava tegevuse risk)	2	4	4	2
Piiratud digitaalne ligipääs museaalidele (eesmärke eirava tegevuse risk)	4	4	4	4
Ebatõhus organisatsiooniline korraldus (koostöö mittetoimimise risk)	4	4	4	4
Töötajate mitteleidmise risk	4	4	4	4
Museaalide kolimisel kahjustumise risk	6	6	x	6
Kolimise viibimise risk	4	6	x	4
Pakkuja mitteleidmise risk	x	x	x	4
Jätkusuutlikkuse risk	x	x	x	6

4. Võimaliku ühishoidla ruumiprogramm

Peatüki alguses käsitletakse praegu hoiustamiseks olemasolevaid vahendeid ja ressursse ning Hollandi ja Soome ühishoidlate lahenduste näiteid. On valitud näited just neist riikidest, kuna need näited esindavad kaasaegseid ja läbimõeldud hoidlaid, millest on võimalik eeskuju võtta ka Eestis. Järgnevalt esitatakse analüüs selle kohta, kas on otstarbekam museaale hoiustada muuseumide kaupa või materjalipõhiselt. Seejärel antakse ülevaade sellest, missuguseid ruume, sisustust ja seadmeid (sh toetatavat IT süsteemi) vajab kompetentsikeskusena tegutsev ühishoidla. Aruande lisades 4 ja 5 on toodud ühishoidla Põhja-Eesti ning Lõuna-Eesti hoonete üldine ruumiprogramm.

4.1. Eesti, Hollandi ja Soome hoiustamislahendused

Eesti

Olemasolevad ressursid ja vahendid (hoiustamise inventar, museaalide pakendid)

Nõuetekohased (moodsad) hoidlad on olemas SA EKM-il ja ERM-il, lisaks ehitatakse praegu uut hoidlat EAM-ile. Neis hoidlates on üldjoontes olemas museaalide materjalile ning liigile sobivad hoiustamislahendused (tsoonid, milles on tagatud sobiv sisekliima, ning liigutatavad alused, riulisüsteemid, karbid, kapid). Teistes Eesti muuseumides on museaalide säilitustingimused tulenevalt hoidlate (väiksed kõrvalhooned, tööruumid jms) omapärast suuresti erinevad ja kohati ka nõuetele mittevastavad (keldrid, kütmata hooned, ajutised laopinnad, garaažid jms).

Muuseumidel puuduvad võimalused eritingimusi vajavate esemete hoiustamiseks (fotomaterjalid – klaasplaadid, plastpõhimikel fototehnikad; nitrotselluloos ja -atsetaatmaterjalid jms). Museaalid on reeglina jaotatud hoidlatesse kogude põhiselt. Osaliselt ühtib selline jaotus ka esemete materjalipõhise jaotuse (nt tekstiilikogu, arhiiv-dokumentide kogu, fotokogu, mööblilikogu) korral. Samas koosnevad näiteks kunstikogud (maal, graafika, skulptuur, nahkehistöö jms) ja ajaloolised kogud väga erinevast materjalist ja liigist esemetest. See tingib selle, et hoidlates on kasutusel mitteoptimaalsed lahendused, mis põhjustavad ruumide ebaotstarbekat kasutust ja ruumikitsikust ning tihti on esemed paigutatud üksteise peale ja hoidlas puudub piisav manööverdamisruum. On hoidlaruume, mille sisustus on küll nõuetele vastav, kuid ruumipuuduse tõttu on esemeid liiga tihedalt hoiustatud (nt Eesti Tuletõrjemuuseum, ETDM jt). Lähemalt vaata näiteid peatükist 2 ja lisast 3. Enamikul muuseumidest puuduvad sobivad abiruumid museaalide ja uute tulmete korrastamiseks, uurimiseks, digiteerimiseks, näituste ettevalmistamiseks jms. Sellistes tingimustes töötamisel on muuseumide probleemiks museaalide riskirohke säilitamine ja ennetava hoidetöö halb kvaliteet.

Säilitamistingimuste parendamiseks on muuseumid vastavalt võimalustele panustanud sobiva hoiustamisinventari soetamise, museaalide nõuetekohasesse pakendamisse ja ümbristamisse. Valdavalt on pakendatud fotokogusid, paberdokumente, paberalusel kunstiteoseid ja tekstiilmaterjale (vaibad). Näiteks pakendaksid ETMM ning SA ETM oma pabermaterjalid üleviimisel Eesti Hoiuraamatukokku arhiivipüsivast kartongist ümbriskarpidesse ja sobivatesse metallist sahtelkappidesse. Arhiivipüsivast kartongist valmistatud pakendid ja standardne metallist hoidlainventar (riiulid, kapid) on sobilik üle viia ka ühishoidlasse. Happelised ümbrised, PVC kiletaskud jms ebakvaliteetne pakend ning amortiseerunud ja vananenud hoidlainventar ei sobi ühishoidlasse üleviimiseks.

Järgnevalt kirjeldatakse muuseumikogude hoiustamisteenuse pakkumise rahvusvahelist kogemust Hollandi ja Soome näitel. Kokkuvõtvalt on esile toodud nende projektide hoiustamisega seonduvad põhimõtted, mida on kasulik silmas pidada ja järgida ka Eesti ühishoidla kontekstis.

Holland

Hollandi Vabaõhumuuseum, Amsterdami Rijksmuseum ja Riigi Kultuuripärandi Teenistus alustasid 2013. aastal projekti Hollandi Kollektsoonikeskuse arendamise uurimiseks (projekt teostub 2020. aastaks, praeguseks on projektiga liitunud ka Paleis Het Loo). Keskuse eesmärgiks on hallata riiklikke muuseumikogusid avatud ja ligipääsetaval viisil, samas aga peab kogude haldamine olema turvaline ja vastutustundlik. Eesmärgiks on innovaatiline kliimakontseptsioon (neli sisekliimatsooni) madalate temperatuuridega hoidlates, kus saab luua muudetava temperatuuriga tsoone, kui see on vajalik tegevuseks kohapeal. Rajatav keskusehoone peab vastama kogude vajadustele vähemalt 30 aasta jooksul ja hoonet peab saama laiendada umbes 30% lisahoidlaruumi võrra. Eesmärgiks on hoidlate jaotus tiheda paigutuse põhimõttel, kus võimalik, ja ruumikam paigutus, kus vajalik: seda riski, logistika ning avatuse ja ligipääsetavuse tõttu. Kogud paigutatakse eraldatud ruumidesse sisekliimanõuete mittetäitmise ning kahjurite, tulekahju, sissemurdmise ja veekahjude riski vähendamiseks. Esemed paigutatakse hoidlatesse materjali- ja liigipõhiselt, kasutades esemest lähtuvalt sobilikke riuli- ja kapisüsteeme ning arvestades ratsionaalseid ja turvalisi logistikalahendusi. Keskuses luuakse eeskujulikud võimalused konserveerimise ja uurimise valdkonnas ning kogud peavad olema väljastpoolt digitaalselt hästi ligipääsetavad. Keskuse jaoks on vaja umbes 30 000 m² brutopõrandapinda, et mahutada hoidlaid ning ruume logistika, konserveerimise, restaureerimise, uurimistöö jaoks ja kontoreid. Ümbritseva territooriumi jaoks on vaja 3500 m². Keskusesse kavatakse paigutada u 675 000 objekti.

Keskuse ruumilahendus, inventar ja tööde logistika on analoogne allpool kirjeldatava Soome ühishoidlaga.

Soome

Soome Muinsuskaitseameti haldusalas avati 2016. aastal ühishoidla, kus pakutakse ühe katuse all nii hoiustamisteenust kui ka konserveerimis- ja digiteerimisteenust. Hoiustamisteenuse osutamiseks on rajatud ruumid eelkonserveerimiseks ning hoidlateks. Endise logistikakeskuse ruumides paiknev ühishoidla võtab enda alla 16 000 m² ja pinna üürileping on sõlmitud 15 aastaks. Ühishoidlasse esemete sissetoomiseks ning nende väljaviimiseks on rajatud laadimisplatvormiga laadimisruum, kuhu mahub autorong, mis koosneb sadulveokist ja poolhaagisest. Laadimisruumist avanevad uksed eelkonserveerimisruumidesse esemete sissetoomiseks ning on olemas eraldi ustega väljapääsud hoidlatest esemete väljasaatmiseks. Laadimisruumi kõrval asuvad pakendamise ning pakendite hoidmise ruumid, samuti suured külmikud ja ruumid esemete jaoks, mis vajavad enne konserveerimist või hoidlasse paigutamist karantiini. Esemed, mis ei vaja konserveerimist ega karantiinis hoidmist, viiakse edasi hoidlatesse. Hoidlad võimaldavad säilitada esemeid üheksa erineva materjali vajadustest tulenevalt: orgaanilised materjalid (paber, tekstiil ja puit), anorgaanilised materjalid (keraamika, klaas, kivi), nahk- ja karusnahkesemed, fotomaterjalid ja negatiivid; veest ja maa seest välja toodud vettinud esemete jaoks on külmikud ja sügavkülmikud. Hoidlad on varustatud erinevat varianti riulitega (aluseriulid, arhiiviriulid, karbiriulid, konsooliriulid, laoriulid) ning siirdemehhanismidega riulitega.

Hoidlates on kõige vajalikuga varustatud töökohad, et teostada esemete sissevõtmist ning väljaandmist ja selle kohta vajalikku arvepidamist (kasutatakse triipkoodi süsteemi). Hoidlate uksed, mis on kõrged ja kahepoolsed, avanevad koodikaardiga automaatselt. Hoidlate temperatuuri ja niiskustaset hoiavad reguleeritavad kliimaseadmed ning kasutusel on asjakohased

tulekustutussüsteemid. Uste avamine ja liikumine ühishoidlas ruumist ruumi on võimalik ainult koodikaardiga.

4.2. Museaalide hoiustamine materjalipõhiselt või muuseumide kaupa

Muuseumide kaupa hoiustamine

Muuseumide kaupa hoiustamine tähendaks, et igal muuseumil, mille kogu hoiustatakse ühishoidlas (praeguse seisuga 23 muuseumi), oleks seal oma ala. Alad peaksid olema erineva üldsuurusega, sest muuseumid paigutavad ühishoidlasse erineval hulgal museaale (vt erinevate muuseumide museaalide hoiustamiseks vajalikku pinnavajadust jooniselt 5). Paljude muuseumide kogudes on säilitamiseks erinevaid sisekliimatingimusi vajavaid esemeid, mistõttu oleks tarvis nende parimaks säilitamiseks moodustada muuseumide alade sisse omakorda erineva sisekliimaga alasid, või kasutada väiksemaid kambreid. Kuna kogudes on ka erinevat liiki ning suurusega esemeid, tuleks iga muuseumi alale valida sobival hulgal erinevat hoiustamisinventari.

Materjali- ja liigipõhiselt hoiustamine

Materjalipõhiselt hoiustamine tähendaks, et museaalid on ühishoidlas paigutatud ühtekokku vastavalt nende materjalidele ning hoidlas on materjalipõhiselt erinevad hoidlaalad. Neis erinevates ruumides tuleks tagada sobivad sisekliimatingimused vastavalt materjalile. Muuseumide kogudes on erinevast materjalist esemeid erineval hulgal, mistõttu varieeruks nende alade suurus (Eesti muuseumide kogude täpne materjalipõhine jaotus puudub, soovitusi ühishoidla tarbeks materjalipõhise jaotuse kohta täpsema ülevaate saamiseks vt lisast 6 ning esialgseid hinnanguid materjalipõhiste hoidlaruumide suuruse kohta vt lisast 5). Esemete paigutamisel oleks võimalik lisaks materjalile lähtuda ka esemete liigist, mis võimaldaks sarnaseid (ja mõningatel juhtudel samas suuruses) esemeid grupeerides ka hoidlainventari grupeerida (nt riideesemete, maalide hoiustamiseks sobiv sisustus).

Säilitustingimused ja turvalisus

Materjalipõhiselt hoiustamine pakub säilitustingimuste ning turvalisuse seisukohast selgeid eeliseid võrreldes muuseumide kaupa hoiustamisega. Esemete materjalipõhiselt hoiustamine võimaldab kohandada sisekeskkonnatingimusi sobivaks just konkreetsete materjalide jaoks (vt erinevate materjalide säilitamiseks vajalikke sisekeskkonnatingimusi lisast 2). Muuseumide kaupa hoiustades on olemas risk, et ei suudeta tagada erinevate museaalide jaoks optimaalset sisekliimat ning sellest tuleneb museaalide kahjustumise oht. Muuseumide alasid oleks küll võimalik jaotada sektsioonideks, kuid see oleks paljudel juhtudel ebapraktiline (nt kui on tegemist väikese muuseumikoguga, mis sisaldab mitmest erinevast materjalist esemeid) ning sisekeskkonnatingimuste varieerimine väikeste ruumide kaupa suurendaks lahenduse maksumust. Teatud materjalid (nt fotofilm, värvilised paberfotod) vajavad säilitamiseks niivõrd spetsiifilisi tingimusi (nt külmkambreid), mistõttu ka muude materjalide muuseumide kaupa hoiustamise korral oleks otstarbekas neid ühiselt hoiustada. Turvalisuse seisukohast oleks materjalide kaupa hoiustades vs esemeid muuseumide ja nende siseselt materjalide kaupa väiksematesse ruumidesse eraldades lihtsam tagada nii valvet, evakuatsiooni hädaolukordades kui ka sobivaid tulekustutussüsteeme jms.

Hoidlapind ja inventar

Hoidlapinna ja vajaliku inventari seisukohast pakub museaalide materjalipõhiselt hoiustamine mitmeid eeliseid võrreldes museaalide muuseumide kaupa hoiustamisega. Juhul kui hoiustada museaale muuseumide kaupa ning luua materjalide jaoks muuseumide alade sisse erinevaid väiksemaid ruume, suurendab see üldist hoidlapinna vajadust. Museaale materjali- ning liigipõhiselt paigutades on lisaks võimalik otstarbeka paigutuse abil optimeerida nende jaoks vaja minevat ruumi võrreldes esemete muuseumide kaupa paigutamiseiga. Hoidlatesse on vaja ka ajutisi tööpindu museaalidega tegelevatele inimestele (nt inventuuri tegemise ajaks), mille arvu on võimalik mõistlikult optimeerida materjalipõhise paigutuse korral ilma kasutusmugavust vähendamata. Museaalide materjali ja liigi kaupa paigutamine võimaldab kokkuvõttes vähendada ka vajamineva inventari hulka võrreldes muuseumide kaupa paigutusega, sest sel juhul on ratsionaalse paigutuse korral vähem osaliselt kasutamata jäävat eriotstarbelist inventari. Teatud inventari, nt seifide soetamine mitmete erinevate muuseumide jaoks eraldi ei ole soovitatav ka muuseumide kaupa hoiustamise lahenduse korral. Suurem hoidlapinna ja inventari vajadus suurendavad omakorda lahenduse maksumust.

Laosüsteem ja logistika

Hästi toimiv laosüsteem tagab museaalide kerge leitavuse mõlema lahenduse puhul. Museaalide materjali- ja liigipõhine hoiustamine annab kiire otsese visuaalse ülevaate riigi muuseumikogus leiduvatest samalaadsetest esemetest, mis paiknevad ühishoidlas, samas kui muuseumide kaupa hoiustamine võimaldab kiiresti visuaalselt hoomata teatud kogusse kuuluvaid esemeid ning kogu tervikuna. Logistika seisukohast on mõnevõrra rohkem eeliseid museaalide materjalipõhisel hoiustamisel. Muuseumide kaupa paigutamise eelised on eelkõige seotud konkreetsest kogust suurema hulga esemete korruga väljaandmisega (nt väljapoole näitusteks või kohapeal uurijatele). Sel juhul on esemete korruga ühest asukohast kättesaamine kiirem. Materjalipõhine paigutus kergendab samas oluliselt museaalide esmast vastuvõttu (mis on suure mahuga tegevus) ning pole välistatud, et nt näituste või uurijate tarbeks on hiljem vaja kätte saada lähestikku asuvaid samaliigilisi esemeid.

Töökorraldus

Muuseumide kaupa hoiustamise korral on lihtsam teha ühe muuseumikogu inventuuri, sest esemeid ei ole vaja kätte saada erinevatest hoiustamiskohtadest. Muuseumide kaupa hoiustamine lihtsustab ka vastavate muuseumide töötajatel oma muuseumi koguga tutvumist (nt juhul, kui tööle asub uus koguhoidja). Samas on materjalipõhisel hoiustamisel töökorralduslikult mitmeid olulisi eeliseid. Säilitamistingimuste ja konserveerimisvajaduse jälgimine ning hoidlaruumide ja museaalide puhastus on materjalide kaupa paigutamise korral lihtsamad ja vähem töömahukad (e nõuavad ka vähem tööjõudu). Ka on lihtsam töötajaid konkreetse hoidlaruumi hooldamiseks välja õpetada. Kuna viimasena mainitud töid tehakse ühishoidlas pidevalt, on oluline neid võimalikult efektiivselt korraldada.

Järgnevatel tabelites (tabel 11 ja 12) on toodud museaalide muuseumide kaupa või materjalipõhiselt hoiustamise peamised tugevused ning nõrkused.

Tabel 11. Museaalide muuseumide kaupa hoiustamise tugevused ja nõrkused

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Võimalik kiire visuaalne ülevaade konkreetse muuseumi kogust. • Muuseumitöötajatel on lihtsam konkreetse muuseumi koguga vahetult tutvuda ning säilib side koguga. • Korraliste inventuuride tegemine on muuseumitöötaja jaoks kergem, sest esemed on paigutatud ülevaatlikult kogude kaupa nn muuseumi kontekstis, millega ollakse harjunud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keeruline luua esemetele materjalist lähtuvalt nõuetekohaseid säilitustingimusi. • Vaja rohkem ruumi, sest mh erinevat liiki inventari kasutus muudab ruumilahenduse ebaotstarbekaks (mistõttu maksumus on suurem). • Logistika hoones on keerulisem (näiteks eriliigiliste esemete kättesaadavus ja liigutamine erinevat tüüpi inventari vahel eeldab manööverdusruumi tõstukitele, kärudele jms). • Kiire visuaalse ülevaate saamine ühishoidlas paiknevatest samaliigilistest esemetest on raskendatud. • Museaalide vaatluse organiseerimine (inventuurid, seisundi hindamine) või nende korrastamise, digiteerimise korraldamine nõuab täiendavat pingutust, sest ühes kohas võivad paikneda erinevatest liikidest ja materjalidest esemed.

Tabel 12. Museaalide materjalipõhiselt hoiustamise tugevused ja nõrkused

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Lihtsam luua esemetele materjalist lähtuvalt nõuetekohaseid säilitustingimusi. • Vaja vähem ruumi, sest mh hoidla varustus sarnase inventariga annab optimaalsema ruumilahenduse (mistõttu maksumus on madalam). • Logistika hoones on lihtsam (optimaalsem ruumilahendus võimaldab paremat museaalide kättesaadavust ja manööverdamisruumi). • Visuaalselt loob sarnaste esemeliikide kooslus hea ülevaate stiilide ja tehnoloogia erisustest. • Samaliigiliste ja samadest materjalidest museaalide (suure hulga materjali samaaegse) vaatluse organiseerimine (inventuurid, seisundi hindamine) ning nende korrastamise või digiteerimise korraldamine on otstarbekam ja aega säästvam, kasutades museaalidele sobivates mõõtmetes abipindu ja sarnaseid töövahendeid (kärud, tõstukid, jms). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiire visuaalse ülevaate saamine konkreetse muuseumi kogust on raskendatud. • Muuseumitöötajate vahetu tutvumine konkreetse muuseumi koguga nõuab rohkem pingutust ning side muuseumi koguga võib väheneda. • Muuseumi esindaja peab korralist inventuuri tehes kulutama rohkem aega oma kogu esemete ülesleidmiseks, sest esimestel kordadel on vaja harjuda laosüsteemiga ning võib vaja olla liikuda erinevate ruumide vahel.

Järeldus

Ühishoidla ruumide kavandamisel on otstarbekas lähtuda museaalide paigutamisest hoidlasse materjali- ja liigipõhiselt. Materjali- ja liigipõhine paigutus võimaldab museaalidele luua lähtuvalt nende materjalist parimad säilitustingimused, säästab ruumi (mis vähendab omakorda maksumust) ning hõlbustab logistikat. Museaalide hoiustamisel muuseumide kaupa on omad eelised, aidates eelkõige ka museaalide ühishoidlas paiknemise korral säilitada muuseumitöötajate sidet oma

muuseumikoguga, kuid ressursikasutuse ja igapäevase töö lihtsuse vaates on tegemist ebaoptimaalse lahendusega.

Museaale võiks paigutada materjali- ja liigipõhiselt, eraldades nt tsoonides materjale: puit, metall, tekstiil, paber, keraamika, klaas, kivi, nahk, plastik ning arvestades vajadusega koondada samalaadseid objekte, nt bioloogilisi-, arheoloogilisi- ja fotomaterjale ning raamitud kunstiteoseid (maal, graafika).

Ühishoidla ruumilahenduste planeerimiseks on vajalik esemete materjali- ja liigipõhine inventeerimine muuseumide kaupa, nimekirjade koostamine ja vastavalt sellele hoidlapinna jaotamine sisekliimatsoonideks (vt museaalide ühishoidlasse üleviimise tegevuste esialgset kavandit lisas 6). Museaalide materjalipõhist jaotust uuriti ka praeguse uuringu käigus laiali saadetud küsimustiku abil, kuid paljudel juhtudel ei suutnud vastajad täpseid andmeid esitada. Materjalipõhise jaotuse täpsustamine on oluline, sest sellest sõltub ühishoidla erinevate hoidlaruumide (tsoonide) pinnavajadus. Museaalide hoiustamine peab toimuma eelistatavalt madalamatel temperatuuridel (12–16°C), tööpiirkondades peaks saama temperatuuri reguleerida, kuid seda mitte üle 23°C. Ruumide õhu suhteline niiskus peaks jääma vahemikku 40–50%. Mõned materjalid (nt fotomaterjalid, varased plastikud, väärismetall) vajavad samas säilitamiseks spetsiifilisi tingimusi (külmikud või külmakamber, hea kohtventilatsioon, seifiruumid), mistõttu on nendele ruumide planeerimisel eriti oluline teada museaalide hulka. Rahvusvahelise kogemuse põhjal (nt Hollandi kollektsioonikeskus) on teada, et asjassepuutuv info täieneb ka veel hoidla täitmise protsessi käigus.

4.3. Hoidla ja kompetentsikeskuse sisustus ja ruumipaigutus

Ühishoidla hoidlaruumid on soovitatav kujundada, võttes eeskujuks Hollandi kollektsioonikeskuse ruumipaigutust, sisustust ning seadmeid, kuna tegemist on kaasaegse säilitamistingimusi tagava energiasäästliku lahendusega. Peamiseks hoidlainventariks sobivad värvkattega metallkapid ja -riiulid. Nõuetekohaseks pakendamiseks on hoidlas vaja kvaliteetseid pakkematerjale: arhiivipüsiv kartong, siidipaber, muuseumikvaliteediga sünteetilised pakkematerjalid nagu Tyvek, polüester ja polüetüleenist ümbrised (sobivad järgmistele museaalidele: fotomaterjalid, postkaardid, tundliku meediaga dokumendid, joonised jms) ning sobivast plastikust hoiu- ja transpordikaste.

Samas pole ühishoidla ainult museaalide hoiustamiseks kasutatav ladu. Esemed vajavad hoidlasse sisenedes esmast ja perioodilist seisundi monitooringut (materjalidest lähtuvalt 2–5-aastane kontrolltsükkel), vältimaks võimalikku saaste (hallitus, putukkahjurid jms) levikut. Esemete ettevalmistus (saastunud esemete karantiin, puhastamine, desinfitseerimine ja vajadusel säilitusümbriste valmistamine ning esemete ettevalmistus näitusteks) saab toimuda vaid selleks sobivalt sisustatud ja vajalike materjalide ning töövahenditega varustatud töökeskkonnas (**ennetava konserveerimise ruumid**). Esemete ettevalmistus digiteerimiseks (sirutamine, pisiparandused jms) ja keerukad konserveerimistööd teostatakse **praktilise konserveerimise ruumides**.

Ühishoidla ennetava ja praktilise konserveerimise tööruumide kavandamisel tuleb arvestada, et konserveerimise puhul on vaja ühele konservaatorile oluliselt rohkem tööpinda kui ühishoidlas töötavale administratiivsele töötajale või ühishoidlat külastavale muuseumi töötajale. Konservaatoril on üheaegselt töös 3–4 või enam eset. Töös olevad esemed on erineva suurusega ja konserveerimistoimingud nõuavad ka erinevat ajalist perioodi. Esemed peavad tööperioodil asuma konservaatoriga samas ruumis või kõrvalruumis, et konservaator saaks nendega regulaarselt tegeleda (ettevalmistus konserveerimistegevuseks, praktilise töö erietapid jms) ja hinnata protsesside (näiteks kuivamis- ja stabiliseerumisprotsessid) kulgu. Ruumid ei saa olla väikesed eraldiseisvad kantseleitüüpi

kontorid, vaid konserveerimistöökodade ruumilahendus eeldab võimalust ruume liigendada (lükandseinad) ja tööpindu ümber paigutada. Erinevate materjalide töökojad peavad olema eraldiseisvad ruumid (metalli-, puidu-, tekstiili-, paberi-, maali- jms töökojad, vt jaotust lisast 4). Töö eripära vajab ruumide loogilist jaotamist: nn mustad ruumid (tegevus, mille puhul käsitlemine tekitab mustust, mis võib ruumis levida; hallitussaaste ja tolm; kõrvalprodukte tekitavad tööd, nt skulptuuride puhastamine liivapritsiiga) ja mürarohked ruumid (tolmuimejad, vaakumlauad, puidutöomasinad jms) ning puhtad ruumid (märgtöötlustused, lakkimine, värvimine, õblemine, toneerimine jms). Ühishoidla kompetentsikeskuse osas peab olema tööruumidest eraldi asetsev keemialaboratoorium, kus valmistatakse töölahuseid ja hoiustatakse väikeses mahus kemikaale (spetsiaalsed tõmbega keemiakapid). Esemete seisundi uuringuks ja materjalide määramiseks on vajalik (uurimis-)laboratoorium, mis on varustatud eriotstarbeliste mikroskoopidega.

Lisaks konservaatori tööruumidele on vaja keskusesse kavandada fotostudio – nn **digiteerimisosakond** (kus toimub konserveerimistöõde dokumentatsiooniks sobiva kvaliteediga ja kõrge kvaliteediliste kujutiste valmistamine) – ning konserveerimismaterjalide hoidlaruumid (kus hoitakse lahuseid, pulber- ja mürgiseid kemikaale, värve, liime, lakke ning abikangaid ja -pabereid, puitmaterjale jms). Vajalikud on ka ühishoidla juhtimisstruktuuri kuuluva personali tööruumid ja üldkasutatavad ruumid, mida saab kohandada nõupidamiseks, erialaseks õppetöökaks ja seminarideks; raamatukogu-arhiiv, riietusruumid, puhkeruum, pesu- ja tualettruumid, koridorid, liftid jm.

Ühishoidla vajab oma ruumides stabiilse ja puhta sisekliima (temperatuur, õhuniiskus, tolmuvaab õhk) tagamiseks ja reguleerimiseks kliimaseadmeid, üld- ja kohtventilatsiooni ning õhupuhastusfiltreid. Ruumides on sõltuvalt tööruumi kasutuse eesmärgist vaja hoida sobivat õhuniiskuse taset, mis omakorda sõltub väliskliima muutustest, aastaajast ning ööpäeva rütmist.

Soovitavad õhuniiskuse tasemed (suhteline õhuniiskus RH):

- keskmine 40–50% (+- 5%);
- alla 40% vajavad metallesemel ja arheoloogilised orgaanilised leiumaterjalid;
- alla 30% ei tohiks niiskus hoidlas ja tööruumides langeda, sest see põhjustab materjalide pöördumatut keemilist kahjustumist (siseniiskuse eraldumine ja struktuuri kahjustumine);
- reguleeritav niiskustase ja temperatuur külmikutes ja külmkambrites.

Kõikidesse konserveerimisega seotud tööruumidesse on vaja paigaldada vee- ja kanalisatsioonitorustik, ruumides on vaja tagada vee äravool ka põrandapinnalt. Tööks kasutatav vesi peab olema filtreeritud ja pehmendatud (rauasademe ja soolade vaba). Ruumides peab olema kemikaalikiind, ühekõrgune ja sile põrand, üld- ja kohttõmme, tõmbekapid, ühendused suruõhuseadmetele, kesktolmuimeja, rohkelt elektripistikupesid (põrandasse paigutatud ja siinidel liikuvad pesad). Fotostudios ei ole veevõtukraanid ja põrandal vee äravoolu kanalid lubatud. Kesktolmuimejaga ühenduse võimalus on eriti vajalik digiteerimisega seotud ruumides. Kui keskus on vaja võtta kasutusele röntgenaparatuur, tuleks hoone ehituse käigus selle tööruumi seinad katta 15 mm plii- või 75 cm paksuse betoonikihi. Plii omab head kaitset radioaktiivsuse ja röntgenikiirguse vastu, kuid materjal on kahjulik ja pole lubatud töökeskkonnas kasutamiseks. Eeldatavasti rahuldab ühishoidla vajadused digitaalne röntgeniseade, mille puhul ei ole vajalik eelpoolnimetatud nõuetega ruumi rajamine. Puidutöökotta on vaja kavandada saepurukogumissüsteem.

Tööruumid peavad olema hea valgustusega: loomulik päevavalgus ja tööks sobiva spektriga (UV-kiirguse vabad) ja mittevärelevad valgustid. Tööruumide aknad peavad olema UV ja IP (soojuskiirgus) kaitsekiledega ning varustatud kardinate ja/või ruloodega.

Suurtes ruumides tehtava konserveerimistöõ kõrval vajavad konservaatorid eraldi ruumi keskendumist nõudvaks tööaruannete koostamiseks, õppematerjalide, seminaride, konverentsiettekannete jms koostamiseks. Nagu kontoriruumi, on vaja ka sellesse ruumi kavandada riiulid, kapid, arvutitöölauad ja toolid. Analoogseid tööruume vajavad ühishoidla haldusosakonna töötajad. Ühishoidla direktori tööruum peaks olema u 20 m² ja sinna peab kavandama ka nõupidamislaua koos esitlusekraaniga.

Konserveerimise-, digiteerimise- ja hoiustamise osakondade tööruumide sisustusinventar peab tagama töö iseloomule vastava kvaliteetse töökeskkonna. Töölauad ja toolid peavad olema töötaja jaoks ergonoomilised (nt reguleeritava kõrgusega tööpinnad jms). Materjalide ja esemete hoiukapid ja riiulid tööruumis peaksid olema soovitatavalt metallist. Erimenetlusteks vajatakse tööruumidesse spetsiaalset varustust: vaakumpesulaud, vaakumdubleerimislaud, deionisaatorid, roostevabast terasest pesuvannid (max 1,2 x 2,0 m), tõmbekapid, arheoloogilise materjali pesuvannid, külmikud märja arheoloogilise materjali hoidmiseks, elektrolüüsivannid, ultrahelivannid, puidumasinad; fotolaborisse UV- ja IP-lambid, digiseadmed, skännerid, abimaterjalid ja -vahendid esemete digimiseks (taustakangad ja -paberid; riputusmehhanismid, vaakumlaud jms).

Esemete probleemivabaks liigutamiseks hoones on vajalikud laiad (150 cm) ukseavad ja kahe poolega ukсед, mida saab avada viirega. Ruumidevahelistel ustel ei või olla lävepakkusid ja osa ustest (eelkõige ladude ja hoidlate ukсед) võiks võimalusel ehitada ülespoole avanevatena. Mitmekorruselise hoone korral on vajalik kaubalift, mis peaks olema mõõtmetedega vähemalt 3 x 4 x 5 m.

Tööruumide planeering peab arvestama tööprotsesside loogikat. Esemete teekond ühishoidlas algab mahalaadimisruumist. Vastavalt tööülesandele ja eseme seisundile suunatakse see kas ennetava konserveerimise ruumidesse, konserveerimis- või digiteerimisosakonda, vahelattu või pakkimisruumi. Haldusosakonna personali, muuseumide töötajate ja uurijate jaoks on ühishoidlas arvutitöökohaga varustatud tööruumid.

Toetav IT-süsteem

Ühishoidlaga seotud IT-süsteemide rajamisel on oluline tagada liidestatus olemasolevate infotehnoloogiliste süsteemidega ning dubleerivate protsesside vältimine. Muuseumikogude haldamiseks ja riigivara üle arvestuse pidamiseks on praegu kasutusel muuseumide infosüsteem MuIS, mida on plaanis uuendada. Kasutusele võetud ka keskne digihoidla (MuIS-iga ühendatud moodul ja andmebaas, mis on mõeldud digimuseaalide ja museaalide digikoopiate arhiveerimiseks). Infosüsteemi tehnilise vananemise tõttu on Kultuuriministeerium tellinud Registrate ja Infosüsteemide Keskuselt MuIS-i ärianalüüsi (aastatel 2015–2017), mille eesmärk on analüüsida uue muuseumide infosüsteemi vajalikkust ning ärinõudeid. Esmase tegevusplaani järgi valmivad arendustööd 2020. aastal ning MuIS 2 juurutamine algab 2021. aastal⁴⁶. Infotehnoloogilised uuendused on plaanis nii muuseumide töötajatele mõeldud keskkonnas kui ka avalikus portaalis. Ühishoidlas on vaja museaalide liikumise ja ladustamise jälgimiseks kasutusele võtta efektiivne laotarkvara koos automaatse andmekogumissüsteemiga (ladustamise ja otsingu süsteem QR koodi või triipkoode kasutades) ning hankida vajalikud seadmed (märkijad, lugejad, printerid, arvutid).

Kasutusele võetav laotarkvara tuleks liidestada MuIS-iga nii, et MuIS-ist oleks asukohaväljal võimalik teada saada museaali paiknemine ühishoidlas ning juhul, kui museaal on ühishoidlast ajutiselt nt näitusele transporditud, saada sellekohast infot. Turvakaalutlustel ei ole soovitatav museaalide täpset

⁴⁶ Niinemaa, M (2017). *Muuseumide infosüsteemi ärianalüüsi ja tegevusplaani lühitutvustus*. Ettekanne XX Eesti muuseumide festivalil Narvas, 26.09.2017, <https://drive.google.com/file/d/0BwzNGg6rgVVzR3VaWjRYN193Umc/view>

asukohta ühishoidlas MuIS-i avalikus keskkonnas avaldada. Museaalide haldamise põhitarkvaraks jääks ka edaspidi arengu läbinud muuseumide infosüsteem MuIS.

5. Ühishoidla jaoks vajalikud ressursid ja ajakava

Kogude kolimiseks on eelnevalt vaja välja töötada optimaalsed marsruudid, ajakava ning kolimisprojekti raames võtta tööle muuseumivaldkonda tundvad töötajad, kes tegelevad logistilise süsteemi, märgistamise ning pakendamise. Arvestades rahvusvahelist kogemust (Holland, Soome), sõltub kolimisperiod logistilise süsteemi, märgistamise ning pakendamise tegelevate töötajate arvust ja oskustest.⁴⁷ Kuna kogude transport oma jõududega võtaks palju aega, on mõistlik transporditeenus hanke korras sisse osta.

Paralleelselt ühishoidla projekteerimise ning ehitamisega on vaja välja töötada museaalide ladustamise ja otsingu süsteem (QR koodi või triipkoodi kasutamine). On vaja hankida selle süsteemi kasutamiseks vajalikud seadmed (märkijad, lugejad, printerid, arvutid) ja välja koolitada töötajad nii, et ühishoidla valmimise ajaks saaks museaalide ladustamise ja otsingu süsteemi kohe rakendada.

Kolimist ettevalmistavad tegevused on vaja kavandada paralleelselt ühishoidla ehitamisega, et kiirendada ühishoidlasse kolimise protsessi. Ettevalmistavate tegevuste teostamise kiirus sõltub nende jaoks eraldatud ressursidest, kuid võimalik ajakava võiks olla järgmine: ettevalmistavad tegevused 3–4 aastat ning museaalide vastuvõtt ühishoidlasse 4–6 aastat. Kuigi kiirem sissekolimine on ressursisäästlikum (valminud hoidlahoonet ei pea tühjana ülal pidama), on Eesti puhul pikemad perioodid tõenäolisemad: ühishoidlasse paigutatavate museaalide täpsemaks hindamiseks (mh materjalide jaotus) on vaja, et valdkonna eksperdid käiksid kohal muuseumide hoidlates; ühishoidla püsivatele hoiupindadele paigutamine eeldab, et museaalid on eelnevalt puhastatud; oluline on tagada ka museaalide sujuv üleminek ühishoidla tingimustele (järsk keskkonna tingimuste muutmine, isegi paremuse poole, võib mõjutada museaalide seisundit). Lisas 6 on toodud museaalide ühishoidlasse üleviimise tegevuste esialgne kavand.

5.1. Muuseumides vabanevate ruumide tulevik

Ühishoidla ehitamisel vabanevad praegused hoidlate pinnad osas muuseumidest. Nende pindade kõige parem kasutusviis on ruumi asukohast, tingimustest, suuruselt ja juurdepääsust.

Muuseumides vabanevad ruumid jagunevad üldjoontes järgmiselt:

- üüritud hoidlapinnad, mille üürilepingud on võimalik lõpetada või mille puhul saab pindadele leida muu funktsiooni ja üürilepingut jätkata;
- varisemisohtlikud pinnad, mida täna olude sunnil kasutatakse hoidlapindadena või muuks otstarbeks ja mis läheksid lammutamisele või ümberehitamisele;
- muuseumide enda hallata olevad hoidlapinnad, mille kasutusfunktsioon muutub;
- hoidlapinnad, millel pole teist kasutusfunktsiooni, kuid mis pole kinnisvaraturul realiseeritavad;

⁴⁷ nt Hollandi ühishoidla (Netherlands Collection Centre, oodatav valmimisaeg 2020. a, esialgu oli kolme organisatsiooni peale planeeritud hoidlaruumi pinda 16 420 m²) loomisel arvestati, et kolimiseks kulub kokku u aasta juhul, kui transporditeenus ostetakse sisse ning esemete valmisseadmiseks ja ühishoidlasse paigutamiseks palgatakse kolimisperiodiks kokku 12 inimest. Kultuuriministeriumilt saadud materjal.

- hoidlapinnad, mida on teoreetiliselt võimalik kinnisvaraturul realiseerida.

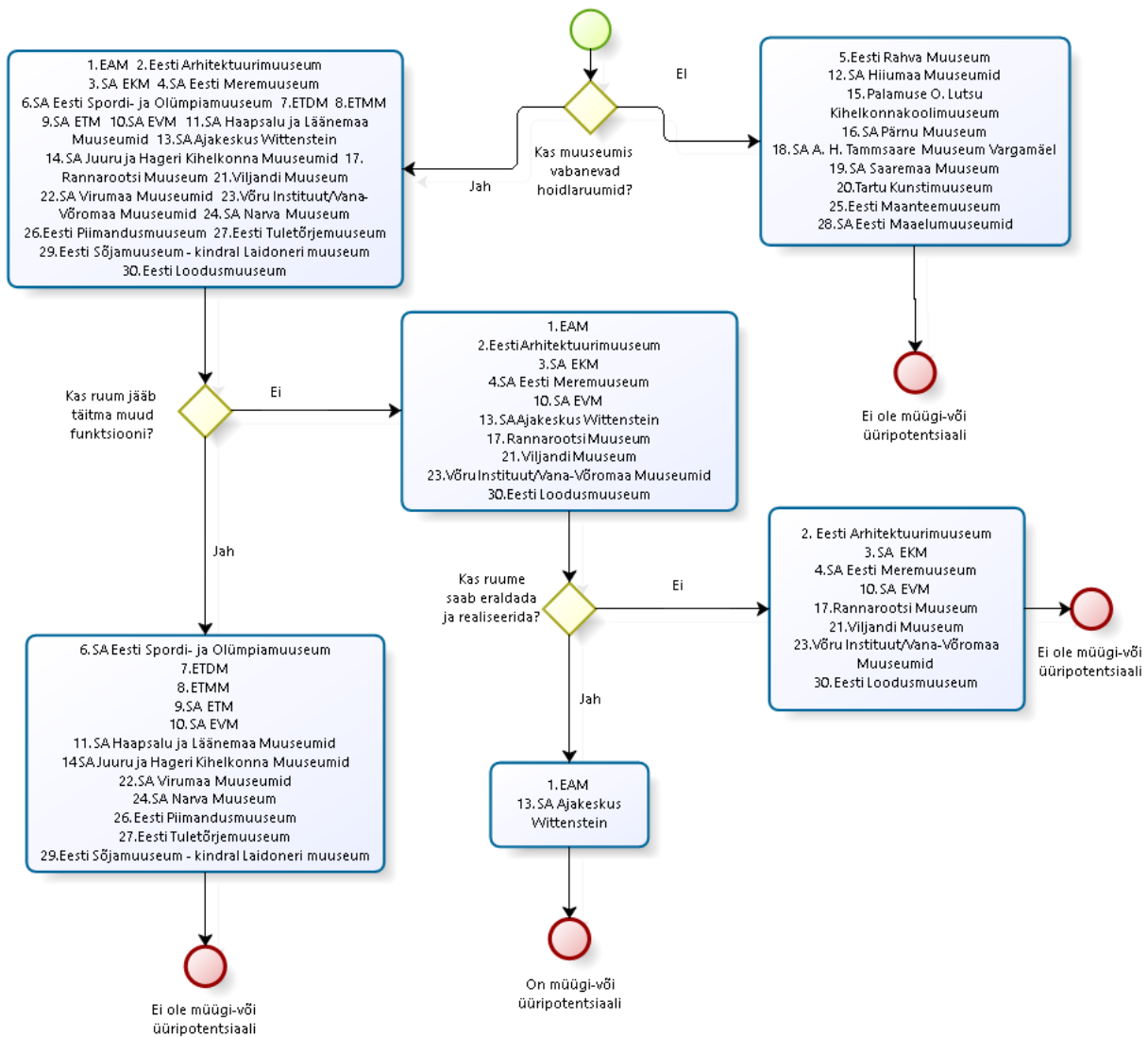
Üldjoontes võib väita, et kõige suurema rahalise potentsiaaliga on täna üüritavad ruumid, mida saab ära anda – säästetakse üürikulu. Muuseumide käes olevate pindade väljaüürimise potentsiaal on väga madal, selline võimalus leiti vaid paari muuseumi hoidlate puhul.

Üüritavate pindade äraandmisest tekkiv kulusääst

Alustades kulusäästust, tuleb vaadata muuseumide üüritavaid pindasid ning tänaseid üürile kuluvaid summasid. Kümnes muuseumis vabaneb seoses kogude ühishoidlasse viimisega praeguste plaanide järgi üüripindu (SA EKM, SA Eesti Meremuuseum, ETMM, ETDM, SA ETM, SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid, Eesti Loodusmuuseum, Tartu Kunstimuuseum⁴⁸, Eesti Tuletõrjemuuseum ning SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid). Lisaks vabanevad Kanuti pinnad. Ruumide üürimisele kulub aastas hinnanguliselt 486 000 €, arvestades, et keskmine üüri hind on 11 €/m². Ühishoidla loomisel on üldjuhul võimalik üüritavad pinnad ära anda ning ülaltoodud kulu kokku hoida. Üürikulude säästule lisaks võib arvestada hoonete ülalpidamiskulud – neid kulusid ei ole võimalik detailselt hinnata, sest muuseumid ei erista neid kulusid hoidlate kaupa.

⁴⁸ Raadi mõisa kõrvalhoonetes asuvad hoidlad.

Muuseumide enda vabanevad pinnad

Joonis 6. Muuseumidele kuuluvate vabanevate pindade hinnanguline potentsiaal

Pindu ei vabane

Esialgsetel andmetel ei vabaneks ühishoidlaga seoses muuseumidele endile kuuluvaid pindu u kolmandikus muuseumidest (joonis 6). 7 muuseumi museaale ei paigutataks ühishoidlasse. Tartu Kunstimuuseum vabastaks vaid üüripinnad. SA Pärnu Muuseum, kus on ruumipuudus, annaks vaid osa museaalidest ühishoidlasse, mistõttu seal ruume ei vabaneks. Tähelepanu väärub ka asjaolu, et juhul, kui tervet muuseumikogu ühishoidlasse ei paigutata (vt tabel 2), jääb osa hoidlaruume endiselt kasutusse. Näiteks EAM-i Maarjamäele ehitatav uus hoidlahoone jääks ka tulevikus kasutusse ning SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumide puhul on tekstiilikogude ning õmblustarvikute tarvis jätkuvalt vaja üht hoidlaruumi. Joonisel 6 on vabanevad ruumid märgitud juhul, kui ühishoidla loomisega seoses vabaneks hoidlafunktsioonist vähemalt mõni muuseumi enda hoidlaruum.

Hoidla jääb edaspidi kasutusest välja

Osa muuseumide puhul on vabanevad hoidlapinnad niivõrd amortiseerunud, et need ei leiaks edaspidi kasutust. Näiteks SA Eesti Meremuuseumi Lennusadama hoidlad, mis detailplaneeringu järgi kuuluvad tulevikus lammutamisele. SA EVM on samuti avaldanud soovi lammutada praegu hoidlaruumina kasutusel olev viihall ning 2002. aastal ehitatud hoidla.

Muuseumil on hoidlaruumi kasutamiseks uus otstarve olemas

Mitmetel juhtudel ei jääks hoidlaruum pikalt kasutusesta, sest muuseumil on juba olemas selge plaan ruumi uueks kasutuseks. Nt ETDM kasutaks kolimise korral oma Tallinnas Aida tn 3 asuvat peavarahoidlat näitusepinnana, SA Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum on samuti selgelt väljendanud, et juba lähitulevikus on vajalik osa ruumide kasutamine muude muuseumiülesannete täitmiseks. Mitmetel juhtudel on n-ö vabaneva hoidlapinna näol tegelikult tegu nt tööruumiga, kuhu on ruuminappuse tõttu hoiustatud ka museaale (nt Rannarootsi Muuseumi Haapsalu hoidlaruumi eraldatud väiksemas osas on ka muuseumitöötaja töölaud; SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumides on üks hoidlaruum kasutuses sisuliselt töökabinetina; ETDM-i üks hoidlaruum on õppeklass, mille kappides hoiustatakse nahkköiteid).

Vabanev hoidla pole eraldatav või selle realiseerimise potentsiaal on väga madal

Mitmete vabanevate hoidlapindade puhul on olenemata muuseumi soovist ruumi edasi kasutada või mitte selle väljaüürimine või müümine tugevalt raskendatud, sest tegu on nt ruumiga, milleni jõudmiseks peab läbima muuseumi teisi ruume, või paikneb hoidla keset muuseumi territooriumi. Nt SA ETM-is vabaneva väikese hoidlaruumi puhul peab selleni jõudmiseks läbima muuseumi seminariruumi, SA EKM-il vabaneks arvatavasti Niguliste kiriku keldriruum, Eesti Arhitektuurimuuseumil samuti suurem kelder, millesse pääseb läbi tööruumide jne.

Kahetsusväärset on mitmete hoidlapindade müügi- või üüripotentsiaal väga madal, arvestades, et sageli on hoidlaruumideks vaid toad või väikesed hoone osad, mis on ostja või üürija jaoks väikese praktilise väärtusega. Nt on võimalik, et SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumide puhul vabaneb katusealuseid hoidlaruume, kuid pole tõenäoline, et nendele leiduks teisi kasutajaid. Alla 100 m² jäävate vabanevate pindade realiseerimis- või müügi- potentsiaali ei analüüsitud ka juhtudel, kui ruum võiks olla muuseumi ülejäänud ruumidest täiendavate pingutustega eraldatav.

Hoidlapinnal on müügi- või üüripotentsiaal

Esialgsel hinnangul on kahel muuseumil selliseid hoidlaruume, mis ületavad 100 m² piiri ja mille puhul on otstarbekas kaaluda võimalust teenida tulu kinnisvara üürimise või müügi- (ruumid on selleks piisaval määral eraldatavad). Esiteks vabanevad ühishoidla loomisel EAM-i vanad hoidlaruumid Tallinnas (Pirita tee 68 (660 m²), Pirita tee 70 ja 72 (486 m²) ja Pirita tee 74 (122 m²) – kokku 1268 m². Kuna need ruumid asuvad EAM-i territooriumil asuvates hoonetes, pole ruumide müük tõenäoline. Kuid juhul, kui muuseumil pole ruumide jaoks kindlat kasutusotstarvet, on võib-olla võimalik need üürile anda. Juhul kui need võetakse kasutusele nt kaubanduspinnana, võiks ruumide aastane üürihind olla hinnanguliselt 304 320–608 640 €⁴⁹. Teiseks vabanevad SA Ajakeskus Wittensteini Paides Pärnu mnt 54 asuvad hoidlaruumid (6 ruumi, kokku 125 m²). Kuna tegemist on muuseumist eraldi asuva hoonega, on võimalik kaaluda ka ruumide müüki. Juhul kui need üüritaks välja laopinnana, võiks

⁴⁹ Hinnangus tuginetakse keskmisele kõrge kinnisvara väärtusega kaubanduspinnale (20–40 €/m² kuus). Allikas: Ober-Haus (2017), *Ober-Haus Real Estate Market Report 2017*. https://issuu.com/ober-haus/docs/ober-haus-market-report-baltic-stat_8f9120fd6e77b4 [24.01.2018]

ruumide aastane üürihind hinnanguliselt olla 2250–4500 €⁵⁰. Võimaliku üüritulu leidmiseks on vaja täiendavalt analüüsida kinnisvara seisukorda ning turunõudlust.

Eelnevat **kokku võttes** ei saa eeldada arvestatavat rahalist säästu hoidlatele alternatiivsete kasutusvõimaluste leidmisel. Ainukeseks erandiks on täna üüripinnal asuvate hoidlate võimalik kulukokkuhoid, lõpetades üürilepingud ning säästes aastas *circa* 486 000 €. Üksikute hoidlate puhul on ka potentsiaal teenida nt üüritulu, kuid sellised pinnad on erandlikud.

5.2. Ühishoidla rajamise maksumus ja otstarbekus

Ühishoidla rajamise maksumus koosneb ehitusega seotud maksumusest ning sisustuse maksumusest. Ühishoidla rajamise maksumusega seotud kulud on selgitatud järgnevates alapunktides. Täiendavalt tuleb ühishoidla loomisel arvestada museaalide kolimiskuludega (pakendamise ja transpordi kulud) ning kolimisperioodi ajal topelt hoidlapindade ülalpidamise vajadusega.

Ühishoidla hoidlapind

Ühishoidla pinnavajadust on käsitletud ptk 3.1.1 alalõigus „Pinnavajadus“. Tabelis 6 on esitatud analüüsitava muuseumide täiendava hoidlapinna vajadused iga muuseumi puhul ning ptk-s 3.1 on selgitatud, miks soovitatakse muuseumide paiknemisest lähtudes rajada kaks hoidlahoonet (suurem hoidlahoone koos tervikliku konserveerimise ja digiteerimise kompetentsikeskusega Põhja-Eestisse Tallinna lähisteles ning väiksem hoidlahoone, millele lisanduvad ennetava konserveerimise ruumid, Lõuna-Eestisse Tartu lähisteles).

Kuniks juurdekasvu varuks planeeritud hoidlapind täitub, on seda võimalik kasutada teiste täiendavate huviliste (teised muuseumid, sh linnamuuseumid, erakogud) jaoks ning teenida selle arvelt omatulu (omatulu võimalusi käsitletakse lähemalt ptk 6.2).

Ühishoidla juures olevad muud ruumid

Kuna ühishoidlaga kaasneb ka kompetentsikeskuse osa, on vaja ainuüksi seetõttu kavandada mitmeid täiendavaid ruume lisaks hoidlapinnale. Ruume on vaja otsesteks konserveerimise ning digiteerimise tegevusteks. Konserveerimistegevusteks on näiteks vaja mahukat tööpinda. Lisaks on vaja täiendavaid ruume, mis võimaldaksid kompetentsikeskusel korraldada muuseumide töötajate ning teiste koolituse vajajate jaoks seminare, õpitubasid jms (õpitubade tarvis on vajalik ka auditoorium suuremate ürituste tarbeks). Potentsiaalsete tulevaste spetsialistide e praktikantide arendamiseks töötaks praktikant koos ühishoidla töötajaga vastavas tööruumis kompetentsikeskuses ning hoidla poole pealt oleks võimalus kasutada auditooriumit. Et hoiustatavat kultuuripärandit oleks võimalik mugavalt uurida, on vaja planeerida ruume külastavatele uurijatele, sh teaduritele jt.

Põhja- ja Lõuna-Eesti vahelised hoidlahoonete pinnaerinevused tekivad lisaks hoiustatavate museaalide erinevale hulgale ka kompetentsikeskuse mahu tõttu. Põhja-Eesti hoidlahoones kuuluvad muude ruumide hulka ennetava konserveerimise ruumid, konserveerimistökojad ja konservatorite tööruumid, digiteerimisega seotud ruumid, uurimisruumid, kontoriruumid ja tugiruumid. Lõuna-Eesti hoidlahoones on arvestatud muude ruumide hulka ennetava konserveerimise ruumid, uurimisruumid, kontoriruumid ja tugiruumid (täpsemat ruumiprogrammi kirjeldatakse ptk-s 4). Ruumiprogrammi

⁵⁰ Hinnangus tuginetakse keskmisele laopinna hinnale (1,5–3 €/m² kuus). Allikas: Ober-Haus (2017). *Ober-Haus Real Estate Market Report 2017*, https://issuu.com/ober-haus/docs/ober-haus-market-report-baltic-stat_8f9120fd6e77b4 [24.01.2018]

eeskujuks on muuhulgas 2009. a SA EVM-i külastuskeskuse ruumiprogramm. Külastuskeskuse ruumiprogrammi on uuesti hinnatud vastavalt hoidlapinna vajadusele, muuseumide hulga kasvule ning praeguse konserveerimise teenuse vajadusele. Uuesti hindamisel arvestati käesoleva analüüsiga leitud mahtusid ning võrreldi neid varasemalt läbi viidud analüüsidega (vt lisa 4).

Kogupindala

Kogupindala moodustub hoidlapinna ning täiendavate ruumide, eelkõige kompetentsikeskusele mõeldud ruumide pindala summana. Hollandi kollektsoonikeskuse plaanides⁵¹ tuuakse välja, et tulenevalt ruumivajaduse võimalikust edaspidisest kasvust valitakse krunt ning ehitatakse hoone viisil, mis võimaldab hoidlaid tulevikus 30% võrra laiendada. Kuna juurdekasvu prognoosimine on Eestis olemasolevate hoidlate tõttu raskendatud, oleks võimalusel mõistlik Eesti ühishoidla samamoodi modulaarse hoonena ehitada, et tagada samasugused laienemisvõimalused tulevikus.

Ehitusmaksumus

Ühishoidla hoone sisu ning sarnaste hoonete ehitamisega Eestis saadud hiljutiste kogemuste analüüs on parim viis võimaliku ehitusmaksumuse hinnangu tekkimiseks enne ühishoidla hoone täpset projekteerimist ning ehitushankeid. Ühtki täpselt ühishoidla laadset hoonet pole Eestis küll ehitatud (ka ERM-i uue Tartus Raadile ehitatud puhul oli hoidla vaid üks osa kogukompleksist), kuid leidub väiksemas mastaabis hoidlate näiteid. Lähim võrreldavus on Rahvusarhiivi uue peahoonega Noora, sest sel juhul on tegemist konserveerimiskeskusega-hoidlakompleksiga. Ühishoidla rajamisel võib hangete puhul suurema mahu tõttu saavutada varasemaga võrreldes parema hinna, kuid, arvestades hinnatõusu, on järgnevatel arvutustes siiski arvestatud esialgsete hindadega.

Hoidlapinna ehitusmaksumus

Ühishoidla hoonete hoidlapinna ehitushinnaks (sh projekteerimine) on erinevate variantide analüüsi järel võetud 1000 €/m².

Vaadeldi hiljutisi Eesti näiteid, kus on museaalide või muu sarnase hoiustamise tarbeks ehitatud uusehitisi. Kõige sarnasemad juhtumid olid Rahvusarhiivi uue peahoone ehitus Tartus (avati 2017. aastal), SA Hiiumaa Muuseumide hoidlahoone ideekonkurss (2016. a) ning EAM-i ehitusjärgus hoidlahoone. Hiiumaa puhul on ruutmeetri ehitamise hinnaks peetud ligikaudu 900 €/m² ning Rahvusarhiivi peahoone puhul oli see u 1300 €/m². Kuna Hiiumaa hoone on planeeritud ühishoidlast palju väiksem ja pole jõutud tegeliku projektini ning Rahvusarhiivi peahoone sisaldab ka kallima ehitusmaksumusega tööruume, on parima näitena hoidlapinna maksumuse arvutuse aluseks valitud Eesti Ajaloomuuseumi hoidla ehitusmaksumus 1000 €/m². Tegemist on puhtalt hoidlahoonega ning see on mainitute hulgast ka kõige hiljutisem hoone, mille ehitus on käimas.

Muude ruumide (eelkõige kompetentsikeskuse) pinna ehitusmaksumus

Siinkohal on hinnatud kõige sobivamaks hinnavõrdluse aluseks Rahvusarhiivi hoone ehitusmaksumust (1300 €/m²), sest see hõlmab kallima ehitushinnaga tööruume.

Sisustusmaksumus

Sisustusmaksumuses võetakse hoidlapinna puhul arvesse nii hoiustamiseks vajalike riulite (liikumisruumi säilitamiseks on võimalik neid paigaldada u 75% pinnale) kui ka muu hoiustamiseks

⁵¹ Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

tarviliku tehnika maksumus (nt õhuniisutid, virnastajad, kahveltõstukid, transportkärud, IT-süsteem). Hoidlaruumide sisustusemaksumuse leidmiseks analüüsiti erinevaid hiljutisi sarnaseid hankeid.

ERM-i uue Raadi hoone sisustuse maksumus oli 223,84 €/m² ja Tartu Kunstimuuseumi hiljuti uuendatud sisustuse maksumus oli 895,27 €/m². Ühishoidla hoidlasüsteemi sisustusemaksumus ei tuleks arvatavasti niivõrd kõrge nagu Tartu Kunstimuuseumil, sest kunsti hoiustamissüsteemide maksumus on keskmisest kõrgem ning ühishoidlas hoiustatakse mitmesuguseid museaale. ERM-i sisustusemaksumus võiks anda lähema hinnangu, kuid selle hind on madalam ka nt 2009. aastal planeeritud SA EVM-i külustuskeskuse hoidlate sisustusemaksumusest, mistõttu oleks mõistlik sisustuse hinnanguks võtta minimaalsest kõrgem hind. Hoidlaruumide sisustusemaksumuse arvutamisel on seega arvestatud hinnaga 500 €/m².

Kompetentsikeskuse ja muude ühishoidlaga seotud ruumide puhul kujuneb sisustusemaksumus väga mitmete sisustusobjektide järgi. Vaja on nt arvutikomplekte, töökohti hoidlas, töökohti konserveerimislaboris, digiteerimistehnikat, puhkeruumide sisustust, santehnikat, erinevat mööblit, esitlustehnikat jne. Hinnangu andmiseks vaadeldi 2009. a SA EVM-i külustuskeskuse kavandamisel konserveerimis- ja digiteerimiskeskuse kohta väljaarvutatud sisustuse maksumust ning kohandati seda vastavalt Põhja- Eestisse ja Lõuna-Eestisse kavandatavate ruumide sisule ning mahule.

Tabel 13. Ühishoidlate hoonete rajamise maksumus

	Põhja-Eesti	Lõuna-Eesti	Kokku
Hoidlapinna vajadus (m²)	17 960	6 030	23990
Muu pinna vajadus (m²)	3 163	1 041	4204
Pindala kokku (m²)	21 123	7 071	28194
Orienteeruv hoidlapinna ehitusmaksumus (1000 €/m²)	17 960 000 €	6 030 000 €	23 990 000 €
Orienteeruv muu pinna ehitusmaksumus (1300 €/m²)	4 111 900 €	1 353 300 €	5 465 200 €
Orienteeruv ehitusmaksumus kokku	22 071 900 €	7 383 300 €	29 455 200 €
Sisustuse pindala (m²)	13 650	4 583	18 233
Hoidla sisustuse maksumus	6 824 800 €	2 291 400 €	9 116 200 €
Muu sisustuse maksumus	1 450 000 €	550 000 €	2 000 000 €
Maksumus kokku	30 346 700 €	10 224 700 €	40 571 400 €

5.3. Ülalpidamiskulud

Ülalpidamiskulude maksumuse arvutus tugineb RKAS-ilt saadud andmetele Rahvusarhiivi uue peahoone Noora kõrvalteenuste kulude summade kohta. Kuna Noora on uus hoone ning sinna koliti 2016. aastal, põhinevad andmed 2017. aasta prognoosil. Hoonete kõrvalteenuste kulud võivad tulla ligikaudselt sarnased, sest kavandatava ühishoidla hooned võiksid samuti olla ehitatud passiivhoonetena, nagu on juba Rahvusarhiivi hoone. Mõlemad hooned on samuti planeeritud eesmärgiga tagada spetsiifilisi säilitustingimusi. Kuna tegemist on hinnangutega, võivad tegelikud kõrvalteenuste kulud erineda tulenevalt täiendavatest ehituslikest eripäradest ning hangete edaspidistest tulemustest. Antud juhul ülalpidamiskulude koondamiseks on lisaks Noora kõrvalteenuste kuludele lisatud ka omanikukohustused ja remondikulud, mis Noora puhul sisalduvad üürihinnas. Omanikukohustuste arvestamisel põhineti Noora andmetele. Remondikulude puhul tugineti eksperdi hinnangule. Võimalike remondikulude prognoosimiseks on need jaotatud aastate üleselt. Uute laohoonete kulude puhul leiti, et neid peaks arvestama 1,2 €/m² aastas.

Põhja-Eesti ühishoidla pind on 21 123 m².

Tabel 14. Põhja-Eesti ühishoidla ülalpidamiskulud aastas

Kulu	Hind ruutmeetri kohta	Kokku
Tehnohooldus	6,48	136 877 €
Heakord (väli- ja siseheakord)	6,12	129 273 €
Elektrienergia	8,88	187 572 €
Soojusenergia	4,92	103 925 €
Vesi ja kanalisatsioon	0,36	7 604 €
Tugiteenus (tehniline ja mehitatud valve)	3,72	78 578 €
Omanikukohustus	0,72	15 209 €
Remondikulu	1,2	25 348 €
Püsikulu (km-ta)		684 385 €

Lõuna-Eesti ühishoidla pind on 7071 m².

Tabel 15. Lõuna-Eesti ühishoidla ülalpidamiskulud aastas

Kulu	Hind ruutmeetri kohta	Kokku
Tehnohooldus	6,48	45 820 €
Heakord (väli- ja siseheakord)	6,12	43 275 €
Elektrienergia	8,88	62 790 €
Soojusenergia	4,92	34 789 €
Vesi ja kanalisatsioon	0,36	2 546 €
Tugiteenus (tehniline ja mehitatud valve)	3,72	26 304 €
Omanikukohustus	0,72	5 091 €
Remondikulu	1,2	8 485 €
Püsikulu (km-ta)		229 100 €

Tabel 16. Ülalpidamiskulud kokku

Kulu	Kokku
Põhja-Eesti	684 385 €
Lõuna-Eesti	229 100 €
Kokku	913 486 €

5.4. Muud ühishoidlaga seotud püsikulud ja muutuvkulud

Lisaks ühishoidla hoonete ülalpidamiskuludele tuleb ühishoidla tegevuse kogumaksumuse hindamisel arvesse võtta ühishoidla kui tervikliku asutusega seotud kulud. Need kulud võib jagada tinglikult püsikuludeks ning muutuvkuludeks. Asutuse toimimise kulude detailne käsitus väljub praeguse analüüsi ulatusest, kuid esiletoomist väärivad mõned konkreetset ühishoidla rajamise ning toimimisega seotud suuremad kulud.

Püsikulude alla liigitub kõik asutuse regulaarse toimimisega seonduv, nt infosüsteemide uuendused, kontoritarkvara litsentside ostmise, bürookulud jne. Siinkohal väärivad eraldi esiletoomist ühishoidla töötajate palgakulu. Ühishoidla teenuste (vt ptk 6) pakkumiseks ning ühishoidla toimimiseks on vaja 54 töötajat (ptk 7.2). Umbes 27 neist töökohtadest oleks võimalik luua Kanuti personalile tuginedes

(Kanutis töötas 2016. aastal kokku 26 töötajat, kelle aastane palgakulu oli u 400 000 eurot⁵²) ning mõne töökohta puhul võib olla võimalik selle ületamine muuseumidest (ptk 7.3), kuid kindlasti on vaja juurde palgata logistika ja ladustamise valdkonna töötajaid. Hollandi kollektsioonikeskuse (Netherlands Collection Centre, oodatav valmimisaeg 2020. a). loomise plaanis nähti samuti ette töötajate arvu suurenemist.⁵³ Keskuse esialgsetes plaanides (siis oli kavas, et hakkab koondama kolme asutuse kogusid, nüüd on lisandunud neljas) märgitakse, et enne muuseumikogude jaoks loodavat ühishoidlat on hoidlates igapäevase töö jaoks 40 täiskoormusega töökohta ning uue ühishoidla jaoks on plaanis luua ligikaudu 45 täiskoormusega töökohta⁵⁴.

Muutuvkulude puhul on ühishoidla planeerimisel tähtis arvestada asjaoluga, et ühishoidlasse paigutatud museaale soovivad edaspidi mh näituste tarvis kasutada nii need muuseumid, kelle muuseumikogusse hoiustatud museaalid kuuluvad, kui ka võimalikud teised huvilised. Sisult on tegemist ühe ühishoidla eeliselega, sest museaalide ühte koondamine aitab kaasa riigi muuseumikogust kompaktselt ülevaate tekkimisele ning loob täiendavaid võimalusi kultuuripärandi uurimiseks ja vahendamiseks. Lisaks väheneb muuseumidel vajadus kogusse arvata esemeid, mida on vaja spetsiifiliste näituste tarbeks või mis on kogutud näituse tegevuse tarbeks (juhul, kui samalaadne asi on juba olemas teise muuseumi või mäluasutuse kogus). Teisalt toob museaalide hoidlast liigutamine kaasa täiendavaid kulusid. Kui luua ühishoidla juurde uurijate tööruumid, siis eeldusel, et hoidlasse ei ole väga kauge tulla, tekivad üsnagi optimaalsed võimalused museaalide uurimiseks. Näituste tarvis on aga vaja museaale ikkagi pakendada ning transportida. Kuna ühishoidlast on võimalik erinevate muuseumikogude museaale üheaegselt transportida, võib isegi muuseumidevahelise laenutuse hoogustades kulu jääda sarnaseks praegusega. Teada on, et 2016. aastal laenutasid muuseumid omavahel üle 11 000 objekti⁵⁵.

Üks võimalus tuleviku ühishoidlaga seotud pakendamise- ja transpordikulud prognoosida on vaadata mh praegust näituste korraldamise sagedust ja näitustele liikunud museaalide arvu ning võtta need andmed edaspidise jaoks museaalide kasutussageduse üheks aluseks ja hinnata üldjoontes esemete transpordi ning pakendamise maksumust. Ühishoidla hoonete planeerimisel Lõuna- ja Põhja-Eestisse ning soovitades hoidlad ehitada ka saarte muuseumikogude jaoks, kui puuduvad nõuetele vastavad kohalikud hoidlad (ptk 3.1.1), peaksid vähemalt teekonnapiikkused ühishoidla ja seal oma museaale hoiustavate muuseumide vahel olema viidud võimalikult väikseks. Uuringusse kaasatud muuseumivaldkonna ekspertidega konsulteerimisel selgus, et väiksemate muuseumide puhul jääb uute näituste arv ühe muuseumi kohta aastas u kolme ringi ja mõne muuseumi korral ei pruugi aastas lisaks püsiekspositsioonile ühtki uut näitust toimuda. Palju näitusi korraldavad näiteks kunstimuuseumid. Kultuuriministeeriumi andmetel korraldas näiteks viit muuseumit koondav SA EKM 2016. aastal 24 näitust, samas kui SA Saaremaa Muuseumil on aastas 13 näitust, millest osa on korraldatud koostöös kohaliku kogukonnaga, ning majja tuuakse ka teiste muuseumide rändnäitusi. Täiendavalt tuleb samas arvestada, et, kui kompetentsikeskus paikneb edasi vaid Põhja-Eestis, on jätkuvalt vaja transportida sinna osa museaale konserveerimiseks ning digiteerimiseks.

⁵² Kultuuriministeeriumi 2016.–2017. aastal tehtud muuseumide kaardistuse andmed. Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

⁵³ Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

⁵⁴ Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

⁵⁵ Kultuuriministeeriumilt saadud andmed.

5.5. Ühishoidla arvatav ehituskava

Ühishoidla ehituskava põhineb 2009. a SA EVM-i külastuskeskuse kavandamisel projekteeritud ajakaval. Võrreldes mahtusid, on ajakava realistlik ka täna. Ehituse ajakava võib hoonete täpsema konstruktsiooni ning asukoha selgumisel muutuda. Detailne ehituse ajakava täpsustatakse pärast projekteerimist. Ühishoidla hoonete ehitamiseks nii Põhja- kui ka Lõuna-Eestis on vaja läbida samad projektitegevused (tabel 17). Kuigi Lõuna-Eesti hoone on väiksem, ei ole võimalik saavutada suurt ajakulu säästu. Ehitusega paralleelselt ning võimalusel isegi varem on vaja teha kolimise ettevalmistavad tegevused, et kiirendada ühishoidlasse kolimise protsessi (täpsem selgitus lisas 6).

Tabel 17. Ühishoidla ehituse ajakava

Projekti tegevused		1. aasta	2. aasta	3. aasta	4. aasta	5. aasta	6. aasta	7. aasta
1. Kavandamine	1.1 Krundivalik							
	1.2 Ruumiprogrammi ja vajaduste täpsustamine							
2. Detailplaneering	2.1 Detailplaneeringu algatamine							
	2.2 Detailplaneeringu koostamine							
	2.3 Detailplaneeringu kooskõlastamine ja vastuvõtmine							
	2.4 Detailplaneeringu avalik väljapanek							
	2.5 Detailplaneeringu kehtestamine							
3. Eeltööd	3.1. Projektiga hõlmatud ala geodeetilise alusplaani koostamine							
	3.2. Täiendav ehitusgeoloogiline uuring							
	3.3. Dendroloogiline inventeerimine							
4. Projekteerimine	4.1. Eelprojekt							
	4.2. Põhiprojekt							
	4.3. Põhiprojekti ekspertiis							
	4.4. Tööprojekt							
5. Ehitustööd	5.1. Ehitushanke ettevalmistamine ja läbiviimine							
	5.2. Ehitusloa väljastamise riigilõiv							
	5.3. Ühishoidla ehitus							
	5.4. Infrastruktuuri rajamine territooriumil (parkla, valgustus, maaküte) ja heakord (haljastus)							
	5.5. Tehnovõrkudega liitumine (Eesti Energia, vesi, kanalisatsioon)							
6. Sisustamine	6.1. Sisustushanke ettevalmistamine ja läbiviimine							
	6.2. Ühishoidla sisustamine							

Praegu on museaalide säilitustingimused valdavas osas nõuetele mittevastavad (vt ptk 2), mis tähendab, et museaalid on jätkuvalt hävimise ohus. Ühishoidla hoones oleksid museaalid hoiustatud nõuetekohaselt, mis tõstab oluliselt museaalide säilimise võimekust. Seetõttu oleks parim lahendus

alustada mõlema hoone ehitamist võimalikult varakult (st samaaegselt), et tagada Eesti kultuuripärandi parem säilitamisteenus. Kahe hoone samaaegsel ehitamisel on võimalik lisaks saavutada mastaabisääst nii ehitus- kui ka sisustushangete puhul. Kuigi hoonete samaaegselt ehitamisel tekib projektivigade korduse risk, võib argumenteerida, et Lõuna- ja Põhja-Eesti hooned tulevad mõneti erinevad. Lõuna-Eestis on soovitatav rajada hoone ainult hoidla ja ennetava konserveerimise ruumidega, samas Põhja-Eestis koos ennetava konserveerimise ja kompetentsikeskuse ruumidega. Sel juhul annab ehituskogemuse saamise võimalus ainult osalise efekti.

Museaalide hoidlasse kolimisel on oluline osa ka museaalide hoiustamiseks ettevalmistamisel, mis tagab museaalidele korrektsed tingimused hoiustamise ajaks. Nende tegevuste jaoks on oluline, et kompetentsikeskus oleks valmis toetama muuseume ühishoidla hoonetesse kolimisel. Seetõttu on tähtis, et Põhja-Eesti hoidlahoones asuv kompetentsikeskus valmiks esmajärjekorras, tagades optimaalsema töökorralduse museaalide ettevalmistamisel ühishoidlasse paigutamiseks.

5.6. SA Eesti Vabaõhumuuseumi külastuskeskuse projekti ümberhindamine

Eesti Vabaõhumuuseumi territooriumile on aja jooksul projekteeritud mitu erinevat projekti nii ühishoidla kui ka vaid muuseumi hoidla ja külastuskeskuse kohta, mille teostumiseni ei ole jõutud. Neist viimane (2009. aastal kavandatu) hõlmas SA EVM-i territooriumile (Vabaõhumuuseumi tee 12, Tallinn) külastuskeskuse tarvis uusehituse (hoonetekompleksi) rajamist. Külastuskeskuse hoonesse olid planeeritud avahoidla, kus SA EVM saaks museaale eksponeerida, tööruumid SA EVM-i töötajatele ning kompetentsikeskuse ruumid Kanuti tarvis. Avahoidla juurde olid tervikliku külastuskeskuse moodustamiseks planeeritud lisaruumid, nagu fuajee, avatud raamatukogu jm.

Seoses kompetentsikeskust sisaldava uue ühishoidla rajamise kavaga vajab olemasolev SA EVM-i külastusprojekt uuesti hindamist. Kahel projektil on teatud ühisosa: mõlemasse on planeeritud ruumid kompetentsikeskusele ning hoidlapind SA EVM-i museaalidele. Ei ole otstarbekas ellu viia mitut kompetentsikeskusega hoidla projekti, kuna sellisel juhul oleks tegemist dubleerimisega.

Ühelt poolt on külastuskeskuse projekti uuesti hindamisel põhiküsimuseks see, kuidas oleks võimalik leida head lahendused projekti loomise aluseks olnud SA EVM-i vajaduste täitmise jaoks. Projekti loomise taga võib identifitseerida nelja põhisoovi, milleks on 1) piisav ja kvaliteetne hoidlaruum museaalide jaoks; 2) kaasaegsed ruumid kompetentsikeskusele; 3) kaasaegsed tööruumid SA EVM-i töötajatele; ning 4) atraktiivne viis näidata SA EVM-i museaale külastajatele ning seeläbi paremini täita Eesti kultuuripärandi hariduslikel ning elamuslikel eesmärkidel vahendamise ülesannet.

Kahe esimese soovi lahenduseks võib pidada selles analüüsis kirjeldatud ühishoidla loomist. Ühishoidla annaks SA EVM-ile võimaluse säilitada oma museaale heades oludes ning olemasolevaid ressursse otstarbekalt kasutades. Nagu peatükis 2 kirjeldatud, on hoiustamistingimustega seotud probleemid SA EVM-is endiselt olemas. Kuna ühishoidla juurde on mõeldud luua ka kompetentsikeskuse ruumid, saaks täidetud ka kaasaegsete konserveerimis- ja digiteerimisteenuste vajadus.

Kolmas probleem, kaasaegsete tööruumide rajamine SA EVM-i töötajatele, ning neljas probleem, SA EVM-i museaalide tarvis näitusepindade loomine, ei laheneks ühishoidla rajamise korral. Põhja-Eestis võiks küll asuda ühishoidla suurem hoidlahoone, mis hõlmab ka kompetentsikeskust, kuid hoolimata selle võimalikust asukohast ei ole põhjendatud selle juurde üksnes SA EVM-i museaalidele keskenduva näitusepinna loomine. Praeguse uuringu käigus intervjueritud SA EVM-i esindajate sõnusti on SA

EVM-il jätkuvalt olemas näitusesaali vajadus. Nenditi, et ilma näitusesaalita annab vabaõhumuuseum oma külastajatele piiratud ülevaate muuseumikogudest.

Arvestades, et märkimisväärne osa praeguse külastuskeskuse projektiga seotud vajadustest saab täidetud ühishoidla loomisel, on soovitatav loobuda ühishoidla loomise korral antud projekti teostamisest ning otsida probleemidele muid lahendusi. Kahtlemata vajab SA EVM uut hoonet töötajate tööruumideks ja näitusesaaliks ning üheks võimaluseks oleks koostada uus projekt, kus arvestatakse varasemalt analüüsitud SA EVM-i külastuskeskuse muuseumitöötajate tööruumide ja näituste osa kontseptsiooni ning kohandatakse seda. Teine võimalik lahendus oleks varem SA EVM-ile kuulunud Liberty suvemõisa tagastamine SA EVM-ile ning suvemõisa hoonete kohandamine SA EVM-i töötajate tööruumideks ja näitusesaaliks.

Teiselt poolt võib kaaluda, kas külastuskeskuse projekti muutmisel oleks võimalik sellega rahuldada ühishoidlaga seotud vajadused. Ühishoidla loomise põhjuseks on vajadus luua riigi muuseumikogu kasutatavatele muuseumidele (sh SA EVM-ile) terviklik, ressursisäästlik ja jätkusuutlik museaalide säilitamise teenus. Nagu eelnevalt mainitud, on projektidel ühisosa, kuid mahud ja teenusevalik erinevad oluliselt. Praeguse analüüsi järgi on vaja 2880 m² hoidlaruumi SA EVM-i muuseumikogu ühishoidlasse paigutamiseks koos juurdekasvuruga (tabel 6). Kokku on koos juurdekasvuruumiga ühishoidlas vaja 23 990 m² hoidlaruumi 23 muuseumi jaoks (tabel 6, sh Põhja-Eestis 17 960 m² ja Lõuna-Eestis 6030 m²). Ühishoidla kogupindala koos kõigi ruumidega on 28 194 m² (ptk 5.2, sh Põhja-Eesti hoone pindala 21 123 m² ja Lõuna-Eesti hoone pindala 7071 m²). Ühishoidla ehitamisel on soovitatav arvestada ka juurdeehitusvõimalusega (ptk 3.1.1). Lisaks ruumivajadusele erinevad ka nõuded ligipääsuvõimalustele: ühishoidla hoonete puhul peab arvestama erinevate logistika aspektidega, et tagada ühishoidla sujuv töö.

Kokkuvõtvalt võib nentida, et kuna SA EVM-i külastuskeskuse projekt on keskendunud SA EVM-i ja Kanuti ruumiprobleemide lahendamisele, pole ühishoidla hoonete kavandamisel otstarbekas vahetult lähtuda olemasolevast külastuskeskuse projektist. Vaja on tellida hoonete asukoha analüüs, täpsustatud ruumiprogramm (nii hoidlaruumidele kui ka kompetentsikeskusele) ja projekt. Kompetentsikeskuse lahenduse väljatöötamisel oleks asjakohane kasutada külastuskeskuse projektis olevat vastavasisulist teavet.

6. Ühishoidla teenused ja museaalide säilitamise protsessi ühtlustamine

6.1. Ühishoidla pakutavad teenused

Järgnevalt on kirjeldatud ja analüüsitud ühishoidla teenuseid, sh nende sisseostmise võimalust. Teatud teenuste sisseostmine võimaldab keskenduda põhitegevustele, seega ei kulu ülemäära ressursse strateegiliselt vähem olulistele protsessidele. Samas tähendab teenuste sisseostmine, et suur osa nendest tegevustest antakse üle teise ettevõtte või asutuse kontrolli alla, mistõttu tuleb kaaluda seotud riske.

Teenuse sisseostmine aitab tõhustada ressursside kasutust, vabastades ressursid vähem olulistest protsessidest ja andes võimaluse suunata rohkem tähelepanu enda põhitegevustele. Ühishoidla jaoks on oluline keskenduda protsessidele, millel on oluline strateegiline väärtus, ning nende efektiivsemaks

muutmisele. Mõne teenuse sisseostmine allhankena firmalt, mille jaoks on antud teenus põhitegevus, võimaldab ühishoidlal kokku hoida koolituse ja arenduse kulusid, loobuda võimalikest uutest investeeringutest ja saada samal ajal teenust professionaalsel tasemel.

Teenuse sisseostmisel on arvestatav oht kaotada kontroll tegevuste üle, mille tagajärjeks võib olla teenuste halvenenud kvaliteet. Allpool on toodud ühishoidla tuvastatud põhitegevused, mida ei ole soovitatav sisse osta. Põhitegevused on eristatud toetavatest tegevustest, tagamaks et strateegiliselt olulisi teenuseid ei osteta sisse. Toetavaid tegevusi on hinnatud vastavalt hindamiskriteeriumidele, analüüsides seda, kas teenuse sisseostmine on mõistlik. Teenuste sisseostmisega kaasnevad spetsiifilised lisakulud: näiteks hanke korraldamise ja lepingu täitmise kulud. Sisseostetavate teenuste kvaliteedi tagavad detailsed teenuse kirjeldused ning teenuse kvaliteedi ja tulemuslikkuse mõõtmine.

6.1.1. Ühishoidla põhiteenused

Esiteks tuleb eristada põhitegevused toetavatest tegevustest. Kuna põhitegevused on strateegilise väärtusega (vt ptk 7.1.), ei ole mõttekas anda neid teenuseid üle era- või kolmandale sektorile ehk sisse osta.

Konserveerimisteenus

Konserveerimine hõlmab tööd kultuuriväärtuslike esemetega eesmärgiga objekte võimalikult algsel kujul säilitada ja kahjustusi kõrvaldada, kasutades erinevaid füüsikalisi ja keemilisi meetodeid ning töövõtteid. Ühishoidlas tegutsev kompetentsikeskus, kus töötavad erineva pädevusega konservaatorid, loob võimaluse lahendada erinevatest materjalidest esemetega seotud conserveerimisprobleeme. Kuna ühishoidlaga seotud kompetentsikeskus hakkab paiknema Põhja-Eestis, koguneb suur osa conserveerimisteenuse kompetentsist sinna. Lõuna-Eesti hoidlas paiknevate museaalide conserveerimiseks on vaja need sellisel juhul toimetada Põhja-Eesti hoonesse. Vajadusel on võimalik kaaluda ka teisi lahendusi. Näiteks kasutada ERM-i kompetentsi, kuid selleks on vaja suurendada nende tööjõudu ning teha vastavad kokkulepped. Kuna ERM-il on vajalikud ruumid olemas, on võimalik sõlmida ka ruumide kasutamiseks kokkuleppeid ning võimaldada ühishoidla Põhja-Eesti töötajatel vahepeal töötada Lõuna-Eestis. Kahte varianti on võimalik ka kombineerida, nt kasutada ERM-i ruume ja palgata Lõuna-Eestisse conserveerija juurde.

Digiteerimisteenus

Digiteerimine tähendab füüsilise objekti või analoogmaterjali digitaalsele kujule viimist. Väärtuspõhine digiteerimine hõlmab digiteeritavate museaalide väärtuse hindamist, museaali dokumenteerimise tõenduspõhisust, digiteerimise kvaliteeti ja digitaalse ainese pikaajalise säilimise tagamist. Lõuna-Eesti hoidlas paiknevate museaalide digiteerimiseks on mõeldav kasutada sarnaseid lahendusi, nagu conserveerimisteenuse puhulgi.

Hoiustamisteenus

Hoiustamisteenus tähendab esemete turvalist ja nõuetekohast hoiustamist, mille raames antakse ettenähtud muuseumidele ligipääs museaalide kasutamiseks ning uurijatele museaalide analüüsimiseks. Ühishoidla pakuks pidevat hoiustamisteenust riigi muuseumikogu kasutavatele muuseumidele ning ajutist hoiustamisteenust teistele asutustele ja isikutele, sh muuseumidele ja erasektorile. Ühishoidlasse saab hoiustamisele võtta esemeid, mis ei ohusta juba hoidlas olevaid kultuuriväärtuslikke esemeid. Hoiustamisele võetavate esemetega ei tohi kaasa tulla kahjureid (koid,

üraskid jm) või hallitust, mis ohustavad nn puhtaid esemeid. Seetõttu kuulub hoiustamisteenuse alla ka ennetava konserveerimise teenus. Hoiustamisteenus nõuab ka korrapärast järelevalvet museaalide üle, et tagada museaalide säilimine. Museaalide korrektne säilitamine eeldab mh ka nende sobivat pakendamist transpordiks.

Koolitus- ja konsultatsiooniteenus

Museaalide koondamine ühishoidlasse loob võimaluse riigis oleva säilituskompetentsi efektiivsemaks rakendamiseks museaalide hoiustamisel. Lisaks otsesele hoiustamisteenusele on võimalik senisest paremini muuseumitöötajatele jagada säilitus- ja konserveerimisvaldkonna teadmisi ja kogemusi, korraldades kompetentsikeskuses säilitusteemalisi koolitusi, seminare ja konsultatsioone, et aidata muuseumitöötajatel olla kursis säilitusvaldkonna peamiste suundadega. Eriti oluline on konsultatsiooniteenus KOV-ide muuseumidele ja muuseumidele, kus museaalide hoiustatakse lisaks ühishoidlale ka muuseumi territooriumil (nt SA Hiiumaa Muuseumid). Kompetentsikeskus nõustab vastavaid muuseumeid säilitusalastes küsimustes. Ühishoidla kompetentsikeskus saab olla koolitus- ja praktikabaasiks kõrgkoolidele, kutsehariduskoolidele ja täiendõppele. Ühishoidlasse on võimalik kavandada erinevaid säilitusvaldkonna projektipõhiseid ettevõtmisi. Ühishoidla kompetentsikeskuse potentsiaal võimaldab tal olla riigi üheks konsultatsioonikeskuseks hoiustamise, konserveerimise ja digiteerimise valdkonnas.

6.1.2. Toetavad teenused

Järgnevalt on toodud tegevused, millel ei ole ühishoidla jaoks otsest strateegilist väärtust, kuid mis on ühishoidla toimimiseks olulised. Toetavate teenuste optimaalne korraldus tagab, et ühishoidla on võimeline kvaliteetselt põhiteenuseid pakkuma.

Logistikateenus

Museaalide hoiustamine ühishoidlas tähendab, et museaale transporditakse muuseumidest ühishoidlasse säilitamise eesmärgil või ühishoidlast muuseumidesse eksponeerimise eesmärgil. Ühishoidla rajamisega liiguvad muuseumikogud osa muuseumide puhul ekspositsiooniruumidest kaugemale, mis tähendab, et ühishoidla ja muuseumide vahel peab olema tihe koostöö ja ühine arusaam sellest, kuidas muuseumikogud liiguvad ühishoidlast muuseumisse. Koostöö toimimiseks on olulise tähtsusega logistikateenus, mis vastab muuseumide nõudlusele. Kuigi museaalide transportimisel on vaja, et oleks tagatud museaalide turvaline ja pädev transport, ei ole logistikateenus spetsiifiline teenus. Logistikateenuse pakkujaid on turul mitmeid ning teenust on võimalik pakkuda stabiilselt, viidates, et teenuse pakkumine ühishoidla poolt ei ole kriitiline.⁵⁶

Tabel 18. Logistikateenuse sisseostmine vs isepakkumine

Hindamis-kriteeriumid	Selgitus	Sisseostmine	Isepakkumine
Ebastabiilsele nõudlusele vastamine	Logistikateenuse nõudlus on muuseumide näituste kavast. Nõudluse prognoosimise võimalus on planeerimise võimekusest.	Kuna teenuseosutaja pakub sarnast teenust ka teistele klientidele, ei jää ressursid kasutamata. Lisaks on võimalik kasutada lisaressursse, et reageerida kõrgendatud nõudlusele.	Ressursikasutus on piiratud transporditööliste ning sõidukite arvuga. Nõudlus peab olema väga täpselt arvestatud, et tagada ressursside optimaalset kasutust.
Maksumus	Kulude optimeerimine on oluline ühishoidla jätkusuutlikuks toimimiseks.	Teenuse maksumus on lepingu läbirääkimisest. Ühishoidlal on vaja värvata töötaja, kes oleks sisseostetava teenuse koostööpartner. Hanke korralduse ning lepingu koostamisega on seotud pädeva isiku (ministeeriumi või RTK töötaja) ajakulu.	Maksumus koosneb uute töötajate palgakulust ja transpordivahendite omamisest ning kaasnevatest kuludest, nagu näiteks kütuse kulu ja kindlustus.
Kvaliteet (teenuseosutaja pädevus)	Logistikateenuse kvaliteet on oluline, tagamaks hea koostöö muuseumidega. Eelduseks on, et	Kogenud teenuseosutaja on pädev logistikavaldkonnas ning alim minema kaasa logistikavaldkonna innovatsioonidega.	Ühishoidla värbab logistikavaldkonnas pädevad töötajad.

⁵⁶ Harland, C., Knight, L., Lamming, R. and Walker, H. (2005). *Outsourcing: assessing the risks and benefits for organisations, sectors and nations*. International Journal of Operations & Production Management, 25 (9), lk 831–850.

Hindamis-kriteeriumid	Selgitus	Sisseostmine	Isepakkumine
	valdkonnas pädevad isikud või firmad pakuvad kvaliteetsemat teenust.		
Kontrolli teenuse üle	Teenuse üle kontrolli omamine on seotud tihedalt ka teenuse kvaliteedi üle kontrolli omamisega.	Lepingute koostamisel on raske kaitsta ennast kõikide juhtumite eest. Seetõttu on oluline hoida head koostööd teenuseosutajaga ning pidada läbirääkimisi lepingu osas, tagamaks kvaliteetset teenust ka ootamatute sündmuste puhul.	Ühishoidlal on suur kontrolli teenuse üle.
Järelevalve	Logistikateenus on selgelt piiritletav. Kuigi museaalide transport võib tähendada spetsiifilisi nõudeid, on võimalik töötada välja vastav hinnakiri. Teenuse kvaliteeti on võimalik mõõta (näiteks kui õigeaegselt jõutakse sihtpunkti, ning kas museaalid jõuavad õigesse sihtpunkti).	Teenuse järelevalve on võimalik lepingu alusel.	Teenuse järelevalve on võimalik teenuse kirjelduse alusel.

Hindamiskriteeriumeid analüüsid ilmnes, et eelistatud on logistikateenus sisseostmine. Ühishoidlas hakkavad enda muuseumi kogusid (vähemalt osaliselt) hoiustama 23 muuseumi. Selleks et muuseumid saaksid keskenduda enda põhitegevustele, on oluline museaalide operatiivne logistika. Ühishoidla logistikateenus peab olema kvaliteetne ning võimeline reageerima nõudlusele. Teenuse sisseostmisel on teenuseosutaja põhitegevus logistikateenus pakkumine, mis tähendab, et tal on olemas vastav ressurss ning valdkonna teadmised. Suurem ressurss ja klientuur võimaldavad teenusepakkujal katta ühishoidla ebastabiilset nõudlust. Teenuse sisseostmisel puudub ka vajadus investeerida sõidukitesse ja ühishoidla pädevuse suurendamisse logistika valdkonnas. Teenuse kvaliteedi puhul motiveerib konkurents teenuseosutajat olema tõhus ja innovaatiline. Samas on teenuse sisseostmise korral olemas risk kaotada kontrolli teenuse kvaliteedi üle. Riski maandamiseks on oluline kaasata hankemenetlusse pädevad töötajad (näiteks RTK-st) ning pöörata tähelepanu järelevalve korraldusele.

Majutusteenus

Museaalide uurimine ja inventuuri läbiviimine võib olla pikaajaline tegevus. Uurijad ja koguhoidjad soovivad viibida ühishoidla läheduses kogu uurimisprojekti või inventuuri jooksul. Lisaks võib ööbimisvajadus tekkida näitusteks ettevalmistamisel, kui näituseks vajalikud museaalid tuleb üle vaadata ning vajadusel konserveerimisse saata. Kui tullakse kaugemalt, on vaja tagada ööbimisvõimalus. Seetõttu pakuti uuringu käigus toimunud seminari töörühmades välja, et ühishoidlal võiksid olla külaliskorterid (vt seminaril tõstatatud üldisi teemasid lisast 10).

Tabel 19. Majutusteenuse sisseostmine vs isepakkumine

Hindamis-kriteeriumid	Selgitus	Sisseostmine	Isepakkumine
Ebastabiilsele nõudlusele vastamine	Majutusteenuse nõudlus tuleneb inventuuri tegemise aegadest, muuseumide näituste kavast ning uurimistegevustest. Inventuuri tegemine on korraline, seetõttu on nõudluse prognoosimine võimalik, kuid näitustega ja uurimisega seotud viibimiste prognoosimine on raskendatud.	Kuna teenuseosutaja pakub sarnast teenust ka teistele klientidele, ei jää ressursid kasutamata.	Ressursid on kohtade arvuga piiratud. Nõudlus peab olema väga täpselt arvestatud, et tagada ressursside optimaalset kasutust. Kõrgema nõudluse puhul on vajalik teenuse sisseostmine, samas nõudluse puudumisel seisaks majutuskoht tühjana.
Maksumus	Kulude optimeerimine on oluline ühishoidla jätkusuutlikuks toimimiseks.	Teenuse maksumus oleneb koostööst teenuseosutajatega. Majutusteenuse osutajatelt on võimalik saada soodustusi. Ühishoidlal on vaja värvata töötaja, kes oleks sisseostetava teenuse koostööpartner. Hanke korralduse ning lepingu koostamisega on seotud pädeva isiku (ministeeriumi või RTK töötaja) ajakulu.	Maksumus koosneb uute töötajate värbamisest, ühishoidlas majutusruumide ehitamisest ja sisustamisest või korterite üürimisest ning sellega kaasnevatest kuludest, nagu näiteks kommunaal- ja koristuskulud.
Kvaliteet (teenuseosutaja pädevus)	Tagamaks head koostööd muuseumide töötajate ning uurijatega, on majutusteenuse kõrge kvaliteet oluline. Eelduseks on, et valdkonnas pädevad isikud või firmad pakuvad kvaliteetsemat teenust.	Kogenud teenuseosutajad on pädevad majutusvaldkonnas.	Ühishoidla värbab majutusvaldkonnas pädevad töötajad.
Kontrolli teenuse üle	Teenuse üle kontrolli omades vastutatakse teenuse kvaliteedi eest.	Lepingute koostamisel ei ole võimalik kaitsta kõikide juhtumite eest. Seetõttu on oluline hoida head koostööd teenuseosutajaga ning pidada läbirääkimisi lepingu osas, tagamaks kvaliteetset teenust ka ootamatute sündmuste puhul.	Ühishoidlal on suur kontrolli teenuse üle.
Järelevalve	Majutusteenus on selgelt piiritletav. Teenuse kvaliteeti on võimalik mõõta (näiteks kas nõudlusele vastatakse, ning klientide tagasiside).	Teenuse järelevalve on võimalik lepingu alusel.	Teenuse järelevalve on võimalik teenuse kirjelduse alusel.

Hindamiskriteeriumeid analüüsid ilmes, et eelistatud on majutusteenuse sisseostmine. Majutusteenusega on seotud kõrged algsed investeeringud vastavatesse ruumidesse, sisustusse, kompetentsi omandamise jne. Majutusega on seotud ka püsikulud (näiteks halduskulud ja omanikukohustused), mis koormavad ühishoidla eelarvet ka siis, kui majutusteenust parasjagu ei kasutata. Kuna vajadust teenuse järele on raske ennustada, ei ole mõistlik investeerida majutusteenuse pakkumisse. Majutusteenuse hankimisel on olulisteks aspektideks pädevate inimeste kaasamine hankemenetlusse ja ka ühishoidla asukoha valik. Ühishoidla asukoha valikust oleneb, kui palju võimalikke majutusteenuse pakkujaid asub mõistlikus kauguses.

6.2. Ühishoidla omatulu võimalused

Pakkudes lisaks museaalide säilitamisega seotud tegevustele (hoiustamine, konserveerimine, digiteerimine) esemete tasuta konserveerimis- ja digiteerimisteenust ning kultuuriväärtuslike esemete hoiustamisteenust juriidilistele ja füüsilistele isikutele, on võimalik vähendada riigieelarvele langevat koormust ühishoidlaga seotud kulude katmisel. Tasuliste hoiustamis-, konserveerimis- ja digiteerimisteenuste ning koolituste ja nõustamise pakkumine loob ühishoidlale võimaluse teenida omavahendeid. Saadava tuluga on võimalik katta ülalpidamiskulud nendele pindadele, mis on ühishoidla ehitamisel arvestatud muuseumikogude juurdekasvu jaoks.

Ühishoidla teenuseid on võimalik pakkuda teistele muuseumidele, kus ei hoiustata riigi museaale, näiteks kohaliku omavalitsuse- või eramuuseumidele. Lisaks muuseumidele võivad ka eraisikud koguda väärtuslikku Eesti kultuuripärandit, mille säilitustingimuste üle puudub riigil kontroll. Pakkudes teistele muuseumidele ja erasektorile võimalust säilitada selliseid esemeid nõuetekohastes tingimustes, säilib terviklikum Eesti kultuuripärand. Erasektori huvi kultuuriväärtusega objektide hoiustamise vastu on järjest kasvav trend. Hoiustamishuvi võib olla üksikute esemete puhul, kuid ka kogujatel ning elukutselistel kunstnikel. Mitmete muuseumide (nt SA EKM, ERM) poole on korduvalt pöördutud kunsti ja muude kogumisobjektide hoiustamise sooviga. Muuseumide nappide hoidlapindade tõttu ei ole võimalik vastavat teenust pakkuda, pigem loobutakse ka pikaajalistest deposiitidest. Kunstiteoste ja muu esemelise kultuuriväärtusega objekti hoiustamist ei võimalda ka kindlustusfirmad ja pangad, millel on teenustes pakkumisel deposiitide laekad. Peale kunsti hoiustamise on võimalik pakkuda teenust ka raamatukogudele, millel on ruumiprobleem või mis ei saa ajutiselt enda hoidlaid kasutada (näiteks avariolukorras). Hoiustamisteenuse turg on lai ning võimalikke kliente on erinevaid, mida näitab erinevate hoiustamisteenusega tegelevate firmade tegutsemine. Lisaks kultuuripärandile võib hoiustada ka muid esemeid. Näiteks riigiasutuse kolimise korral võib ühishoidla pakkuda ajutist hoiustamisteenust. Hoiustades esemeid, mis ei ole museaalid, on oluline tagada keskkonna turvalisus. Museaalide hoidlaruumid peavad olema kindlalt lukustatavad ning eraldatud teistest ruumidest, tagamaks, et volitamata isikud ei pääseks museaalidele ligi.

Kanut osutab riigieelarvest eraldatavate vahendite piires konserveerimis- ja digiteerimisteenuseid Kultuuriministeeriumi haldusala muuseumidele. Lisaks muuseumidele osutab Kanut konserveerimis- ja digiteerimisteenust riigiasutustele, juriidilistele ning füüsilistele isikutele erasektorist, teenides sel viisil omavahendeid. Teenitava omatulu maht jääb 10% piiresse Kanuti eelarvest. Kanut pakub ka koolitusteenuseid, pidades loenguid konserveerimise ja restaureerimise eriala tudengitele ning juhendades huvilisi Kanuti ruumides. Praegu kasutuses olevat praktikat on võimalik üle viia ka kompetentsikeskuse töökorraldusse, pühendades sarnaselt tänasega 10% kompetentsikeskuse töömahust omatulu teenimisele.

7. Ühishoidla võimalik juhtimine, struktuur, tööprotsessid

7.1. Institutsiooniline kuuluvus ja juhtimisstruktuur

Ühishoidla eesmärk on tagada riigivara säilimine, pakkudes hoiustamis-, digiteerimis- ning konserveerimisteenuseid (k.a ennetav konserveerimine) vastava kompetentsiga isikute poolt. Ühishoidla osutaks muuseumidele turvalist ja nõuetekohast hoiustamisteenust, mille puhul

võimaldatakse ligipääs muuseumidele museaalide kasutamiseks ning uurijatele museaalide analüüsimiseks. Lisaks museaalide füüsilise säilitamise jaoks vajalikule hoidlapinnale pakuks ühishoidla teenuseid, toimides kompetentsikeskusena, kuhu on koondunud konserveerimis- ja digiteerimisvõimekus. Esmajärjekorras pakuks ühishoidla teenuseid riigile kuuluvaid museaale hoiustavatele muuseumidele, sõltumata tegevusvormist (hallatav asutus või SA). Kuid pakkudes teenuseid nii teistele muuseumidele (nii kohaliku omavalitsuse kui ka eramuuseumidele) kui ka erasektorile (eraisikutele), on võimalus omatulu teenimiseks (vt ptk 6.2). Teenuseid pakutakse üle Eesti, kuid ühishoidla hoonetest asuks üks Põhja-Eestis ja üks Lõuna-Eestis.

Järgnevalt analüüsitakse ühishoidla võimalikku juhtimisstruktuuri, hinnates delegeeritavust erasektorile ja sobivaid juriidilisi tegevusvorme, ning kirjeldatakse ülevaatlikult ühishoidla tööprotsesse.

Delegeeritavuse hindamine

Hinnati ühishoidla teenuste delegeeritavust era- või kolmandale sektorile. Hindamise käigus analüüsiti teenuste nõudlust, turusituatsiooni, sihtrühma huvisid ja poliitilist keskkonda. Hindamise läbiviimiseks kasutati Rahandusministeeriumi poolt tellitud „Valitsussektori asutuste juriidiliste vormide ja ülesannete analüüsimetoodikat“⁵⁷. Tegemist on muuseumidele hädavajalike teenustega, mis eeldavad spetsiifilisi teadmisi ja oskusi, mis hetkel eksisteerivad suurel määral avalikus sektoris, ning eeldavad investeringut sobiva infrastruktuuri loomiseks. Kuna avalikus sektoris on vastav kompetents olemas ning kultuuripärandi säilitamise näol on tegemist avalikule sektorile olulise teenustega, jõuti järeldusele, et **ühishoidla teenuseid ei ole mõistlik anda üle era- või kolmandale sektorile** (vt lisa 7 Delegeeritavuse hindamise töövahend).

Ühishoidla teenuste maht on erasektori jaoks piisavalt atraktiivne, sest teenuste riiklik rahastus tagab stabiilse nõudluse nii konserveerimis-, hoiustamis- kui ka digiteerimisteenusele. Täiendavalt on võimalus pakuda teenust nii teistele muuseumidele (näiteks kohaliku omavalitsuse muuseumidele ja ülikoolidele) kui ka erasektorile (vt ptk 6.2). Tuginedes tänastele kogemustele, on ühishoidla teenuseid võimalik piiritleda ning mõistliku täpsusega hinnastada. Samas on erasektori huvi madal. Suur osa museaalide säilitamisega seotud teadmistest ja kompetentsist on avalikus sektoris, kus on kogemusi nii konserveerimisteenuse pakkumisel kui ka nõuetele vastava hoidla ehitamisel. Erasektoril oleks vaja investeerida nii algkapitali kui ka vastavate teadmiste omandamisse. Sobiva kvalifikatsiooniga personali leidmiseks peab praeguse kompetentsikeskuse Kanut töötajad liitma ühishoidla töötajaskonnaga (vt lähemalt ptk 7.2), seda ka era- või kolmanda sektori puhul. Praegu on vajaminevad teadmised ja kogemused konserveerijatel ja koguhoidjatel muuseumides olemas, luues turu, kuhu on raske siseneda. Avalikusse sektorisse kogunenud kompetents tekitab konkurentsitorke, mille tõttu on erasektori valmisolek selle funktsiooni ülevõtmiseks ja elluviimiseks puudulik.

Ühishoidla teenused on hädavajalikud muuseumide enda teenuste pakkumiseks ehk Eesti kultuuripärandi säilitamiseks, kogumiseks, vahendamiseks ja uurimiseks. Museaalide pikaajaliseks säilimiseks on hädavajalik korrektne hoiustamine ning sellega kaasnevad teenused. Museaalide hoiustamine on pikaajaline protsess, sest keskkonna muutused võivad museaale kahjustada. Seetõttu on oluline, et ühishoidla teenused oleksid stabiilselt kvaliteetsed ja nendes ei toimuks katkestusi. Teenuse delegeerimise puhul antakse tegevus üle teise asutuse kontrolli alla, mille tulemuseks võib

⁵⁷ AS PricewaterhouseCoopers Advisor ja Praxis (2016). *Valitsussektori asutuste juriidiliste vormide ja ülesannete analüüsimetoodika*. Rahandusministeerium.

olla teenuste halvenenud või ebastabiilsem kvaliteet. Tegemist on seega kriitiliste tegevustega. Kriitiliste tegevuste puhul eelistatakse teenuse pakkumist riigiasutuses.

Ühishoidla teenuste näol ei ole tegemist poliitiliselt tundliku teemaga. Samas on oluline meeles pidada, et museaalid on riigivara, mille säilimise eest vastutab minister vastavalt Vabariigi Valitsuse seadusele. Era- või kolmanda sektori üheks peamiseks eesmärgiks on omanikutulu teenimine, mis võib vastanduda riigi vajadustele museaalide säilitamisel. Tulu prioriseerimine võib tekitada olukorra, kus riigivara ei ole ühishoidla teenuste pakkumisel esmatähtis ning eelistatakse suurema käibe võimalusega klienti või teenuste pakkumist. Tegemist on riskiga, mis on rohkem seotud hoiustamisteenusega. Konserveerimisteenuse puhul on risk väiksem, sest kuigi konserveerimisteenust pakutakse ka eraisikutele, on teenuse spetsiifilise iseloomu tõttu riik kõige suurem klient konserveerimisturul. Konserveerimisteenust kasutatakse esemete puhul, millel on kõrge rahaline või emotsionaalne väärtus. Kanuti praegune kogemus ei näita eraisikute suurt nõudlust konserveerimis- ja digiteerimisteenuse järele (Kanuti omatulu on 10% käibest, sealhulgas pakutav konserveerimis- ja digiteerimisteenus). Samas hoiustamisteenuse turg on suurem, mida näitab erinevate hoiustamisteenusega tegelevate firmade tegutsemine. Hoiustamisteenuse järele võib olla nõudlus erafirmadel kaupade hoiustamiseks või eraisikutel nii esemete kui ka kunstikogude hoiustamiseks. Ühishoidlal on välja pakkuda pind, mis on planeeritud muuseumikogude juurdekasvuks. Kuid erasektorile delegeerides on oht, et muuseumidele planeeritud pindadele eelistatakse hoiustamisteenuse pakkumist erafirmadele ja –isikutele. Teenuste delegeerimise soovi korral on vaja eelmainitud riskide maandamiseks koostada põhjalik leping. Kokkuvõtvalt võib väita, et riigi institutsioonis on suurem kontroll, mis tagab Eesti kultuuripärandi nõuetekohase pikaajalise säilitamise. Tagamaks kvaliteetset ühishoidla teenuste pakkumist muuseumidele, ei ole mõistlik neid delegeerida era- või kolmandale sektorile.

Tegevusvormi hindamine

Juriidilise tegevusvormi hindamisel analüüsiti teenuse poliitilist tundlikkust, teenuste standardiseeritavust, juhtimisvabadust, avaliku võimu teostamise vajadust ning majanduslikku olukorda. Hinnangu aluseks on „Tegevusvormide hindamise töövahend“ (vt lisa 8). Ühishoidla jaoks sobiva tegevusvormi analüüsimisel keskenduti juhtimisautonoomiale ja asutuste koostööle ning finantsjuhtimisele. **Analüüsi tulemusel ilmnes, et eelistatuim tegevusvorm ühishoidla jaoks on hallatav riigiasutus.**

Ühishoidla teenused ei ole poliitiliselt tundlikud. Tegu on tehniliste ülesannetega, mis toetavad muuseumide tegevusi. Kuna toetavad tegevused ei mõjuta otseselt poliitikavaldkonna olemust ja arengusuundi, on mõttekam analüüsist välja jätta tegevusvormid, mille põhieesmärk on kujundada ja reguleerida poliitikakujundamist. Seetõttu ei ole edaspidi analüüsitud ühishoidla tegevuste koondamist Kultuuriministeeriumi või Muinsuskaitseameti struktuuriüksusesse. Ühishoidla teenuste pakkumisel on töötajate head teadmised ning oskused väga tähtsad. Seetõttu peaks personalivajaduse hindamine olema asutuse enda määrata, andes võimaluse reageerida nõudlusele (museaalide arvu ja seisundi põhjal) ning tööturu võimalustele. Hallatava asutuse, avalik-õigusliku juriidilise isiku (*edaspidi AÕII*) ja SA tegevusvormidele ei laiene avaliku teenistuse seaduse piirangud, mis tähendab, et nende tegevusvormide korral on ühishoidlal võimalik iseseisvalt personalipoliitikat korraldada.

Juhtimisautonoomia ja asutuste vaheline koostöö

Kuna kultuuripärandi säilitamine on seadusejärgne kohustus, peab olema tagatud võimalus sekkuda kvaliteedinõuete täitmise ja museaalide olemasolu kontrollimiseks. Kuigi museaalide säilitamise kvaliteedi hindamine on üsnagi subjektiivne, on olemas selged seadusest lähtuvad protsessid. Määratud on kindel kvaliteedinõue: museaale ei tohi kahjustada. Museaalide olemasolu kontrollitakse

kohustusliku inventuuriga ja põhjaliku dokumenteerimise kohustuse täitmisega. Museaalidega seotud hoiustamisnõuded tulenevad rahvusvahelistest aruteludest ning on rohkem soovitusliku iseloomuga. Tagamaks, et museaalidega seotud nõuded on täidetud, peaks ühishoidla tegema koostööd nii muuseumide kui ka Muinsuskaitseametiga ja Kultuuriministeeriumiga. Kuigi museaalide näol on (suuremas osas) tegemist riigivaraga⁵⁸, on esemed samuti muuseumikogud, seetõttu on ka siin tarvilik jätkuv koostöö muuseumidega. Muuseumide ja ühishoidla koostöö on kriitilise tähtsusega museaalide kolimisel, konserveerimisel ning näituste ja teadustegevuste korraldamisel. Koostöö edenemiseks võib olla vajalik ka valitsusasutuste sekkumine. Näiteks võib tuua töörühmade loomise ühishoidla täpsete vajaduste hindamiseks museaalide seisundi, materjalide ja arvu väljaselgitamise teel (vt lisa 6).

Hallatava asutuse tegevusvormi korral on võimalik asutuse tegevusi mõjutada vahetumalt kui AÕJI või SA puhul. Toimides avaliku õiguse keskkonnas, on hallatava asutuse juhtimisahel selge ja otsekohene. Asutuse tegevusi on võimalik mõjutada juhi valiku või asutuse ümberkorraldamise kaudu. Hallatava asutuse puhul on koostöö tagamiseks võimalik korraldada korralisi infopäevi, kus osaleksid ühishoidla ja ühishoidlas enda muuseumi kogu hoiustavate muuseumide esindajad. Infopäeval peaks toimuma kolmepoolne info edastamine, andes sõna nii ühishoidlale ja Muinsuskaitseametile kui ka muuseumide esindajatele. Infopäev annab muuseumidele võimaluse kaasa rääkida ühishoidla töökorralduse ja teenuste asjus ning vajadusel anda tagasisidet või nõu. Infopäev võimaldab tagada seda, et toimuks ühishoidla ja muuseumide pidev koostöö. Samas jääb otsustusõigus ühishoidla juhatusele.

SA juhtimisautonoomia tuleneb nõukogu olemasolust. Nõukogu on sillaks sihtasutuse ja täitevvõimu vahel. Samaaegselt võib nõukogu olla takistuseks, piirates täitevvõimu võimalusi suunata ja kontrollida ühishoidla tegevusi. Museaalidega seotud nõuete tagamiseks oleks valitsusasutustel vaja võimalust mõjutada nõuete täitmist, kui see vajalikuks osutub. Kuna museaalid on riigivara, saab valitsusasutus sõlmida halduslepingu museaalide kasutamiseks andmiseks. Ent seadus piirab museaalide kasutamiseks andmist. Vastavalt muuseumiseaduse § 9-le saab riigile kuuluvat muuseumikogu anda kasutamiseks muuseumidele. Ühishoidlale ei ole võimalik riigi muuseumikogu kasutamiseks anda. Kui soovitakse anda museaale ühishoidlale kasutamiseks, oleks tarvis seadust muuta. Asutuste koostööd on võimalik SA tegevusvormi puhul motiveerida mitmekesise nõukogu kaudu, mis võimaldaks kaasata laiemat kompetentsi otsustusprotsessi. Intervjuude ajal tõsteti esile võimalus luua nõukogu, milles oleksid ka muuseumide esindajad. See tähendaks, et muuseumi esindajatel oleks võimalus mõjutada otsuseid ühishoidla teenuste kohta. Kuigi muuseumide arvamus on oluline, on vaja kaaluda parimat võimalikku viisi muuseumide esindajate kaasamiseks otsustusprotsessi.

AÕJI eraldi juriidilise isiku staatus ning **iseseisvam juhtimisorganite kontroll** võimaldab tugevat sõltumatust poliitilistest mõjudest. Seetõttu kasutatakse vastavat vormi, kui tegevuse täitmine eeldab täitevvõimust suuremat poliitilist sõltumatust. Kuna ühishoidla teenuste puhul on poliitiline sekkumine vajalik, ei ole mõistlik rakendada AÕJI tegevusvormi.

Finantsjuhtimine

Ühishoidla finantsjuhtimisel on kindlad piirangud, sest riigile kuuluvate museaalide konserveerimis- ja hoiustamisteenuste eelarvevahendid jaotakse riigieelarve protsessi käigus. Samas peaks säilima omatulu teenimise võimalus (vt ptk 6.2). Kompetentsikeskuse puhul võib kasutada praegust Kanuti näidet, kus 2016. aastal rahastati riigieelarve vahenditest konserveerimistöid 25 muuseumile, kelle tellimused moodustasid umbes 90% töömahust. Omatulu teenimiseks ehk müües muuseumidele ja eraisikutele teenuseid riigi eelarvevahendite väliselt, kulub ülejäänud umbes 10% töömahust. Samas

⁵⁸ Erandiks on näiteks SA Narva Muuseum, kus ei ole riigi muuseumikogu.

ühishoidla põhieesmärk ei ole omatulu teenimine. Fookuses on pakkuda esmajärjekorras kvaliteetset teenust riigile kuuluvaid museaale hoiustavatele muuseumidele.

Hallatavat asutust finantseeritakse riigieelarvest. Erinevalt valitsusasutustest võimaldab hallatava asutuse tegevusvorm suuremas mahus täide viia majandustegevusi, millest on võimalik teenida omatulu. Omatulu teenimise piirangud tulenevad piiratud tuluallikatest (näiteks trahvid ja riigilõivud). SA on eraõiguslik juriidiline isik, mistõttu omatulu teenimisel puuduvad piirangud. Kuna ühishoidla osutaks riigile vajalikku teenust, on võimaluseks peale omatulu teenimise rahastada SA-d sihtfinantseeringuna riigieelarve vahenditest. Oluline on tagada, et ühishoidla osutaks kvaliteetset teenust riigi muuseumikogu säilitamiseks.

Järeldus

Hallatava asutuse ja SA tegevusvormid võimaldavad sarnaselt vabamat personalipoliitikat ja finantsjuhtimist. Juhtimisautonoomia poolest on tegevusvormid mõnevõrra erinevad. Võrreldes hallatava asutusega on SA tegevusvormi puhul juhtimisautonoomia kõrgem. Ühishoidla teenuste osutamisel on asutuste koostöö väga tähtis, sest ühishoidlale jääks vastutus hoiustada 23 muuseumi kogusid. Edendamaks koostööd nii museaale ühishoidlas hoiustavate muuseumide kui ka teiste klientide ja ühishoidla vahel, võib olla vajalik valitsusasutuste sekkumine ühishoidla tegevuse suunamiseks ja kontrollimiseks. Hallatava asutuse vorm võimaldab suuremat mõjuvõimu asutuste tegevuste üle, kasutades administratiivseid vahendeid, ning lisaks teenida omatulu. Seetõttu võib järeldada, et ühishoidlale on hallatava asutuse tegevusvorm kõige optimaalsem lahendus.

Juhtimisstruktuur

Kultuuriministeeriumi missioon on koos oma asutustega töötada Eesti rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise kultuuriruumi tagamise ja arengu nimel. Kuna ühishoidla hakkab tegelema eelkõige riigile kuuluvatele museaalide säilitamisega eesmärgiga tagada Eesti kultuuripärandi jätkusuutlik säilitamine, jääb see oma tegevuse sisu poolest Kultuuriministeeriumi haldusalasse. Kui ühishoidla tegevusvormiks valitakse hallatav asutus, peab ka arvestama järgmise küsimusega: millise asutusega tuleb ühishoidla integreerida? Kui vaadelda praegu museaalide säilitamisteenusega tegelevaid institutsioone, mis on Kultuuriministeeriumi haldusalas, oleks võimalik hallatavat asutust integreerida ERM-i struktuuri või luua uus Muinsuskaitseameti hallatav asutus. Küsimusele vastamiseks on oluline kõigepealt analüüsida, missuguste institutsioonidega on tegemist.

1. ERM on üks kahest muuseumist, mis jääb riigiasutuseks ka pärast muuseumide reformi läbi viimist. ERM tegeleb eelkõige enda muuseumikogu haldamisega, kuid pärast uue hoone valmimist Tartus Raadil on suurenenud muuseumi võimekus pakkuda konserveerimis-ning digiteerimisteenust ka väljaspool asutuse piire. Uues muuseumihoones on olemas kaasaegne tehnika ning ruumid. Muuseumi hoidlapinnal on veel varu, mistõttu on mõeldav kaaluda võimalust, et seda hoidlapinda saaksid mõningal määral kasutada ka teised asutused.
2. Muinsuskaitseamet on Kultuuriministeeriumi haldusalas olev asutus, mille missioon on kultuuripärandi ja kultuuriväärtusliku keskkonna väärtustamine ja säilitamine. Muinsuskaitseameti tegevused on praegu muinsuskaitsetöö korraldamine Eestis, riikliku järelevalve teostamine mälestiste ja muinsuskaitsealade ning neil teostatavate tööde üle, kultuurimälestiste riikliku registri pidamine, arheoloogiliste leidudega tegelemine ning kultuuriväärtuste väljaveotatluste läbivaatamine ja lubade väljastamine. 2013. aastal alustati muinsuskaitseaduse muutmise eelnõu väljatöötamist ning muudetud muinsuskaitseaduse

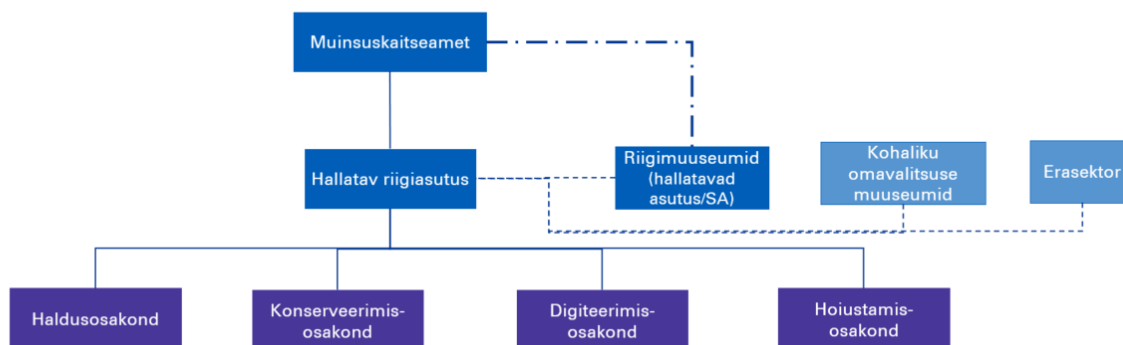
soovitakse jõustada 1. jaanuaril 2019. Eelnõu⁵⁹ järgi hakkab Muinsuskaitseamet edaspidi juhtima nii muinsuskaitse kui muuseumide valdkonna strateegilist koostööd. Eelnõu kohaselt tehakse ka muuseumiseadusesse muudatusi, millega osa Kultuuriministeeriumi pädevusi ja ülesandeid läheb üle Muinsuskaitseametile. Kuna Muinsuskaitseamet hakkab suuremal määral tegelema muuseumide valdkonna juhtimisega, on mõistlik luua ühishoidla mitte Kultuuriministeeriumi, vaid Muinsuskaitseameti hallatava asutusena.

Kuna Muinsuskaitseameti ülesannete täienemine muuseumivaldkonna arendamise ülesannetega pole praegu veel kindel, st vajalikud seadusmuudatused pole jõustunud, saab analüüs tulevikus ühishoidla Muinsuskaitseameti juurde liitmise kohta olla vaid tinglik. Samas annab muinsuskaitse reformi pikk ettevalmistus alust eeldada, et selle rakendumine on tõenäoline, mistõttu on mõistlik seda juba praegu ühishoidla institutsioonilise kuuluvuse analüüsil arvesse võtta. Järgnevalt saab ameti põhimääruse ja muu puhul küll otseselt viidata ainult olemasolevale.

Ühishoidla funktsiooni käsitletakse analüüsis tervikuna, sõltumata sellest, kas ühishoidla hoone rajatakse ühte või mitmesse asukohta. Hoonete arv ei mõjuta ühishoidla pakutavat põhisisu. Kui ühishoidla üks hoone asub Põhja-Eestis ning teine Lõuna-Eestis, juhitakse ühishoidla üldist korraldust suurema hoone ning teenuste mahu tõttu Põhja-Eestist.

Ühishoidla struktuuri loomisel on oluline analüüsida seda, mil määral seonduksid ühishoidla rajamine ning juhtimine organisatsiooni praeguse tegevusega (Muinsuskaitseameti puhul tulevikutegevusega). ERM tegeleb kultuuripärandi säilitamise kõrval ka selle kogumise, uurimise ning vahendamisega. Arvestades ühishoidlasse planeeritavate museaalide mahtu, ühishoidlaga seotud kompetentsikeskuse tegevusi ning ühishoidla teenuseid kasutavate asutuste arvu, võib eeldada, et ühishoidla viimisel ERM-i struktuuri muutuks nende tegevus ebaproportsionaalselt pärandi säilitamise keskseks. Tegemist poleks enam muuseumiga, kes täidab muuhulgas museaalide säilitamise rolli, vaid hoidlaga, kes täidab muuhulgas muuseumidele seatud ülesandeid. Tulenevalt hoidlaga seotud tegevuste suurest mahust ning tegevusele seatud kõrgetest nõuetest võib juhtuda, et ülejäänud tegevustele jagub ka vähem tähelepanu. See-eest uus hallatav asutus saaks keskenduda konkreetselt ühishoidlaga seotud tegevustele. Juhul kui Muinsuskaitseameti ülesannete hulka lisandub muuseumide valdkonna strateegiline juhtimine, sobiks ühishoidla oma sisult hästi Muinsuskaitseameti haldusalasse, sest tal on ulatuslik roll riigi muuseumikogu säilitamisel.

⁵⁹ Muinsuskaitseaduse eelnõu, <http://eelnoud.valitsus.ee> [17.10.2017]

Joonis 7. Eraldiseisev Muinsuskaitseameti hallatav riigiasutus

Hallatava riigiasutusena alluks ühishoidla muinsuskaitse reformi järel Muinsuskaitseameti kui muuseumivaldkonna riiklikku järelevalvet teostava valitsusasutuse ettekirjutustele ja otsustele. Ühishoidla struktuuri ja koosseisu kinnitaks kultuuriminister. Ühishoidla struktuuriüksused oleksid haldusosakond, konserveerimisosakond, digiteerimisosakond ning hoiustamisosakond. Osakonnad on jaotatud vastavalt tegevusvaldkondadele. Haldusosakond tegeleks ühishoidla töökorralduse ning asutuste (ühishoidla, muuseumi ja Muinsuskaitseameti) koostöö juhtimisega. Konserveerimisosakonna põhitegevuste alla kuuluksid erinevate materjalide konserveerimine ja koolituste läbiviimine. Digiteerimisosakond tegeleks museaalide ja esemete digiteerimisega ning vajadusel viiks läbi digiteerimisalaseid koolitusi. Hoiustamisosakonna põhiülesanded oleksid logistika ja ladustamine ning ennetav konserveerimine (täpsemad kompetentsid on selgitatud ptk-s 7.2). Osakondade töötajad paikneksid Põhja-Eestis ning Lõuna-Eestis. Ühishoidlat juhiks direktor, kelle määrab ametisse ning vabastab ametist kultuuriminister. Ühishoidla majandustegevust revideeriks komisjon kultuuriministri korraldusel ja riigikontroll vastavalt seadusele. Teenuse osutamise kaudu oleks ühishoidla seotud riigi muuseumikogu kasutatavate muuseumidega, ning võimalik, et ka teiste asutustega, nagu kohalike omavalitsuste muuseumid, ning erasektori huvilistega (juriidilised või füüsilised isikud).

Tööprotsessid ja suhtlus muuseumidega

Ühishoidla institutsiooni loomisel on vaja välja töötada hästi toimivad tööprotsessid ühishoidla nelja põhiteenuse (konserveerimis-, digiteerimis- ja hoiustamisteenus ning koolitus- ja konsultatsiooniteenus) osutamiseks ning toetavate teenuste (logistika- ja majutusteenus) korraldamiseks. Samuti on oluline kokku leppida muuseumide ja teiste võimalike teenusekasutajatega suhtlemise põhimõtted. Eelkirjeldatud juhtimisstruktuur ning peatükis 6 kirjeldatud ühishoidla teenused annavad esmase aluse nende tööloikude korraldamiseks. Protsesside hilisem juhtimine ühishoidlas jääb ühishoidla haldusosakonna korraldada.

Kultuuriministerium on 2017. aastal tehtud museaalide säilitamisprotsessi töövoos jaotanud museaalidega seotud tööd tinglikult järgnevateks etappideks:

- objekti vastuvõtt;
- museaali kirjeldamine;
- museaali hoiustamine;
- inventuur ja seisundi kontroll;

- museaali liigutamine (näitus, haridusprogramm, uurija);
- museaali digiteerimine;
- museaali konserveerimine.

Järgnevalt vaadeldakse suuremaid muutusi selles tööprotsessis, mis on tingitud ühishoidla loomisest. Täpne tööprotsess on vaja edaspidi koostöös muuseumidega kokku leppida ning dokumenteerida.

Objektide muuseumikogusse **arvelevõtmise otsus** pole vahetult seotud ühegi ühishoidla teenusega, seega jääb see tööetapp ka edaspidi muuseumide vastutusalasse. Sama kehtib ka museaalide kogust **väljaarvamise otsuste** (ei sisaldu Kultuuriministeeriumi loodud töövoos kirjelduses, kuid on osa kogude haldusest) ja **museaalide kirjeldamise** puhul. Museaali **hoiustamine** on otseselt seotud ühishoidla osutatava hoiustamisteenusega. Ühishoidla pakub terviklikku hoiustamisteenust ja vastutus ühishoidlasse paigutatud museaali korrektse hoiustamise eest peaks edaspidi langema ühishoidlale. **Inventuuri ja museaalide seisundi kontrolliga** seotud ülesanded tuleb lahendada muuseumide ja ühishoidla koostöös. Museaalide ühishoidlasse vastuvõtmine ning hoiustamine tähendab seda, et ühishoidla peab tuvastama ja fikseerima nii esmasel vastuvõtul kui ka edaspidi ühishoidlas olevate museaalide seisundi. Kuid muuseumikogu põhjalikum inventuur eeldab kogu tundmist, mistõttu peaks see ka edaspidi jääma muuseumide ülesandeks. Museaalide **liigutamise** puhul lisandub lisaks näituste, haridusprogrammide ja uurijate tarbeks museaalide liigutamisele ka museaalide kättesaadavaks tegemine ühishoidlas nendele muuseumidele, mille kogusse museaal algelt kuulub (nt museaalide valik näitusele, inventuuri tegemine jms). See tööetapp eeldab samuti ühishoidla ja muuseumide tihedat koostööd. Kuigi muuseumid annavad ühishoidlale üle kultuuripärandi säilitamisega seotud ülesandeid, jäävad uurimis- ja vahendamisülesanded endiselt muuseumidele. Seetõttu on vaja, et muuseumidel jääks alles ülevaade museaalidest ja õigus teha valikuid museaalide liigutamise kohta. Üks võimalus seda teha on luua MuS-i kaudu teavitus selle kohta, et ühishoidlas paikneva museaaliga soovitakse hoidlas tutvuda või seda hoidlast välja laenutada, ja mille saab muuseum seepeale heaks kiita või tagasi lükata (museaale võiks olla võimalik broneerida süsteemis ka tulevikunäituste jms jaoks). Museaali füüsilise liigutamise eest vastutab ühishoidla hoiustamisosakond. Ühishoidlas on loodud tööruumid nii uurijatele kui ka muuseumide töötajatele (vt ruumiprogrammi ptk 4). Muuseumide töötajatele museaalide kättesaadavaks tegemine toimuks vastavates ruumides või vajaduse korral (nt inventuuri puhul) hoiustamisosakonna töötajate juhendamisel hoidlaruumides. Museaalide **digiteerimine ja konserveerimine** on osa ühishoidla põhiteenustest, kuid ka siin on tarvilik jätkuv koostöö muuseumidega, sest teenusemahud on piiratud. Sarnaselt praegusel olukorrale võiks plaanide koostamine toimuda muuseumide ja kompetentsikeskuse ühistööna (muuseumid esitavad soovid, mis on sageli seotud näituste toimumisega, ning ühishoidla vastavad osakonnad konsulteerivad muuseumidega, mille tulemusena vormub lõplik kava).

Suhtlus muuseumidega toimuks infopäeva raames, mida on kirjeldatud tegevusvormi hindamise alalõigis eespool, ning igapäevaselt erinevate suhtluskanalite, sh MuS-i vahendusel.

7.2. Vajaminevad kompetentsid ja töökohad

Ühishoidla vajab kompetentse ja töökohti, mis võimaldavad pakkuda ühishoidla põhiteenuseid (konserveerimis-, digiteerimis- ja hoiustamisteenus ning koolitus- ja konsultatsiooniteenus, vt ptk 6) ning võimaldavad ühishoidlal toimida organisatsioonina.

Järgnevas tabelis (tabel 20) on toodud ülevaade ühishoidlas vajaminevatest töökohtadest.

Tabel 20. Ühishoidla töökohad

Osakond	Ametinimetus	Töötajate arv
Haldusosakond		
	Direktor	1
	Juhiabi	1
	Osakonnajuhataja	3
	Peavarahoidja	1
Konserveerimisosakond		
maali- ja polükroomia töökoda	Konservaator	6
metallitöökoda (sh arheoloogia)	Konservaator	2
puidu- ja pehme mööbli töökoda	Konservaator	7
esemete töökoda (nahk, klaas-keramika, segamaterjalid)	Konservaator	5
tekstiilitöökoda	Konservaator	3
paberitöökoda	Konservaator (foto-, paberi- ja köitekonservaatorid)	5
labor	Keemik-metoodik	1
Digiteerimisosakond		
	Digiteerija	6
Hoiustamisosakond		
ennetav konserveerimine	Säilitaja	8 (sh 3 Lõuna-Eestis)
logistika ja ladustamine	Logistikaspetsialist	2
logistika ja ladustamine	Laotöölaine	3 (sh 1 Lõuna-Eestis)
KOKKU		54 (sh 4 Lõuna-Eestis)

Suurem osa ühishoidla 54-st töökohast asuks kompetentsikeskust hõlmava Põhja-Eesti ühishoidla juures. Lõuna-Eesti ühishoidla hoones asuksid 4 püsitöökohta. Eelkõige haldusosakonna töötajatel oleks vahel vaja ka Lõuna-Eesti ühishoidla hoones viibida (nt hoiustamisosakonna juhil osakonna töö korraldamiseks, peavarahoidjal muuseumidega koostöö koordineerimiseks inventuuride ajal jne).

Ühishoidla tööd juhib direktor ning teda assisteerib seejuures juhiabi. Konserveerimis-, digiteerimis- ja hoiustamisosakondi juhivad osakonnajuhatajad, olles kaasatud koolituste, praktikate ja projektipõhiste ettevõtmiste ning tasuliste teenuste osutamise korraldamisse. Ühishoidla peavarahoidja vastutab koostöö eest uurijate, muuseumide ning teiste organisatsioonidega ja korraldab inventuuride toimumist, aruandlust, konsultatsioone (sh museaalide näitusteks laenutamise seoses), MuS-i haldamist.

Hoiustamisosakonna töötajate arv (kokku 13 töötajat) on tuletatud ühishoidlasse paigutatavate museaalide mahust ning säilitamiseks ja logistikaks vajalikust minimaalsest töötajate arvust. Ühishoidla algusperioodil on uuele mudelile üleminekuks vaja ajutiselt täiendavat tööjõudu, kes tegeleb ennetava konserveerimise ülesannetega (eelkõige korrastustöödega) ning logistika ja ladustamisega (vt ptk 7.4).

Konserveerimis- ja digiteerimisosakonna töökohtade arv on leitud praeguse kompetentsikeskuse Kanuti töökohti ning täiendavat teenusevajadust arvesse võttes. Kanuti praeguses maali, puidu ja metalli konserveerimise osakonnas on lisaks osakonnajuhatajale 9 konservaatorit. Ühishoidlasse on nende materjalidega (ja polükroomia, arheoloogia ning pehme mööbliga) seotud konserveerimistööde

jaoks planeeritud 15 konservaatorit. Kanuti esemete konserveerimise osakonnas on lisaks osakonnajuhatajale 8 konservaatorit. Ühishoidlasse on esemetega (ja tekstiili ning paberiga) seotud konserveerimistööde jaoks planeeritud 13 töötajat. Kanuti dokumenteerimis- ja digiteerimisosakonnas on lisaks osakonnajuhatajale praegu 4 töötajat. Ühishoidla digiteerimisosakonda on planeeritud 6 digiteerijat. Lisaks on kavandatud üks keemiku-metoodiku töökoht. Kanuti praegune jõudlus on 32 000 töötundi aastas (u 10% sellest kasutatakse omatulu teenimiseks). Kuid arvestades riigi muuseumikogu suurus (u 4,3 mln museaali) ja selle juurdekasvutrendi (vt ptk 2), on eksperdihinnangul vaja kultuuripärandi kvaliteetseks pikaajaliseks ning ühtlaseks säilitamiseks täiendavat kvalifitseeritud tööjõudu kompetentsikeskusesse.

Suurel osal ühishoidla töötajatest on vaja rohkemal või vähemal määral eelnevat säilitamisalast kompetentsi, kuid teatud ametikohtade puhul on tähtsam muu põhikvalifikatsioon ning vajalikud säilitamisalased teadmised on omandatavad töö käigus toimuva väljaõppega. Järgnevalt on kirjeldatud erinevate osakondade ning ametikohtade kaupa vajaminevaid põhilisi kvalifikatsioone, keskendudes vajalikele säilitamisvaldkonna teadmistele ning oskustele.

Haldusosakond

Ühishoidla direktori puhul on soovitav eelnev kogemus ning ülevaatlik hea säilitamisvaldkonna teadmine, sest lisaks organisatsiooni juhtimisele peab ta väikese asutuse juhina tegelema ka spetsiifiliste töökorralduslike küsimuste lahendamisega. Oluline on, et ühishoidla direktor orienteeruks hästi Eesti kultuuripärandi säilitamisega seotud asutuste hulgas, sest ühishoidla hakkab pakkuma teenust ning tegema koostööd arvukate asutustega. Muude pädevuste hulgas on kõige olulisemad head juhtimis- ja koostööoskused.

Juhiabi puhul tuleb eelnev kogemus säilitamisvaldkonnas kasuks, sest see võimaldab tööülesandeid efektiivsemalt täita. Vajaminev põhipädevus on seotud heade korralduslike oskustega. Dokumendihalduse ja asjaajamise valdkonna tundmine võimaldab tööülesandeid paremini täita.

Kõigi osakonnajuhtide puhul on olulised head juhtimisoskused, kuid igal osakonnajuhil peavad olema oma osakonnaga seotud spetsiifilised säilitamisvaldkonna teadmised. Konserveerimisosakonna juht, kellel tuleb juhtida ühishoidla kõige suuremat osakonda (29 töötajat), peab hästi konserveerimisvaldkonnaga kursis olema. Konserveerimisosakonna puhul on võimalik ka mõnede juhtimisülesannete delegeerimine töökodade vanemtöötajatele. Digiteerimisosakonna puhul peavad osakonnajuhil olema head teadmised tänapäevasest digiteerimisvaldkonnast ning soovitatavalt ka praktilised oskused digiteerimisel. Hoiustamisosakonna juhi puhul on säilitamisalased teadmised küll väga soovituslikud, kuid veelgi olulisem on asjatundlikkus logistika ja ladustamise valdkonnas. Vajadusel on võimalik valitud töötaja museaalide hoiustamise ning teiste säilitamisega seotud teemade asjus välja koolitada.

Ühishoidla peavarahoidja vajab väga häid koostööoskusi, kuid selle ametikoha puhul on kindlasti vaja lisaks kõrgharidust mõnel muuseumivaldkonnaga seotud erialal (nt ajalugu, etnograafia, arhiivindus) ning teadmisi muuseumivaldkonna toimimisest. Kindlasti on vajalikud head korralduslikud oskused, sh oskus koostada tegevuskavasid ning eeskirju.

Konserveerimisosakond

Konservaatoritel peaks olema nii erialane ettevalmistus konservaatori tööks (üldjuhul kõrgharidus nt järgmistel erialadel: kultuuriväärtuste konserveerimine, restaureerimine ja/või säilitamine) kui ka

praktiline kogemus valitud konserveerimise valdkonnas. Eestis on olemas konservaatori kutse ja vastav kutsestandard⁶⁰, kus on kirjeldatud konservaatori kompetents. Sisult on konserveerimine interdistsiplinaarne kutseala. Eesti kutsete süsteemis on hetkel kaheksa spetsialiseerumist (arhiivi ja raamatukogu pabermaterjalid, paberalusel kunstiteosed, köide, maal, monumentaalmaal, puit, segamaterjalidest objekt, tekstiil) kolmel tasemel, mis vastavad Euroopa 8-astmelises kutsete süsteemis tasemetele 6, 7 ja 8. Ühishoidla konservaatoritel võiks sisuliselt olemas olla kutsestandardis kirjeldatud kompetents, kuid arvestades, et kutse omandamiseks vajalikud teadmised, oskused, vilumused ja hoiakud kujunevad ajapikku töö käigus, pole konservaatori kutse omamine tingimata eeldus konservaatori ametikohale asumiseks. Konservaatorid võiksid spetsialiseerumiselt jaguneda vastavalt tabelis 20 kirjeldatule.

Keemiku-metoodiku puhul on vajaminev põhikompetents keemiaalane kõrgharidus. Tal on vaja ka säilitamisvaldkonna teadmisi, kuid need on võimalik omandada töö käigus toimuva väljaõppega.

Digiteerimisosakond

Digiteerijatel on vaja tehnilist kompetentsi, mis võimaldab neil kaasaegset digiteerimistehnikat kasutades luua kõrgekvaliteedilisi pildifaile. Et edendada väärtuspõhist museaalide digiteerimist, mis rajaneb mh digiteeritavate museaalide väärtuse hindamisel ja museaali dokumenteerimise tõenduspõhisusel, on soovitatav ka täiendav kompetents nt ajaloo või konserveerimise valdkonnas.

Hoiustamisosakond

Säilitajatel peaksid olema teadmised museaalide hoiustamiseks vajalikest tingimustest, museaalide igapäevasest hooldusest, seisundi hindamisest, profülaktilisest hooldusest ning digiettevalmistusest, kuid vajadusel on võimalik need teadmised omandada töö käigus toimuva väljaõppega. Kasuks tuleks konserveerimis- või restaureerimisalane kõrgharidus, tähtsad on täpsus ja järjekindlus.

Logistikaspetsialistide puhul on põhiliseks vajaminevaks kompetentsiks logistikaalased teadmised ja oskused, kuid muuseumivaldkonna ja museaalide transpordi spetsiifilised teadmised võimaldavad tööd efektiivsemalt teha.

Laotöölise puhul on vajaminev põhikompetents seotud lao toimimise ning laotehnika ja laoinfosüsteemide tundmise ning kasutamisoskusega (mh oskus kahveltõstukiga opereerida). Säilitamisvaldkonna ja museaalide transpordi spetsiifilised teadmised võimaldavad tööd efektiivsemalt teha.

7.3. Töökohtade loomise võimalused

Nagu eelnevast peatükist nähtub, tekib ühishoidlase mitmeid töökohti, mis nõuavad unikaalset säilitamisteenusega seotud kompetentsi. Ühishoidla peab suutma pakkuda lisaks hoiustamis-, konserveerimis- ja digiteerimisteenusele ka koolitus- ja konsultatsiooniteenust, mis seab ühishoidla personalile eriti kõrged kvalifikatsiooniootused. Suur osa ühishoidla personalist on seotud

⁶⁰ SA Kutsekoda koduleht, <https://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/otsing> [30.11.2017]

konserveerimis- ja digiteerimisteenuse pakkumisega. Otsese hoiustamisteenusega on seotud väiksem osa töötajaid, kuigi ühtekokku moodustub üks terviklikku säilitamisteenust pakkuv asutus.

Kanutis on juba praegu olemas kõrgelt kvalifitseeritud töötajad, on kasutusel konserveerimise ja digiteerimise spetsiifiline meetodika ning on olemas üle kolmekümne aasta pikkune kogemus säilitamisvaldkonnaga seotud laia teenuste valiku pakkumisel. Asutusel on usaldusväärse, tugeva kaubamärgi ning garanteeritult kvaliteetse teenuse pakkuja maine. Kõik need asjaolud viitavad sellele, et oleks otstarbekas tulevane kompetentsikeskus ühishoidla juures üles ehitada Kanuti tööjõu baasil ning jätkata hoolimata asutuse nimest Kanuti järjepidavust. Lisaks suure hulga töökohtade asjatundlikule täitmisele võimaldaks selline lahendus saavutada usaldust ühishoidla vastu. Ühishoidla teenuse usaldusväärsus on oluline, sest seal hakatakse säilitama väärtuslikku kultuuripärandit. Varasema museaalide säilitamise teenuse hästitoimivate elementide säilitamine uue teenuse raames kergendab ka muutuste juhtimist.

Kanutil on olemas ka uute töötajate väljaõpetamise süsteem ning lisaks muudele laiaulatuslikele tegevustele on Kanut toimunud koolitus- ja praktikabaasina, osalenud konservaatori kutse andmise protsessis, olnud tegev kirjastamisel ning teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. Nende tegevuste jätkamine on kultuuripärandi pikaajalist säilitamist silmas pidades võtmetähtsusega, sest teenuse kvaliteetseks pakkumiseks on vaja tagada erialaspetsialistide juurdekasv.

Kvalifitseeritud tööjõu saamiseks toimib Kanutis praegu õpipoiss-sell-meister süsteem. Keskus on praktikabaasiks konserveerimisvaldkonna kõrg- ja kutsekoolide õppuritele. Objektid, millega tudengid töötavad, valitakse vastavalt tegija võimekusele, ja juhendamisega tagatakse töö kvaliteet. Ühishoidlas korrastamist vajavate esemete konserveerimisel ja materjalide digiettevalmistusel on tudengite tööpanus reaalne ja pidev ressurss. Tudengid ja valdkonda tundvad *freelancer*'id on potentsiaalne tööjõud, keda kaasata konserveerimise-digiteerimise projektidesse. Õpipoiss-sell-meister süsteemis on võimalik koolitada ka muuseumitöötajaid-varahoidjaid.

Kanuti kõrgelt kvalifitseeritud tööjõuga on võimalik täita mitmed ametikohad haldusosakonnas, konserveerimisosakonnas ning digiteerimisosakonnas osakondade ning töökohtade kaupa. Praeguse seisuga on Kanutis kokku 27 töötajat, sh konserveerimisdirektor, kuraator, sekretär, 3 oma vastutusvaldkonnas tegevat osakonnajuhatajat, ühtekokku 17 konservaatorit ning 4 dokumenteerimise ja digiteerimisega seotud töötajat. Kuna ühishoidla hoonete ehitamine ja ettevalmistustööd (vt ptk 5) kestavad prognoosi kohaselt vähemalt 7 aastat, võib selleks ajaks kompetentsikeskuse personal olla mõnevõrra muutunud, kuid järgnevalt saab nimetada neid töökohti, mida pole praeguse info põhjal kindlasti võimalik Kanuti töötajatega täita ning kuhu tuleb töötajad mujalt leida.

Haldusosakonna puhul pole Kanutis olemas peavarahoidja kohale sarnaste tööülesannete kirjeldusega töötajat. Kuna peavarahoidja peab tundma muuseumivaldkonna toimimist ning suutma väga hästi teha koostööd ühishoidlaga seotud asutustega, võib kohale sobiv töötaja leiduda kõige tõenäolisemalt mõne praeguse muuseumi juures.

Konserveerimisosakonna puhul pole Kanutis praegu keemiku-meetodiku töökohta (meetodilise tööga tegelevad vastavalt oma kompetentsile osakonnajuhatajad). Samuti pole teada, et selline töökoht leiduks praegu mõnes muuseumis. Vastav töötaja on seega vaja leida väljastpoolt ning teda on vaja täiendavalt koolitada. Kanuti töötajaskond ei kata ka tervet konservaatorite vajadust. Isegi kui sealjuures arvestada erialal pädevate osakonnajuhatajatega, jääb puudu kokku 9 töötajat

(konservaatorit). Kanutit arvestades (kokku 21 konserveerimisega seotud töötajat, sh konserveerimisdirektor, 2 osakonnajuhatajat, konservaatorid, kuraator, sekretär) on analüüsitud muuseumides kokku 67 konserveerimisega seotud töötajat (tabelist 4 leiab ka ülevaate täistööajale taandatud konserveerijate töökohtade arvust). Ka juhul, kui suure hulga museaalide paigutamisel ühishoidlasse on võimalik mõni konservaatori töökoht muuseumist ühishoidlasse üle tuua (võimaldaks kohe saada kvalifitseeritud töötaja), on tõenäoline, et uue kompetentsikeskuse jaoks on vaja välja koolitada mitu uut töötajat. Suurema konservaatorite hulgaga muuseumidest paigutab vaid SA EKM osa oma museaalidest ühishoidlasse. ERM ja SA Eesti Maaelumuuseumid ei paiguta üldse oma museaale ühishoidlasse. SA EVM-is on küll 4 konservaatorit (3,5 täistöökohta), kuid vajadus konservaatorite järele osaliselt säilib - muuseumi juures on jätkuvalt konserveerimist vajavad museaalhooned. Mujal muuseumides on üksikud konservaatorid. Kui osa muuseumikogust jääb muuseumi hoidlasse, on muuseumil vaja täiendavalt alles jääva töö mahtu analüüsida. Tartu Kunstimuuseumi puhul, kus on 2 konservaatori töökohta ning terve muuseumikogu on plaanis paigutada ühishoidlasse, on otstarbekas kaaluda konservaatorite töökohtade ületoomist ühishoidla struktuuri. Lõuna-Eestis paikneva ühishoidla hoone puhul on võimalik ERM-i konservaatoreid täiendavalt rakendada nõuandvas ja konsulteerivas rollis, kuid sealne tööjõud on seotud muuseumi enda museaalide konserveerimisega ning muuseumil pole olemas kõigi materjalidega seotud konserveerimiskompetentsi. Vastava kokkuleppe alusel muuseumiga võiks kasutada konserveerimistööks ERM-i töökodasid.

Digiteerimisosakonnas jääb puudu paar töötajat. Kuna üle Eesti on vähe alalisi töötajaid, kes tegelevad põhitööna digiteerimisega (täistööajale taandatud töötajate arv on 16,6, sh 5 Kanuti töötajat, kes täidavad 4,6 töökohta, vt tabel 5) ning Põhja-Eestis on väljaspool Kanutit pigem üksikud sellised töötajad, ei saa olla kindel, et need töötajad leiab muuseumide töötajaskonna hulgast. Vajalik võib olla töötajate leidmine väljastpoolt analüüsi kaasatud asutusi.

Kõik hoiustamisosakonna töötajad (8 ennetava konserveerimisega tegelevat säilitajat, 2 logistikaspetsialisti, 3 laotöölisi) on vaja leida täiendavalt. Logistikaspetsialistid ning laotöölised on vaja palgata väljastpoolt. Säilitusspetsialistide puhul on võimalik, et mõned sarnastes tööülesannetes kogenud töötajad vabanevad teenust kasutavatest muuseumidest seoses museaalide ühishoidlasse paigutamise, kuid pole tõenäoline, et nendega õnnestub katta terve tööjõuvajadus, mistõttu on vaja täiendavad inimesed palgata väljastpoolt.

Praeguste muuseumide töötajate koguarvu võimalik muutus seoses ühishoidla loomisega vajab täiendavat analüüsi. Praegu leidub vaid vähestes muuseumides eelkõige säilitusülesannetega seotud töötajaid. Lisas 9 on avalikult kättesaadavate töökuulutuste, ametikirjelduste ja muu avaliku materjali põhjal koostatud kirjeldused muuseumides töötavate säilitajate, koguhoidjate ning peavarahoidjate tavapärasemate tööülesannete kohta. Samas väärib tähelepanu, et sama nimega ametikoha tööülesannetes võib muuseumide kaupa olla väga suuri erinevusi: nt väikemuuseumides, kus on ühtekokku paar-kolm töötajat, peavad kõik töötajad vajadusel täitma kõiki muuseumis vajaminevaid rolle. Koguhoidjad ning peavarahoidjad tegelevad muuhulgas säilitamisülesannetega, kuid see moodustab vaid osa nende tööst, palju on ka muid muuseumi eesmärkide täitmise seotud tööülesandeid. Intervjuudes muuseumide esindajatega tõsteti esile, et museaalidega töö vähenemise arvelt nähakse võimalusi edaspidi edendada muuseumide muid seni liiga vähe tähelepanu pälvinud tegevusi ja nende kvaliteeti parandada. Kogude hoidmisega tegelevate töötajate puhul pakuti välja, et nad võiksid täiendavalt tegeleda nt kuraatori ülesannete või haridusprogrammidega.

7.4. Uuele mudelile üleminekuks vajalikud teenused

Uuele säilitamisteenuse mudelile üleminekuks eeldab mitmeid ettevalmistavaid ning hilisemaid tegevusi, millest osa võimalikku ajakava on kirjeldatud lisa 6. Konkreetselt üleminekuks vajatav teenus on museaalide kolimise teenus.

Kogude kolimisteenuse rakendamine eeldab, et eelnevalt on tehtud muud kolimisprojekti jaoks vajalikud tegevused, mida on kirjeldatud lisa 6 (tegevuste ja töövoogude analüüs kolimiseks, koostöös muuseumidega ettevalmistavate tegevuste kava loomine, kogude süstematiseerimine, nimekirjade ja museaalipõhise dokumentatsiooni koostamine). Kuna kahjustustega (kahjuritega, hallitusega jm) museaalid vajavad enne hoidlasse paigutamist töötlemist, eeldab kolimiskava koostamine sh kindlasti museaalide seisundi fikseerimist. Hiljemalt teenuse rakendamise ajaks peab olema valitud ning töösse võetud ühishoidla laoinfosüsteem.

Kolimisteenuse **I etapp** on kolimise jaoks optimaalsete marsruutide ning ajakava väljatöötamine, võttes arvesse muuseumidega kokku lepitud tegevuskavasid. Suurearvulise ja sarnaste museaaliliikidega kogude (nt raamitud kunstiteosed, mööbel, rõivad, vaibad, arhiivmaterjalid jms) transport ühishoidlasse võiks toimuda materjali- ja liigipõhiselt. See võimaldab vajadusel ühishoidla ruume varustada vajaliku ja sobiva inventariga etapiti ning vastuvõetavate sarnaste esemetega tegelemine on süsteemsem. Väiksearvuliste segamaterjalidest esemekogude korral võiks kogu transportida ühishoidlasse tervikuna.

II etapp on kolimiseks vajalike meeskondade kokkupanek (museaalide kahjustamise vältimiseks peavad olema vähemalt konsulteerivas rollis kaasatud museaalide transpordiga kogemusi omavad muuseumivaldkonna inimesed) ning kolimiseks vajaliku tehnika ja sobilike transpordipakendite (vastavalt eelnevale museaalide dokumentatsioonile) ettevalmistamine. Kui kogude transport toimub materjali- ja liigipõhiselt, on võimalik kogude efektiivse vastuvõtmise korral transpordipakendeid taaskasutada.

III etapp on museaalide transport vastavalt koostatud marsruutidele ja ajakavale. Teenus hõlmab nii museaalide pakendamist (juhul, kui need pole eelnevalt transpordivalmis), transporti endisest hoidlast ühishoidlasse kui ka museaalide üleandmist ühishoidlasse, kus need seejärel märgistatakse, registreeritakse, vajadusel korrastatakse ja paigutatakse ajutiselt vahelattu. Kuna museaalide vastuvõtt ühishoidlasse on töömahukas ning vahelao või vaheladudena kasutatavate ruumide maht piiratud, on oodatav, et kolimisteenuse rakendamise periood võib ulatuda mitme aastani.

Kolimisteenuse maksumuse põhikomponendid on kolimise tööjõukulu, kulu pakenditele ning otsene transpordikulu. Kuna Eestisesed vahemaad on väikesed ja Põhja- ning Lõuna-Eesti hoidlate ehitamisel asub suur osa varasematest hoidlatest ühishoidla hoonetest arvatavasti vähem kui 100 km kaugusel (tabel 7), on võimalik kõrge otsese transpordikulu riski maandada optimaalseid marsruute kasutades. Pakendite taaskasutus võimaldab ka nende pealt säästa, kuid kui osale museaalidest sobivad ka lihtsamad pakendid, on vaja nt kunsti transportimiseks kallimaid spetsiaalpakendeid. Tööjõukulu kahe mehega ühe veose peale- ja mahalaadimisel oli Tartu Linnamuuseumi 2016. aastal koostatud kolimisplaanide järgi nt ca 1,5–2 h⁶¹. Samas võib pakendamisaeg museaalide kaupa oluliselt

⁶¹ Kultuuriministeeriumi 2016.-2017. aastal koostatud muuseumide hoidlate kaardistuse andmed. Kultuuriministeeriumilt saadud materjal.

varieeruda. Kui arvestada sellega, et ühishoidla museaalid moodustavad kokku u 1400 veost, kõigi museaalide transporditeenusele kulub koos ettevalmistavate töödega kokku 16 800 tundi ning kahe mehe tööd sisaldava ühe töötunni hind koos kõigi sisalduvate pakendamis- ja transpordikuludega on 45 € (ilma käibemaksuta), kulub transporditeenusele hinnanguliselt kokku ilma käibemaksuta 756 000 €.

Kontakt

Ratus OÜ

Pärnu mnt. 139D
11317 Tallinn
Eesti

Tel +372 511 3702

www.ratus.ee

KPMG Baltics OÜ

Narva mnt 5
10117 Tallinn
Eesti

Tel +372 626 8700

Fax +372 626 8777

www.kpmg.com

© 2017 KPMG Baltics OÜ, Eesti osäühing ja Šveitsi ühinguga KPMG International Cooperative ("KPMG International") lepinguliselt seotud sõltumatute ettevõtjate võrgustiku liige. Kõik õigused kaitstud.

KPMG nimi ja logo on registreeritud kaubamärgid või ühingu KPMG International Cooperative ("KPMG International") kaubamärgid.